

LELKIPÁSZTOR

EVANGÉLIKUS
LELKÉSZI SZAKFOLYÓIRAT

62. évf. III. sz.
1987. március

TARTALOMJEGYZÉK

Lelkipásztor 1987. március hó

TANULMÁNYOK

- A keresztyén, népe és társadalma
(Dr.A.Jäger, ford.:Káposzta lajos) -----130
Felelősség a társadalomért és Isten országának
várása (Dr.H.Berthold, ford.:Káposzta L.) -----141

EGYHÁZUNK ÚTJÁN

- Gondolatok a megújulásról
(Dr.Frenkl Róbert - Ittész Nóra) -----149

KÖNYVSZEMLE

- Indulj Ábrahám! (Bodrog Miklós) -----155

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

- Virágvasárnap (Varsányi Ferenc) -----158
Nagypéntek (Káposzta Lajos) -----161
Nagyszombat (Kertész Géza) -----164
Húsvét ünnepe (Fehér Károly) -----167
Húsvét 2. ünnepe (Sárkány Tibor) -----170
Húsvét utáni 1. vasárnap (Zászkaliczky Péter) ----172
Húsvét utáni 2. vasárnap (Bohus Imre) -----175
Gondolatok az igehirdetésekhez
(Győr Sándor, Zügn Tamás) -----179

LELKIPÁSZTOR

Felelős szerkesztő és kiadó: **Dr. Nagy István**

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1088. Budapest

Puskin u. 12.

Tel.: 142-074

Eng.: EL/11/1976

Készült az Evangélikus Teológiai Akadémia offset gépén

Eng. sz.: 4335

Felelős: Dr. Nagy István

Előfizetés havi 42.-forint, fél évre 250.-forint,
egy évre 500.-forint.

ISSN 0133-2821

A keresztyén, népe és társadalma

Diakóniai egyház Magyarországon, mint az egyik modern "kontext-teológia" példája

(Elhangzott Gyenesdiáson a westfaliai-magyar lelkeszkonferencián. 1986. szeptember.)

1. Kontext-teológia

Világméreteken ma a teológiában egyre növekvő regionalizálódás észlelhető. A német nyelvű teológia nemzetközi vonzásából veszített, vezető szerepéről nem is beszélve. A genfi ökumenikus teológia ezért fontos integrációs faktort képez, noha nem akar közös nevező lenni. Annál jobban érezhető ez nemzetközi összefüggésben, amikor az önálló kontext-teológiák hangsúlyozzák egyéni, nemzeti sajátosságukat. Különös jelentőségű ebben az összefüggésben Latin-Amerikában a szegények mozgalmának és a felszabadítás teológiája. Észak-Amerikában a tudat teológiájának folyamatát figyelhetjük meg, amely genuin transzatlantikus teológia. A különböző feketék teológiája pedig a rasszizmus és kolonializmus legyőzéséhez nyújt jelentős szolgálatot. Koreában a Minjung-teológia gondolatai fejezik ki a szociális szenvedés ismerveit /2/. Japán megfelelő talajt biztosít a keresztyén-buddhista dialógus számára /3/. A feminista-teológia áramlatai a nők helyzetének szociális összefüggéseire reflektálnak. E néhány megjegyzés, csak utalás akart lenni.

E teológiai fejlődés minden különbözősége ellenére fontos közös alapvonást állapíthatunk meg. Ezek nemcsak különböző kultúr-, szociális- és politikai körből nőttek ki, hanem tudatosan tematizálják is a maguk kontextusát. Banális állítás az, hogy mindegyik teológia kortól és helytől meghatározott. Ez az ÚT szövegeiből is kiolvasható. A kontext-teológia nemcsak helytől meghatározott, hanem elsődlegesen ezekre a feltételekre koncentrál. A szituáció meghatározza a teológiát szíve mélyéig.

A magyarországi evangélikus teológiában a "diakónia egyház"-ának nagyon sajátos koncepciója nyilvánvalóan beletartozik, mint a szocialista feltételek közötti teológiának a sajátos módja, a világméretű koncertbe. Alaphelyzete visszanyúl a még mindig mérvadó, egyház- és állampolitikai döntésekre és egyezményekre, amelyek 1948-ban fogalmazódtak /4/. A forradalmilag új, politikai viszonyok keretein belül ez a koncepció egyrészt lemondást jelentett különböző egyházpolitikai hagyományokról. Másrészt pedig következik abból, hogy igent mondott az új állami és társadalmi feltételekre. A diakónia egyháza, egyház a szocializmusban. Ezzel nem mond ellene a fundamentális célnak. Az, hogy milyen mértékben kritizálja ezt, vagy teológiaiilag helyesli, ez mindig nyitott és konkrét kérdés. Alapja viszont az állam és egyház kölcsönös kooperációja. Ez lehetővé teszi az egyháznak, hogy társadalmi funkcióját a szekularizált társadalomért és társadalomban, egyházi szolgálatként fogja fel. Diakónia, mint az egyház alaprendeltetése, lemond minden felsőbbbségi viselkedésről és saját eszközeivel és erőivel a szociális felépítés szolgálatában áll.

Diakónia szóval és tettel munkát jelent a népért és a társadalomért /5/. A sajátos magyar kontextus meghatározza az egyház és a teológia alapvető önértelmezését.

2. A szociális kontextus teológiai értéke

Ebben a speciális értelemben a diakóniai egyház konceptusa a magyar evangélikus egyháznak az Ökumené kereteiben sajátos csengést ad hangjának. Az egyházakkal szembeni kezdeti bizalmatlanságot, amelyek beilleszkedtek a keleti feltételekbe, régen megértés követett és ez köszönhető ennek a konceptusnak, melynek segítségével új és fontos tapasztalatokat szerzett a szocialista és modern társadalomban, amelyek más egyházaknak is a javát szolgálhatja. Magyarország sajátos helyzete a szocialista államok között /6/, amely óvatossá és okos, bizonyára kockázatos és eddig Lengyelországgal és Romániával ellentétben, ezekben az években sikeres nyitást eredményezett a világpiacon, bizonyos ideológiai flexibilitás jele, amely megmutatkozik a keresztyén-marxista /7/ párbeszédben. Mindezek aláhúzzák ennek aspektuait és sajátos jelentőségét. Ez a konceptus feltételez egy próbaidőt, amely magában foglal több, mint egy emberi generációt /8/. Régen bekövetkezett stabil normalizálódás feleslegessé teszi már azt, hogy alapvető dolgokról teológiai vitát folytassunk.

Minden kontext-teológia mégis két sajátos, hermeneutikai problémát ismer, amely az alapokban van. A mai magyar teológia ezzel a maga módján foglalkozik. Mindkét probléma az alaphelyzettel kapcsolatos. Az első érinti a kontext-teológiának a külső kommunikációját, a második a belső szervezetét.

A kommunikáció problémája egyszerűen azzal függ össze, hogy a kívülálló nehezen találja meg az utat, még akkor is, ha azonos is a nyelvük, hisz megértés úgy kifejele, mint befele nehézségekkel jár. Ha valaki ugyanazt a helyzetet nem lépésről lépésre járta végig, menthetetlenül ajtón kívül reked. Ehhez csatlakozó megjegyzése ennek megfelelően lényegtelennek tűnik azoknak, akik részesei voltak a fejlődésnek. A kontext-teológia megértéséhez hozzátartozik a helyzeti elkötelezettség. Ezért egy férfi a feminista teológiában rossz dialógus partner. A gazdag északi nehezen találja meg az utat a déli szegénység teológiájához. Ennek megfelelő nehézségek terhelik a római kongregáció tagját is, amikor a felszabadítás teológiájának képviselőjével kell tárgyalnia. A diakónia egyházának konceptusát éppen ezért elsősorban magyar részről kell megvitatni, mielőtt ehhez kívülről érdemben hozzászólnánk.

Ezt a külső problémát könnyen feloldhatja a kölcsönös tisztelet és párbeszéd-készség. A kívülállónak a tisztelet mindenekelőtt előzékeny figyelmet jelent. Ebben az értelemben a következő megjegyzések nem jobbantudást jelentenek, hanem a németet beszélők értik - a kívülálló /zaungast/ érdeklődését, kíváncsiságát. Ebben - ahogy Dr. Nagy Gyula püspök ennek az előadásnak a témáját megfogalmazta - más keresztyének és egyházak érdeklődése jut kifejezésre az ő népük és társadalmuk hasonló tapasztalatával a háttérben. Ebben az esetben különböző tapasztalatok cseréjére kerülhet sor. Kölcsönös félreértések a legjobb elővigyázatosság ellenére is történhetnek, de ezek kiküszöbölhetők.

A belső szervezet problémája teológiailag sokkal nehezebbnek tűnik. Minden kontext-teológia felteszi a kérdést,

az adott helyzet konstitutív jelentőséggel bír-e úgy gondolkodásmódjára, mint beszédére, hogy az evangélium hirdetésének sem a lényegét, sem az igaz voltát meg nem sérti, sőt el sem árulja. Gondoljunk a feminisztikus-teológiaiában "Isten nőiességére" /9/. Ha a felszabadítás teológiájának a képviselői marxista társadalomtudósokat idéznek, azt a római hitkongregáció árulásnak tekinti. Mennyire mélyedhet bele a diakónia teológia egyháza szociális előnyére, hogy még megőrizze kijelentéseinek teológiai eredetiségét? Konkrét adódik ez a probléma mintegy a marxista ideológiával párbeszédese közlekedésben, vagy olyan kérdésben, ahol a mélyen gyökerező patriotizmus az evangélikus ige hirdetéssel, mint harmadik erő kapcsolódik a szocializmus és egyháziasság mellett. Nagy Gyula püspök által megadott tematikában mindenekelőtt ez a belső probléma szólal meg. Nyilván, ez a második aspektus, a magyar teológia sarkalatos kérdése is.

Ennek alapján, első nekifutásban, így fogalmazható meg óvatos formában az indító kérdés: Mit kérdezhet és mondhat egy nem magyar, ezúttal mindenekelőtt német tapasztalati háttérrel, erről ill. ehhez anélkül, hogy megsértene a párbeszéd udvariassági szabályait?

3. A Barmeni Hitvallás félreértése

Előljáróban annyit, hogy az NSZK-ban élő keresztyéneknek ez nem központi kérdésük. Az 1968-as forradalmak alatt észlelhető neomarxista ígéret is kialudt már. Német patriotizmus is csak bizonyos szélsőséges csoportokban, nyilvánosság előtt pedig alig érezhető. Nem-németet viszont mindig érhet meglepetés, ha bizonyos ifjú generáció képviselőivel beszélgetésbe elegendik meghatározott nemzeti identitást érintő kérdésekben. E kérdést lakonikus rövidséggel is le lehet rendezni: "Européer vagyok", de hogy mit értenek európai alatt. Abban mindig ennek a századnak a sajátos, szenvedélyes, történelmi tapasztalatai tükröződnek, amelyek mint korábban is jelenlévők, robbanékonyak és problémázásra alkalmasak. Tekintettel a jövőre, a német nacionalizmus, az identitás hiánya miatt, negatív-identitásra fordulva is problémát jelenthet.

Korunk összehasonlíthatatlansága és a történelmi helyzet távolsága ellenére a magyar diakóniai teológia conceptusa nagyon emlékeztet az 1934-es Barmeni Zsinat hitvallási tételeire, mondataira. Abban különös kontextusban sűrűsödik össze egy egyháztörténeti tapasztalat, amelyik a hitvalló egyház utáni korra példát jelentett. Nem véletlen az, hogy a barmeni teológiai nyilatkozat számos egyház javát szolgálta. Ez a teológiai döntés kritikai mérték lett, amelyhez később minden tapasztalatot mértek. Többek között mértékül szolgált az alkalmazkodás és ellenállás kérdésében a történelmi és politikai helyzetekben. Ezen mérlegelhető a kontext-teológia lényege, annak felelőssége és feleletadó képessége.

Pontosabban így hangozhat az indító kérdés: Milyen a diakónia egyházának magyar conceptusa Barmen fényében? Ezzel kapcsolatban elhangzó megnyilatkozás legjobb esetben adalék lehet a magyar-német teológiai párbeszédhez.

Kétségtelenül merészség, ha éppen nem kérdéses, ha analógiát vonunk az 1933. utáni Németország és az 1948. utáni Magyarország között. Mindkét irányban lehetnek a tévedések árán is szemnyitogatások. Ilyen volt a háború utáni első években is elegendő. Tekintettel az egykori Kelet-Németországra-

ban lévő egyház nehézzé helyzetére, továbbá az akkor alakuló szocializmusban lévő egyházakra, az összehasonlítás Barmen-nel, közelvalónak látszik. Nem a Barmeni Hitvallásnak kellett bátorítást adnia újból a kompromisszum mentes ellenálláshoz egy egészen másjellegű totalitarizmus és diktatúra ellen? Az egyházak és egyházi vezetők készsége arra, hogy részt vettek a sztálini szocializmus felépítésében és ezzel együtt a diakóniai egyház konceptusa is, feltűnően a német keresztyének félhomályába került, akik 1933 után belevetették magukat az új politikai helyzet karjaiba? Mi jellemezte a nemzetiszocializmust, a szocializmust, Hitlert és Sztálint, ami éppen az egyház egzisztenciájára és igazi lényegére nem volt tekintettel? A háború utáni első évek döntő, egyházpolitikai kérdései ezek. A Barmeni Hitvallásban erre döntő kritikai értelmezést kapunk.

1949-ben így kérdezhetette Emil Brunner nyílt levélben Karl Barthot: "Természetesen tudjuk, ..., hogy a bolsevista kommunizmusnak az eredete és eredeti motivációja egészen más volt, mint a nemzeti szocializmusnak. Természetesen tudjuk, hogy a vörös totalitarizmusban a szociális igazságok bizonyos postulátumait megvalósítják. Röviden, tudjuk a totalitarizmus vörös változata más, mint a barna. A kérdés, amit Hozzád intézünk... az az, hogy ... a totalitarizmus olyan nagyság-e, amelyikre a keresztyén egyház csak feltétlen, félreérthetetlen és szenvedélyes n e m -et mondhat, éppúgy ahogy Te a magad korában a hitlerizmusra nemet mondtál és az egyházat is erre a feltétel nélküli nem mondására szólítottad fel" /10/.

Barmen megértésének fényében Barth magatartása és válasza, amelyben a magyar állam és egyház közötti egyezmények teológiai tanácsadójaként nyilatkozik, hajdani saját pozíciója árulójának tűnik:

"... a dolgok jelenlegi helyzetében a magyarországi református egyház felelős embereivel találkoztam és bátorítottam őket egy olyan keskeny középúton való járásra, ami Moszkva és Róma között vezet. Nem vittem magammal semmilyen irányvonalat, amikor elmentem hozzájuk; így nem is hagyhattam ilyet ott. Múltjuk, helyzetük és feladatuk egészen más, mint a miénk és teljesen eltér az evangélikus németekétől az egyházi harc idején. Ha ők új államukkal egyezményt kötnek és az egyház sajátos pozitív feladatát minden erővel odaszentelik, az nem ugyanaz, amit a ... közép pártok, a német egyházi harcban vagy egyáltalán a 'német keresztyének' tettek" /11/.

Ezen a helyen ez messze vezetne, ha a barmeni értelmezést elmélyítenék /12/. Barmen nevében a magyar egyház és állam között megkötött egyezményt a valódi egyház lényege árulásának kellene feltüntetni, másrészt mégis az igazi egyház keskeny, de valódi helyes útjaként a szocializmusban. Brunnernek túlságosan is egy utcában van 1948 helyzete és 1934 analógiája. Barth, Barmen egykori, mértékadó motorja fordítva ítéli meg a helyzet analógiáját, így szilárdabban tartja meg az egyház igazi lényegét. Amíg egy svájci teológus úgy tűnik, hogy az új antikommunizmus szellemében először minden plauzibilitást a magáénak tud, addig a másik a politika családja fényébe kerül úgyannyira, hogy a legszorosabb barátok és tanítványok is a tévelygés veszélyébe sodródnak /13/. Brunner mögött állt a háborús évek alatt a tipikusan helvét anti-totalitarizmus szenvedélyes tapasztalata, ami átvihető látszólag könnyedén

az új antikommunizmus szellemében a háború utáni helyzetre. Ennek megfelelően akceptálták is a helvét nyilvánosságban magatartását, amíg Barth többé-kevésbé megbízható. A későbbiek során viszont feleslegessé vált ennek megmutatása a Barmeni Hitvallás teológiai tartalmán, különösen is az I. és II. cikkeken /14/.

4. A Barmeni Hitvallás, mint a Kontext-Teológia mintája
Visszapillantva könnyen megállapítható, hogy Barth egyházpolitikája és egyházpolitikai pozíciója ebben a kérdésben mindenekelőtt látszólag időszerűtlen volt, ami hosszútávon egyre időszerűbbnek mutatkozott. Ez óvatosságra int a Barmeni Hitvallással kapcsolatban. Ez nem alkalmas arra, hogy "zsinórmérték" /Barth/ legyen, amelyhez minden és mindenki mérhető és szabható. Különböző helyzetek más-más teológiai értékelést követelnek éppen akkor, ha a barmeni mértékeket komolyan vesszük.

Az indítókérdés ezzel a következő fokozatot éri el: Mi vihető át a barmeni nyilatkozathból más egyházi problémahelyzetre?

A szükséges óvatosság jegyében, azaz a helyzetre való tekintettel tehát hamis analógia nélkül, de annál inkább tájékozódva a teológiai tartalom, három gondolati struktúra olvasható le, amelyek minden Kontext-Teológiára áll. A tartalmi megállapítások és az egyes konkrétciók minden helyzetben más-képpen értendők. A helyes kontext-teológia kritériumaként ezeket azonban csak formálisnak érthetjük. Ezek érthetők tartalmi konzekvenciaként is.

1. Kritérium: Negáció. Minden elvárt értelemben a barmeni tételek az adott helyzetben nemet mondanak. Ebben tükröződik az akkori adott szükséghelyzet, amely kihívta a status confessionist és semmilyen kompromisszumot nem hagyott nyitva. Így tartahatatlannal elveti az első tételben a természetes teológiát:

"Elvetjük a hamis tanítást, hogy az egyház elfogadhat vagy el kellene fogadnia Isten Igéjén kívül, vagy mellett ige-hirdetése forrásaként más eseményeket és hatalmasságokat, nagyságokat és igazságokat, mint Isten kinyilatkoztatását".

Elvettetett ezzel a hitvalló egyház számára első helyen a keresztyén köntösbe öltöztetett nemzeti szocializmus, ahogy azt mindenekelőtt a német keresztyének képviselték. Ennek hazafias népieskedését hazafias tévtanításként visszautasították. Isten Igéje mellett az igazságnak nincs másik forrása. A helyzet a solo verbo dei kritikai megítélését provokálja.

Ismét Barth volt az, aki teológiájában ezt a döntést nemcsak előkészítette, hanem a konzekvenciákat is kidolgozta. Ezzel a lemondással véget vetett a keresztyénség és teológiája minden hamis modernségének és alkalmazkodásának /15/.

2. Kritérium: Koncentráció. Minden barmeni tételhez hozzátartozik első helyen a bibliai vonatkozás mellett egy világos teológiai pozíció. A II. tételből példaszerűen újra idézhető:

"Amint Jézus Krisztus Isten biztatása bűneink bocsánatára, így és ugyanezzel a komolysággal Isten erőteljes igénye életünkre, és általa ellenállóvá tesz ennek a világnak istentelen megköttözöttségétől és megszabadít az ő teremtményén végzett hálás szolgálatára."

Az egész dokumentumra jellemző a krisztológiai koncentráció. Az egyház szükséghelyzete megköveteli a saját dol-

gaira való önálló eszmélkedést. Ebből a belső központból lehetséges csupán a tagadás, de szükséges is. Az evangélikus igen viseli és megköveteli éppúgy az evangéliumhoz méltó nemet. Erre a központra irányuló mozgásra annál nagyobb szükség van, minél sürgetőbb a helyzet kívülről. Minél világosabb, tisztább és meghatározóbb lesz ennek a belső középpontnak a komolyan vétele, annál egyértelműbbé, tisztábbá és élesebbé válik a külső helyzettel szembeni magatartás. A központ határozza meg a teológia és egyház perifériáját, nem fordítva.

Barth teológiai pozíciója az igen és nem között e vita előterében több éven keresztül nem volt egyértelmű. "Római levelének" 1. és 2. kiadásában még egyértelműen dominált az ítélet kemény nem-je a kegyelem először csak kitapintható igen-je fölött. A 20-as években, a "dialektikus teológia" idejében, bedolgozta magát következetesen a krisztológia közepébe, ami megtalálta az analógia fidei konceptusában dogmatikai kifejezést. A barmeni nyilatkozat idejében a nem előtt már egyértelmű helyet foglalt el Isten kegyelmi igenjének megfogalmazása. Ennek köszönhetően, különösen is a háború fenyegetésének szorításában fellendülhetett a "kegyelem győzelme" megfogalmazás a szükséghelyzet ellenére is /16/, amely teológiájának alaphangja, ami később is megállta a helyét.

3. kritérium: Konkreció. A III-VI. tételek a teológiai adalékokból különböző irányba gyakorlati következtetéseket vonnak le. Minden teológiai pozíció anélkül, hogy konkrét helyzetbe helyeznék át, megmarad önállóan. A 3. és 4. tétel az egyház belső állapotával foglalkozik. Az uralkodásba átcsapott vezetői elv éles ellentétként a testvériséget emeli ki, mint az egyházi közösség belső kritériumát.

"A keresztyén egyház a testvérek gyülekezete, amelyben Jézus Krisztus az ő Szentlelke által az Igében és a Szentségekben, mint jelenlévő Úr cselekszik..." /III/. "Elvetjük a hamis tanítást, hogy az egyház a szolgálattól elpártolva uralkodói igénnyel vezessen" /IV/. Visszapillantva a konkrétumokra ezek a kijelentések sok komolyságot igényelnek. Hiányzik többek között ezekben a veszélyeztetett zsidóság és különösen is a tüzes vitát megért árpaparagrafusok. /17/ De ugyanaz a helyzet az államiság kérdésében is, hiányzik a világos teológiai értelmezés, amire támaszkodhatnék az egyház eljövendő politikája az állammal kapcsolatban. Ebben a szükséghelyzetben találja meg megfelelő fejeztét a református tanítás a Krisztus királysága és az újlutheranizmus pedig a két-birodalomról szóló tételében. /V. tétel/ /18/. Ez a külső hatás hozta, legalábbis átmeneti időre egy fedél alá a reformáció két áramlatát, anélkül hogy közös konszenzusra jutott volna. A háború után ez a közelség gyorsan megszűnt, amelyben szociális kérdésekben ismét szembekerültek. Mind a mai napig úgy tűnik, hogy a politikai teológiának e központi kérdésében nem találta egyezsére.

Barth Károly, mint Barmen autentikus interpretátora is elfogult ezen a ponton. Kéziratában kétségtelenül a II. tételre utal:

"Elvetjük a hamis tanítást, mintha lenne életünknek olyan területe, amelyben mi ne Jézus Krisztusnak, hanem más úrnak lennénk a sajátja, olyan terület, amelyen mi ne megigazulásra és megszentelésre szorulnánk."

Az V. tétel ehhez kimondás nélkül, de érezhető fe-

szültségben beszél az államról, mint "Isten rendjéről", amely "emberi belátás és képesség szerint gondoskodik a hatalom gyakorlásáról, jogról és békéről".

A nemzeti szocialista állam barthi értelmezése, mint a gonosz torzszülőtte a hitvalló egyházon belül sem volt egyértelműen engedélyezésre érett. Evangélium értelmezése, mint a törvény mértéke és közepe sem talált a politikai teológia irányába egyértelmű helyeslést /19/.

5. Egyház keleten és nyugaton

A három kritériummal való foglalkozás azt jelzi, hogy a teológiai feszültség megmarad. Összpontosítás a belső közép-pontra és másrészt a világos, konkrét beszéd politikai és szociáletikai kérdésekben meghatározzák egymást ellentétesen. Egy még olyan igazhíű belső vonal érthető konkréciónélkül, elkötelezettség nélkül, rejtve marad. Helyzethez igazított elkötelezett, etikai, politikai megnyilatkozás belső teológiai tengely megfelelő reflexiója nélkül saját magától az ideológia gyanújába kerül keresztyén színezete ellenére. A kritériumok kölcsönös feszültsége hozza és tartja a teológiát mozgásban. A nem és igen közötti feszültség, tagadás és pozíció kétvegyértékében marad meg. Minél nagyobb a szociáletikai tájékozódás szükségyszerűsége - a magyar teológián belül ez tűnik valószínűnek - annál szükségesebb a keresztyén teológia propriumán végzett munka. Megfordítva, minél sürgetőbb a teológiai reflexió, annál fontosabb a gyakorlati döntés egyidejű tanúságtétele. Dogmatika és etika, az indikatívus és az imperatívus kölcsönösen hordozzák és támogatják egymást.

A kritériumokkal történő tartalmi foglalkozás után adódó kérdés. Maga a Barmeni Nyilatkozat ebben a vonatkozásban úgy tűnik, hogy valamennyit veszített fényerejéből. az 50. évforduló 1984-ben az NSZK-ban mindenesetre nem vett fel különösen nagy port. Ez egyrészt a teljesen megváltozott társadalmi viszonyoknak köszönhető. De ennél is fontosabb, hogy a teológiai fejlődés egészen más irányt vett. Sem Barmen, de Barth sem jelent biztos kikötőt, ahol hosszú távon a kor viharai elől biztosan lehet horgonyozni. Éppen Barth teológiáján mutatkozott, minden értéke mellett, az a növekvő hiány, ami a fundamentális új tájékozódáshoz vezetett. Ehhez tartozik különösen is a gyakorlati teológia nyitása a modern humántudományok ismeretei előtt. Ezek szekuláris belátásait hosszú távon a teológia kárára figyelemre sem lehet méltatni. Bonhoeffer későbbi meglátásai a "felnőtté" vált szekularizált világ lényegét illetően is ebbe az irányba hatottak. A kifelé való nyitás a központ felé való megtéréshez vezetett. Teológiailag nem maradhatótt sem a leszűkült krisztocentrizmusnál, sem a krisztomonizmusnál. A teológia a szekularizált társadalomban koncentrálna Istenre kérdezetten így a rendszeres teológia területén belül Isten lett a központi téma /20/. Milyen területet hódított meg ez a teológiai fejlődés Kelet-Európában. Nem kétlem, más helyzetben is rendkívül érdekes lehet.

Keleten és nyugaton keresztyének közötti dialógusban közel vannak egy olyan alapkonceptushoz, amelyik a barmeni teológia szelleméből nőtt ki, de a megváltozott helyzetben is útmutatást keresve. 1949-ben tartotta Barth híressé vált előadását "Az egyház kelet és nyugat között" /21/. A politikai teológia fontosabb részét közül nem indokolt most, hogy kitérjünk néhány hajtani értelmezésre. A háborúutáni kor egyre gyarapodó és erősödő blokk-képződés láttán egyre inkább síkraszallt azért, hogy az

egyház egy harmadik úton" járjon. Milyen utópisztikus felhívás volt ez akkor, s a következő évtizedekben mégis tartotta magát, s lehetőség volt. Kelet-nyugat között kúzdó határ ellenére a keresztények közötti párbeszéd szerény jele annak, hogy az utópia nem maradt utópizmus.

Mindenesetre megállapítható így visszatekintve, hogy egészen más modell vált valóra. "Egyház nyugat és kelet között" helyett "egyház keleten és nyugaton"-ról beszélhetünk. Az egyház a szocializmusban megfelel annak az egyháznak, amelyik nyugaton van, amelyik a maga módján az új adottságok közé beilleszkedett. Pontosan, ebben található a döntő problémák, amelyekről a kemény határok ellenére is beszélni kell. Engedtessék meg a három kritériummal kapcsolatban, hogy rövid megjegyzés álljon itt:

Negatio: A nyugati egyház megkérdézteti, önmagától is - keleti partner is megteszi ezt ennek analógiájaként -, mennyire igazi egyház él a kapitalista jelzéssel ellátott nyugati feltételek között, vagy mennyire s milyen régen haladnak a "nyugati egyház" útján, vagy mikor "nyugati egyház" már. Az egyházi restauráció problémája, gyér tanítás nélkül, már a háború utáni első években felmerült. A túlméretezett óvatos alkalmazkodás problémája minden erő nélkül embertelen, jogtalan, s békétlen tendencia maradt. Az utóbbi időből megnevezhető az a zavart egyházi hang, amely további felfegyverkezés és rakétaállomás támogatását szolgálja. Nem éreztük a hang világos, evangélikus merész szilárdságát a további fegyverkezés esztelensége ellen, amelyik pedig az apokaliptika határán volt. Úgy nyugaton, de bizonyára keleten is az egyház kérdése a pokoli fenyegetettség láttán, mennyire jelent itt és ott az egyház a béke számára hiteles, komolyan vehető és önálló erőt, amelyik sem a pax americana-t, de a pax sovietica-t nem teszi a hit ügyévé, hanem egyedül pax Christi elkötelezettje.

Összehasonlítva ezekkel a határokkal fölött álló egyházakat összekötő problémákkal, mint béke, éhínség, munka és munkanélküliség, környezetpusztítás nem tartozik a tipikus magyar patriotizmus a kritikái gondolatok első vonalába, ellenkezőleg. A diakónia egyházának közismert néphezkötöttségét Barmen felől nem lehet egyszerű "természetes teológiaként" befeketíteni. Ebben a nem-magyar számára talán csodálatra méltó történelem-evangélium kapcsolatban "Róma és Moszkva közötti keskeny úton" /Barth/ ma fontos és megnyugtató enzimként hathat, ami a hatalmi koalíciókban a veszélyes gondolkodás és cselekvés ellen a nagysághoz mértén ugyan gyenge, de helyileg nézve mélységeket átjárva nem elhanyagolható ellensúlyt képez, amivel számolni kell. Amennyiben ez a felmérés nem hamis, a szükséges óvatossággal együtt, a saját származásra és történelemre buzdító hazafias szeretet szolgálhatja a saját hazát és népet, az evangélium fényében a békét és nem a vizslyt.

Koncentratio: Nyugati és keleti egyház kérdése egyaránt, hogyan birkózik meg az egyre elhatalmasodó szekularizált körülménnyel. Hagyományos, lelkiismereti hatalmi igény és hasonlók már régen nem segítenek tovább. A szocializmusban élő egyháznak ebben a vonatkozásban kétszeresen könnyebb. Ezek az igények már 1948-ban visszafordíthatatlanul letűntek. Diakóniai egyház társadalmi kisebbség, amelyik a diakóniát misszióként, azaz küldetésnek tekinti. Egyszerűbb lehetett a szóértés az ideológiai ellenféllel is, amelyik világosan és félreérthetetlenül ateistának

vallja magát. Bizonyára a marxista ateizmus bűvölete is valamennyit alábbhagyott már, noha érvei éppúgy érvényesek, mint korábban voltak. Egy ahogy korábban és most megújult keresztyén párbeszédben a teológia és az egyház csak kevés hatást kap abból. A szocializmusban élő egyház nem jelent támadást sem az ideológiai, de az atmoszférikus ateizmus ellen sem, hanem a humanitárius Isten nevében gondolkodó és cselekvő és éppen ezért az ember humanizálása érdekében tesz. Ezt a nyílt őszinteséget kívánja majd a nyugati egyház is egyszer, ahogy Istenről a szekularizált társadalomban beszélnek. Nyugati és keleti teológia feladata lesz, a szekularizmus, az ateizmus és a nihilizmus láttán annál komolyabban, becsületesebben és mélyebben beszéljen a közös témáról: Isten humanitása.

A teológia e központi témájához mérten, ami valamivel régebbi, mint a keleti és nyugati tömb együttvéve, a diakónia egyháza a történeti és dialektikus materializmus képviselőivel olyan párbeszédet folytathat, amely új kérdések számára is ajtót nyit. Bizonyára minden ilyen párbeszéd törékeny és kockázatos. Ennek megfelelő kezdet Csehszlovákiában is volt, aminek végére is gondolni kell /22/. Ilyen alkalmak minél jobban esélyt és lehetőséget képeznek, annál jobban jelei ezek a diakónia teológiának, hogy munkáljátok "a város javát".

Konkretio: Egyház nyugaton és egészen más módon keleten, permanens feladat előtt áll, konkretizálja igehirdetését.

Keresztyén szociál- és gazdaságetika azt a célt szolgálja, hogy rákérdessen az emberi igazságosság fejlődésére és ezt konstruktív célnak tűzze ki. Barmen elhallgatta azt, hogy a zsidók egy igazágtalan barbarizmus áldozatai lettek. Legyenek minél kevesebb mértékben elhallgatottak a mai áldozatok keleten és nyugaton, de mindenekelőtt a föld déli részén. Az igazi kontext-teológia a diakónus Jézus értelmében egyre inkább a hangtalanok hangja lesz, akik a nyugati demokráciákban a szavazópokkal együtt is vannak. /23/

A diakónia címzettje nem a társadalom általában, de nem is a nép, hanem a szükséghelyzetben lévő ember. Keleten és nyugaton a diakónia egyháza eszközével tegyen meg minden tőle telhetőt a társadalom és a nép javára és felépítésére, ami összecseng a szociális és emberi jogok igényével, amely nemcsak jog, hanem a törvény betöltésének szeretete.

Összefoglalható a célbavett irány egy megbízható tanácsban, amit Karl Barth már 1949-ben adott a kelet és nyugat közötti egyháznak:

"Amennyire ma csak ellentétekről van szó: Oroszország és Amerika, Paul Gerhard egyetlen éneke több, mint a legrosszabb, amit mi újságban olvastunk, vagy valaha olvasunk, vagy magunk megérünk. A mai kelet-nyugat kérdés egész megbeszélésére sokkal többet jelentene az, ha mi magunknak, keresztyéneknek világgóssá tennék, hogy a félelem semmi esetre sem lehet tanácsadónk" /24/.

Jegyzetek

- /1/ Előadás a westfalai-magyar lelkészkonferencián 1986.9.24. Gyenesdiás
- /2/ Minjung. Isten népe teológiája Dél-Koreában, Jürgen Moltmann, Neukirchen-Vlunyn 1984.

- /3/ Fritz Buri, Buddha-Krisztus, mint az igazi én ura, Bern 1982.
- /4/ Bucsay Mihály, Protestantizmus Magyarországon 1521-1978. II. rész, Graz 1979. Fabiny Tibor, a Magyarországi Evangélikus-Lutheránus Egyház négy évszázada, Erlangen 1984. 70. old.
- /5/ A német evangélikus egyház 1948-ban szerkesztett alaprendelkezésének 15. pontjával történő összehasonlítás nagyon tanulságos: "A német evangélikus egyház és tagegyházai arra hivatottak el, hogy szóval és cselekedettel hirdessék Krisztus szeretetét. Ez a szeretet az egyház minden tagját szolgálatra kötelezi és az egyházi szeretetintézményben nyeri el különös módon megjelenési formáját. Ennek következtében az egyház lényegének és életének a kifejezése a diakóniai és missziói intézmény." Egyrészt úgy értjük, hogy az egyház központi lényege a diakónia. Hasonló módon ide tartozik a "diakónia egyház"-ának a vezető konceptusa, miközben a keresztyén szeretetszolgálat címzettje mindig nyitva marad. Másrészt az egyház lényegének az egyszerű "kinyilvánítása" a diakóniai intézet alatt értendő. Az "életmegnyilvánulás" fogalma, amely a diakónia funkciójának a meghatározása, Wichern szókincséből származik. Mégis feszültség rejtezik ebben, ami a diakóniai egyház konceptusára vonatkozik. Hans-Christoph von Hase, A megbízás ma: Az egyház diakóniai hivatata, Stuttgart 1965⁴, 581kk. Alfred Jäger, Diakónia, mint keresztyén vállalkozás, Gütersloh 1986, 308kk.
- /6/ Utalás Kulcsár Kálmán instruktív, szociológiai tanulmányára, Contemporary Hungarian Society, Gyomaendrőd 1984.
- /7/ Keresztyén-marxista párbeszéd eredményei és lehetőségei, Kocsis Elemér, Debrecen 1985.
- /8/ Az "erőpróba" 1965-ben a diakóniai egyház konceptusának a fényében hagyott hátra néhány nyitott kérdést az interpretációra vonatkozólag, Bucsay l.c. 177kk.
- /9/ Christa Mulack, Isten nőiessége, Stuttgart 1983.
- /10/ Emil Brunner, Hogy értjük ezt? Nyílt levél Karl Barthnak, Evangelische Theologie 1948/49 NF, 37.
- /11/ u.o. 44.
- /12/ Barth pozíciójához, mindenekelőtt: Egyház kelet és nyugat között, Zolikon 1949. Ehhez, mint magyarázat: Hermann Diem: Az antibolsevizmus, mint kérdés az egyházhoz, Evangelische Theologie 8 1948/49 NF, 15-36.
- /13/ Ugyanezen a vonalon fogalmazta Barth az ő "levelét az NDK-ban lévő lelkészeknek", Zolikon 1958, amelyik a Barth-iskolán belüli szakadást továbbvitte.
- /14/ A barmeni nyilatkozat szűkös interpretációja Kirchliche Dogmatik-jában II/1, Zürich 1940, 194kk.
- /15/ Barth a barmeni nyilatkozat egyháztörténeti jelentőségét abban látta, hogy az egyház először elkülönítette a "természetes teológiát". Konkrétan, 1940-ben ezen a címen már nem a német keresztyének teológiája volt az elsődleges. Ez idő szerint inkább nyúlt az analogia entis katolikus-újtomista tanítás, mint "az antikrisztus találmánya" felé /ebd/. A 19. sz.-i liberális teológia elleni front számára ugyanaz a vonal, de visszanyúlik "Római levelében" ez a törés korábbi időre. A "természetes teológiáról" való lemondása e későbbi időben lepleződik le egyre érzékelhetőbben, mint a felvilágosodás óta a keresztyén teológia minden hamis mo-

dernségéről való lemondása A "természetes teológia" fogalma Barthnál igen differenciált interpretáció, amit helyenként kemény buzogánynak nevezett, ill. buzogányként alkalmazott.

/16/ u.o. 170.

/17/ 1933-ban Dietrich Bonhoefferrel együtt szerkesztett Betheli Hitvallás a zsidó kérdésben sokkal erősebben fejezi ki magát. Betheli Hitvallás, v. Jelle van der Kooi, Bethel Bielefeld 1983. 55kk.

/18/ Az alapfeszültség megmutatkozik ott, amikor összehasonlítjuk a "keresztyén- és polgárgyülekezet" barthi koncepciót Bonhoeffernek a "felsőbbség" értelmezésével. Az összehasonlítás részleteiben könnyen megmutatná, hogy Barth elképzelése - helvét tapasztalok miatt - utópisztikus elemeket tartalmaz, míg Bonhoeffer államfogalma történet-politikailag nézve visszafordultságot mutat. Karl Barth, Keresztyén gyülekezet és polgárság, Stuttgart 1946; Dietrich Bonhoeffer, Etika, Eberhard Bethge, München 1963, 353kk.

/19/ Karl Barth, Evangélium és törvény, München 1935.

/20/ Teológiai fejlődés szűk bemutatása, Alfred Jäger, Bátorság a teológiához, Bevezetés, Gütersloh 1983.

/21/ l.c.

/22/ Josef L. Hromadka, Keresztyének és marxisták közötti párbeszéd küszöbén, Frankfurt a.M. 1965. Milan Machovec, Marxizmus és dialektikus teológia, Zürich 1965. Helmut Gollwitzer, A marxista valláskritika és a keresztyén hit, Tübingen 1965.

/23/ "A keresztyénségből a politikában nem szabad különös igényt levezetni, különben igaz, hogy a keresztyénektől a politikában sokat várnak: meghatározott kérdésekben különösen is érzékenyeknek kell lenniök, mindenekelőtt, ahol a gyengékért kell síkra szállni...". Emlékirat EKD, Gütersloh 1985. 23.

/24/ Egyház kelet és nyugat között, 8k.

Dr. Alfred Jäger

Németből fordította: Káposzta Lajos

Felelősség a társadalomért és Isten országának várása

Keresztelő János és Jézus az Újtestamentum szerint ezzel a proklamációval kezdi útját: "Térjete meg, mert egészen közel van már a mennyek országa!" /Mt 3,1; 4,17/ Működésük alapmotívuma, hogy meghirdetik az utolsó időt, amelyben Isten kilép rejtettségéből és országát meghirdetik itt a földön. A hiteles keresztényen élet és beszéd csak ehhez a hírhez kapcsolódhat. A kereszténység és a keresztényen egyház csak addig hiteles, amíg ez a kiáltása: "Jöjjön el a Te országod!" Ezért vontuk az Ó- és Újtestamentumot, dogmatikánkat és etikánkat és éppen ezért a társadalomért érzett felelősségünket is e téma alá.

1. Isten országának várása

1.1 Isten királysága az Ótestamentumban és a judaizmusban

Világvéget gyakran vártak, vagy féltek az emberek. Isten országának közelségét az Újtestamentum úgy hirdeti, hogy az a judaista atyák bizonyoságtételeiben is szerepel: 2Mózes 15,18 "Az ÚR uralkodik örökkön örökké", Ézs 26,13-ban mégis mintha ezt a meggyőződést a földi realitások veszélyeztetnék: "Urunk, Istenünk, más urak voltak gazdáink, nem te, de csak a te nevedet dicsérjük." Az igaz Isten és hatalmasok ellentmondásának valóságában vagyunk, akik Istennek konkurrenciát jelentenek ebben a világban, sőt mintha uralkodnának is felette... Nos, az a kérdésünk, kié a föld és valóban kihez tartoznak a teremtmények.

Istent Ézs 6,5-ben - ha jól látom - első ízben jelölik királynak, mégis Isten királyságában hisznek, királysága pedig valószínűleg a Bírák koráig nyúlik vissza. A fejlődés fő vonulatát éppen csak érinthetem.

Izráel Kánaánban történt honfoglalása után a kánaáni vallások számtalan meggyőződésével találkozott. Ehhez az a hit is tartozott, hogy Isten az istenek királya legyen, s Baál királyi cselekedete megállja helyét bírói hivatalában is. Ebben Izráel konfrontálta ősi Isten-hitét egy másjellelű élethelyzettel, s beleszótta hitvallásába ezt: "Az Úr a király" /2Mózes 15,18; Zs 93,1; 97,1; 99,1/, "az Úr a mi királyunk" /Ézs 33,22/. Ezáltal a királyok trónfosztottak, a hatalmak hatalom nélkülivé váltak. Azóta a bálványellenesség Izráel hitvallása, beletartozik az első parancsolat körébe.

Innen magyarázható az Isten királyságáról szóló beszéd beagyazódása a hitvallásszerű himnuszokba: "Nagy Isten az ÚR, nagy király minden isten fölött" /Zs 95,3; 97,1 is: "Isten király, vigadjon a föld!"; Ézs 24,23: "A seregek Ura a király a Sion hegyén"/. Itt még érezhető az idegen istenekkel való gondolkodásmód, de a 95. Zs 4-5 versek teremtési igékkel fogalmaznak, amelyek beletorkollanak a 6. versben Izráel ősi hitvalló szövegébe: az ÚR "a mi alkotónk", és a 7. vers Izráelről, mint "legelőjének népéről" és "kezének nyájáról" beszél. Ezzel kifejezésre jut Isten királyságának új tartalma. A seregek Ura a király /Ézs 6,5/, kinek uralmával teljes a

föld. Ő "Izrael királya" és "megváltója" /Ézs 44,6/.

Ezek a hitvallások annál fontosabban lesznek, minél jobban kilép Izráel korának szorongató nagyhatalmai elé. Így lesznek erőteljesebbek ezek a kifejezések Jeruzsálem pusztulása után, valamint a fogságban. A politikailag halálra ítélt nép nem adja fel, nem egyezik bele a gettóba, amiben csendben ápolhatná vallásos meggyőződését, hanem Isten "sajátjának" tekinti a történelmet és természetet megoszthatatlanul. Életben marad, mert olyan Istenről tud, aki nincs egy olyan néphez kötve, amelyik politikailag vereséget szenved. Belátja, hogy ezt a vereséget Isten akarta és irányította - és ezzel túlmutat az ellenfelek nyilvánvaló győzelmébe vetett hitük felett is.

Így az "Isten király" hitvallás nem kétségbeesés vég-ső jajszava, amely minden tapasztalaton kívül álló ideába kapaszkodik. "Isten király" magában foglalja azt a reménységet, amelyet Isten megvalósít az egész világon, amit Izráel már most Róla vall: hogy Isten Izráel és minden ember királya lesz.

Ahelyett, hogy az idő szorításában mindez lerövidüljön, Izráel reménysége egyre univerzálisabb. Először egyes üdv-cselekedetekre vonatkozik ez. Majd a várakozás során ez minden cselekményre vonatkozik, hogy Isten az ő üdvét /"Salom"/ az egész világra kiterjeszti, teljes béke uralkodik az egész világon. Isten lesz minden nép URa, népének és minden nép Istene, amit és akit teremtett /Ézs 9 és 11; Dániel 3,33; 4,31; 6,27/.

1.2 Keresztelő János és Jézus

Az ŐT reménységéhez kapcsolódik Keresztelő János és Jézus. Mindketten, így mondom, koruk forradalmi szituációjába prédikálnak bele: "Térjetelek meg! Mert egészen közel van Isten országa! /Mk 1,5,15; Lk 10,9/. Az ŐT-ban a "Busse" nem "nézet-változtatás"-t, hanem héber "megfordulás"-t jelent. Ami feltételnek tűnik, a közeli Isten országa ígéretének valódi következménye, nem parancs /Kommandó/, hanem meghívás. Abba a reménységbe térhet vissza, amely elvesztéssel fenyegetett, Isten jövőjére irányul és besorakoztat a várakozók frontjába. Aggodalomra nincs ok. Isten eljön az ő világába, az övéihez, akiket - mint teremtményeit - nem adott fel. Uralmát felállítja ellenségei között, leleplezi a pogány isteneket, a fennhéjázókat földig megalázza, s a megalázottakat felemeli.

Országáról beszélnek, mellyel kapcsolatban annak kinyilatkoztatásáról szól, aki mint király nem mond le, s uralmát mindenütt érezhetően gyakorolja. Mindez nem marad földi visszhang nélkül, ahogy ezt igazolják az angyalok, pásztorok, bölcsék a karácsonyi történetben. Világméretű vita is van az emberek között húsvétal és pünkösdal kapcsolatban. A hívők gyülekezete azok között alakul, akik megtagadták az engedelmességet teremtdjüknél. Ez a végső idő. Ahol Isten közel kerül és betör a hatalmasok hatáskörébe, valamint e korszak erőterébe, a föld olyanná változik, ahol minden az ellenkezőbe, az élet Istenéért, beleszakad. Isten, vagy pogány istenek - a világtörténelem döntő kérdésévé ez válik és ebben senki nem maradhat semleges.

Ezzel Keresztelő János híradását túlléptük. Ő Izráel eljövendő bírójáról beszél. Keresztisége azoknak lesz a védelem jele, akik a végidőben Isten szövetségét megújították. Jézusnak ezzel szemben a megjelenő királysága alapvető üdvtör-

ténet, amely boldogmondásokkal kezdődik, a bűnösöknek megbocsátást, a meggyötörteknek segítséget, a megkötözötteknek szabadságot hoz és az ördög művét hatalmával szétföri. Neki az ítélet a kegyelem visszája, amit az önteltek megvetnek, tehát a teremtés démonikus leigázásának vége. Ezért hangzik Lk 10,18-ban: "Láttam a sátánt villámlásként leesni az égből" és aláhúzza a megérkezett Isten országa közelségét Lk 11,20-ban azzal, hogy Jézus "Isten ujjával" űzi ki az ördögöket.

Két dolog van másképpen, mint Keresztelőnél és karakterizálja a végidők evangéliumának hozóját: Isten királysága nemcsak a közeli jövőben áll, hanem Jézus Igéjében és művében már meg is kezdődött. Másodszor a cél, ahol a démonikus hatalom megtörik, ott már nemcsak Izráel határain belül gondolkodunk. Világtörténelmi fordulatot kezd. Pünkösöd válik láthatóvá, amikor megnyílik az ég, a Szentlélek területe az ökumené és a mindenség Urát a pogányok is dicsőítik.

1.3 Isten királysága és Krisztus országa

Origenes világhírűvé vált mondasban Jézust "autobasilea"-nak, Isten királysága személyben, nevezte. Ezzel pontosan azt jelentette ki, hogy mi különbözteti meg Isten országa keresztyén értelmezését a zsidó értelmezéstől: Jézusban elrejtve Isten országa van jelen, a kortársakban skandallont jelentett. A legmagasabb meghatalmazást rögzíti a Hegyi Beszéd antitézisének első mondata: "Én pedig azt mondom néktek..." /Mt 5,21kk/. A boldogmondásokban a döntő gondolatok nem jövő időben, hanem jelenben hangzanak /Mt 5,3,10/. Jézus úgy bocsátja meg a bűnöket, ahogy Isten megbocsáthat /Mk 2,5kk/. A pusztító erők, démonok már a teremtésben legyőzöttek /Mk 1,26; Mt 12,29; Lk 11,22/. Sőt már Isten országát megtámadják /Mt 11,12; 10,19kk/. Jézus beszél Isten országa jelenéről /Lk 17,21/, hisz Isten országa megérkezettiségéről van szó /Mt 12,28/. Ez az evangéliumból következő és Jézustól származó örömhír; tartalma "kezdődő tökéletesség" /J. Jeremias/. Jézus beszédei - gondoljunk különösen is példázataira! - cselekedetei - gondoljunk itt különösen gyógyításaira! - ellenáramlatot fejtenek ki a történelem normál áramlataival szemben: szabadságot a megkötözöttség hálójába, szeretetet a gyűlölet lejtőjére, gyógyulást és segítséget a betegek szenvedésébe és fájdalomba, valamint életet a halál birodalmába.

János evangéliuma Jézust ezért "útnak" és "ajtónak", "pásztornak", "kenyérnek" és "élő víznek", az Atya egy- szülött Igéjének és annak egyedülálló egezetájának nevezi /Jn 14,6; 10,7; 10,12; 6,35; 4,10; 1,14/. Péter pünkösdi bizonyosságtétele Ap.Csel 2,36 szerint így hangzik: "hogy Isten Jézust ... Úrrá és Krisztussá tette". Pál ezt mondja 1Kor 15,24-ben, aki "eltöröl minden fejedelemséget, minden hatalmat és erőt" és megajándékozza a világtörténelmet értelemmel: "addig kell uralkodnia, míg lába alá nem veti valamennyi ellenességét." /1Kor 15,25/ János Jelenésekben vonja le a végkövetkeztetést /11,15/: "A világ uralma a mi Urunké, az ő Krisztusáé lett, és ő fog uralkodni örökkön-örökké." Lk 4,43 szerint földi feladata az volt, hogy ennek az országnak az evangéliumát proklamálja, s így tanítványainak ez az ország jelenné vált minden adományával és erejével együtt. Erre gondolnak, amikor bizonyosságot tesznek: "Láttuk az ő dicsőségét!" /Jn 1,14/.

1.4 Isten uralmának megjelenése a megbocsátásra való biztatásban, a megtérésben és követés

Itt kell világossá válnia annak, hogy Isten uralma sem általános vallásos teória, sem különleges keresztény utópia, amely mint társadalmi gyakorlat konkretizálódik új célokban, lehetőségekben és megváltozott körülményekben. Isten uralma sokkal inkább a megbocsátás egyetemes kegyelmi elrendelésével kezdődik /Mk 2,7; Lk 23,34/. Minden ideológiával szemben, amelyek megszépítik az adottságokat és megmagyarázzák a folyamatokat, a megbocsátás Isten szeretetének megváltoztató ereje, amely új kezdetet jelent és új viszonyulást teremt. Minden értelemnek és religiozitásnak felfoghatatlan ez, hogy Isten uralma először Jézus személyében a megbocsátást húzza alá. De senki nem közeledhet Jézushoz a "megbocsátattak a te bűneid!" mindent eldöntő mondat elfogadása nélkül /Mt 9,2/.

A kezdet ezért a megtérés. A megtérés konzekvenciája azonban a követés. A követés során megnyíló szabadságra vezető út szakítást jelent minden fázisában a korábbi életviszonyoktól és kötöttségektől /Mk 8,34kk/. Akinek Isten országa még nem a mindent jelenti, aki a nagy vagy-vagyot még nem értette meg, az még nem tudja, hogy ő mi és mi lehet sajátja. Ehhez Jézus szava juttat el /Mt 10,37k; Lk 14,29k Mt 8,35k/.

Valójában csak azokat szabadította fel Jézus és fogadta be Isten országába, akik - másképpen, mint az álmodozók és ideológiák - nem vonnak a Golgota köré nimbuszt. Mielőtt Jézus elindult volna útján, a kísértő felajánlotta a világ gazdagságát és annak dicsőségét, az első parancsokat védelmét keresi, hogy kivédje a csábítást: "Az Urat, a te Istenedet imádd és egyedül neki szolgálj" /Mt 4,10/. Ez az "egyedül" vezet a kereszthez és ezen az "egyedül"-ön dől el a kísértés ma is.

Félreérthetetlenül minden ideológiai kísértés ellen fordulva, nevezi magát Jézus Pilátus előtt királynak, akinek országa nem e világból származik, de amit és aminek igazságát ebben a világban terjeszt /Jn 18,36-37/. Isten igazsága mindenkinek ellenszenves, aki saját nevében, saját dicsőségére, saját értelméből és erejéből, röviden: önáltatva és önmegvalósítás igényével lép föl. Minden fellelhető paradoxia fölött áll, ha Lk 12,37 szerinti ember fia paruziát Jn 13-ban találhatóság lábmosás analógiájában ábrázoljuk. Ahogy egykor az ég felhőiben dicsőségesen megjelenő most rabszolga kötenyt vesz fel, hogy megmossa tanítványai lábát. Ez az ő törvénye és ismertető jele, mert ő Mt 20,28 szerint nem azért jött, "hogy szolgáljanak neki, hanem hogy ő szolgáljon és életét adja váltságul sokakért".

A tanítvány nem több mesterénél, aki Fil 2,6kk szerint Istennel való egyenlőségét elveszítette és szolgai formát vett fel, ahogy ez Ézs 53-ban áll. Feltámadásának ereje Fil 3,10 szerint szenvedéseiben való részesedéskor tapasztalható, melyek minket hasonlóná tesznek az ő halálában. A kegyelem nem teszi ezt senkinek olcsóvá. "Aki meg akarja tartani az ő életét, az elveszti, aki pedig elveszti, az vissza fogja kapni" /Lk 17,33/. Senki nem értette őt, aki nem helyén kereste Jézust, vagy tévtanítást hirdetett. Csak ott található, ahol ő megnevezte a "legkisebb atyafiakat" /Mt 25,40/. Éppen ott található, ahol kettő vagy három az ő nevében van együtt /Mt 18,20/. Jézus a szolgáló a földön élő hatalmasok közé lé-

pett és hívja az ő szolgatársait a pogány istenek és tyrannusok ellen, akik a teremtményt teszik tönkre. Így alapítja meg maga halálával és feltámadásával "az igazság, a békeség és a Szentlélekben való öröm országát" /Rm 14,9.17/.

2. Keresztyén felelősség a társadalomért

2.1 Isten országa várásának félreértése és megcsön-

kítása

Természetesen kizárt tény, hogy "Isten országa" fogalmát e szűkrezabott lehetőségek között megfelelő módon kifejtsük. Ezért szorítkoztam az elhangzottakban a legfontosabb vonatkozáshoz tartani magam. Éppen ezért vált szükségszerűvé, hogy ezen a helyen néhány dolgot megvilágosítsak.

Luther Lk 17,21 fordítása "Isten országa már közöttek van" a rajongók elleni harccal van összefüggésben, ami végzetessé vált az idők folyamán és spiritualizálást eredményezett. Éppígy a "mennyei birodalom" igéjének a hamis értelmezése hozzájárult ahhoz, hogy transzcendens és jövő-tülvilági elképzeléssé váljék. Az ÚT-ban nem található meg ez az egyoldalú hangsúlyozás /Mt 3,2; 4,17; 5,3; 19,20/.

De az az értelmezés sem elegendő, amely Isten országa fogalmát azonosítja egy rejtjellel vagy szimbólummal /Paul Tillich/. Isten országa sokkal inkább konkrét-történeti és ugyanakkor eszhatológikus esemény. Az ÚT szava által formált az "Isten országa", amely Isten megjelenésének folyamata népe között és a teremtésben. Ennek az eseménynek tanúja és jele Izráel marad. Az ÚT különösen is hangsúlyozza a végidőt, az "utolsót". Ennél döntő az Igében Isten országa megérkezésénél a "már most" és a "még nem", amely a várakozás beteljesedéséhez vezet, de nem választható szét egymástól, tehát az "elvégeztetett!" /Jn 19,30/ és az "azután jön a vég" /1Kor 15,24/. Nekünk keresztyéneknek ebben, éppen ennek a "még nem" és "már most" feszültségében kell felelősségünket a társadalomért komolyan venni. Innen adódik egy-két kritikus megjegyzés különböző teológiai-egyházi helyzetekre, amelyeket csak röviden szeretnék érinteni.

2.2 Rákérdezés néhány teológiai-egyházi helyzetre

A zsidóság már Jézus korában ismerte ezt az imperatívust, "Isten országának jármát vegye fel magára", ami a mai zsidó kegyességet mind a mai napig mélyen meghatározza. Itt, röviden szólva, arról a felfogásról van szó: ahol a Tórá-t a hívő betölti, ott válik Isten országa jelenvalósággá.

Isten országa és az etikai cselekvés azonosítása Kant hatására és a humanizmus következtében a teológiában és az egyházban is nagyszámú követőkre talált, sőt gyarapodik ezek száma. Jelen és jövő eszhatológiai elemek ismerhetők fel ebben, de Jézusra és szavára való hivatkozás nélkül, alapjában etikailag és szociáletikailag interpretálják. Ehhez a körhöz tartozik többek között Albert Schweitzer, aki az elsőként elsőjeként felismerte, hogy az egész ÚT eszhatológikus irat, de azt kétségbe vonta, hogy ez a modern embertől elvárható lenne. Így dolgozta ki "hódolat az élet előtt" etikáját, amely egyházon belül és kívül ma tekintélynek örvend. Elegendő-e ez az etika ahhoz, hogy betöltse tartalmilag a társadalomért érzett felelősség tanítását és eljuttasson ahhoz a kritikus dialógushoz, amelyet folytathatunk a kapitalizmus és szocializ-

mus realísan egzisztáló hatalmaival? Itt kétségeim vannak.

Hasonlóan hatásos az egyházban és teológiában az eszhatológia jelen értelmezése, amit Bultmann különösen János evangéliumára vonatkoztat. Jn 5,24-et helyezi középpontba: "Aki hallja az én igémet és hisz abban, aki elküldött engem, annak örök élete van, sőt ítéletre sem megy, hanem átmegy a halálból az életbe". Isten országának érkezését a világba úgy érti, mint Isten cselekvésének végérvényességét, ami az igehirdetésben történik. Jelen eszhatológiát egzisztenciálisan fogják fel. A történelem és Isten országa eljövételének értelme a hit számára most van. Az ÚT-ban azonban szó van az "eljövendő jövőjéről" /W. Kreck/, mint pl. Jn 5,28kk történik, így ezek a kijelentések szerkesztési betoldásokra utalnak és irodalmilag elimináltak. Isten országának a várása viszont az Ige és a hit relációjára zsgorodik, így alig számíthat arra, hogy kiváltson olyan érdeklődést, amely politikai és társadalmi problémát érint. Azt kell mondani, hogy Bultmann és tanítványai nem rendelkeznek az ÚT-mal élő kapcsolattal, s számukra idegen Isten jövője, aki prófétai ígéreket és apostoli igehirdetés által vezetett?

Néhány gyülekezeti kegyességben Isten országáról olyan nézet alakult ki, ami korunk krízisét és katasztrófáját Jn Jelenésekre hivatkozva végidőt jelentenek. Ebben a perspektívában a keresztyénség társadalomért érzett felelőssége nem elsődleges feladat. Mert a társadalom egészen a bűn uralma alatt áll és mindenekelőtt: hamarosan elmúlik! A helyes keresztyén magatartást 1Jn 2,15kk-val támasztják alá: "Ne szerezsetek a világot, se azt, ami a világban van..." /2Pt 1,4; Jk 1,27; 4,4/. Ennek megfelelően úgy a társadalomtól, mint a politikai elkötelezettségtől teljes tartózkodást ajánlanak. Itt azonban senki sem tud a társadalomból, amelyben él, kiszállni, található ezekben a körökben olyan, aki naívan igényli viszont a valóságos körülményt, vagy többé kevésbé a kialakult konzervatívizmust - sőt tapasztalat, amely már a Hitler-diktatúra alatti egyházi harcban megmutatkozott.

2.3 Isten országa várása és a társadalom kritikája

Az eddig elhangzottak konzekvenciájában az van, hogy a keresztyénség társadalmi felelőssége nem függ sem a püspökök és Synodusok állásfoglalásától, még ha olyan fontosak is, sem az egyes keresztyének politikai-szociális elkötelezettségétől, még ha nem is mondhatunk le ezekről. Sokkal döntőbb Isten országának az a mozgásiránya, amely a meglévő világviszonyok és hatalmi struktúrák ellen van. Itt, ahogy láttuk, segítséget hozó, emberbaráti mozgalomról van szó, amely mindenestre ahhoz is elvezet, hogy a régiek meghalnak, megkedveltek elhagynak, s a magától értetődőket fel kell adni.

Isten országának ez az ellenmozgása ugyanakkor Isten cselekedete mindaz ellen, ami az életet elpusztítja, ami az életnek ellenáll. Ezért ünneplik az ÚT-i szövegek, különösen is János Jelenések könyve, a feltámadott és visszatért Jézust halál és ördög feletti győztesként és olyan megmentőként, aki kimentett a hatalmak és hatalmasok szolgaságából. Olyan hatalmakra gondol, akik világunkat mint egyeseket kínozzák, félrevezetik, az emberiségtől elidegenítik, valamint úgy keresztyéneket, mint nemkeresztyéneket romlásba taszítják.

Ebbe a mozgalomba keresztyéneket is bevonnak. Ezért vallja keresztség-himnuszában az őskeresztyénség Kol 1,13:

"Ő szabadított meg minket a sötétség hatalmából és ő vitt át minket szeretett Fiának országába." Isten országának ez a mozgásiránya tehát uralkodó cseréhez vezet és nem jelent kevesebbet, mint átmenetet a halálból az életbe. Pál is így értette a keresztséget /Rm 6,3kk/. Ezért áll ennek az országnak a középpontjában Jézus Krisztus, mint felszabadító és "minden kötelek átvágója". Így leszünk mi keresztyének az ő "honfitársai".

Ez a vallásos beszédmód és világnézet sok embernek egyházon belül és kívül távoli és idegen lehet. A reális társadalmi viszonyok, amelyekben mi élünk, az őskeresztyénség tapasztalatait mégsem szüntetik meg, hanem felerősítik azokat. Aki ma nevet a démonon, ezt csak az teheti, aki vak, süket, érzéketlen és technikai sikereink árnyoldalainak a meglátására érzéketlen és nincs kitekintése saját brutálisan védett privilégiumunkból és előítéleteinkből. Nyugaton és keleten a kellemetlen kritikuskokat vak bizalomra, üres reményre, gyümölcstelenségre és mindenekelőtt rendre utasítják, hogy a meglévő hatalmi viszonyokat ne veszélyeztessék.

Magában az egyházban sokan nem akarják hallani, hogy rólnuk van szó, amikor Pál mondja: "a világ javai elmúlnak." /1Kor 7,31/ Isten országát sok keresztyén még mindig úgy képzeli el, mint az üdvözültek szigetét a barokk templom mennyezetén. Ez legjobb esetben privát kegyesség, mert ez a Miatyánkban elfordul. Ezerszeresen elfelejtik azonban, hogy a keresztyén hit erjesztő kovász, az elnyomottak hangja, kritikus lelkiismeret a hatalomvágy, a föld kizsákmányolás, a teremtmény leigázása, a társadalmi viszonyok megmerevítése ellen kell hogy legyen.

1Jn 5,19-ben áll: "Tudjuk, hogy az egész világ gonzságban van". Mégis átengedi a legtöbbször ezt az Istennek, hisz a vezető ipari népek területén nem is látszik minden olyan rossznak, a jólét és az élet élvezetének mértéke érezhetően növekedik, viszont a valóság értéke, a pénzen és a sikeren kívül, ijeszten csökken. Elfojtjuk mindig, hogy földünk lakossága többségének e föld pokollá változik és hagyjuk hogy ez kegyes szólam legyen, ahogy Jn 1,5-ben olvassuk: "a világosság a sötétségben világít" és Jézus "az ajtón kívül" /Zsid 13,12/ a senki földjén szenvedett. Nos, mindaz, aki ezt vitatja, tagadhatja, hogy Isten országának jövőtele egyéniségében társadalmi hatást gyakorol.

2.4 Társadalmi felelősség vezérfonala

Természetesen, Jézus nem volt forradalmár. Mégis szavának és tevékenységének voltak forradalmi konzekvenciái. Mindez elkerülhetetlen volt. Ha egy univerzális konfliktus megkezdődik, ha az, akit 1Tim 6,15-ben "Királyok királyának és uralkodók Urának" neveznek, igénye kiterjed a teremtettségre, igazság és hazugság egymás ellen harcolnak és az ördög munkáját szétrombolja /1Jn 3,8/.

A felszabadulásnak ebbe a folyamatába bekapcsolódva, feladatunk abban áll, hogy megmutassuk keresztyénségünk jellemzőit. Fontos a kezdettől fogva megmutatkozó szerénység. Nem mi változtatjuk meg a világot. Isten maga alakítja az ő országát. Cselekedetünk a kereszt jegyében történik. Ez sokoldalú, gyenge, tévedések sincsenek kizárva. De a mi szerény akcióink bebizonyíthatják, hogy mi Istennek abban, amit tesz, szívvel, szájjal és kezekkel igazat adunk.

Mert Krisztus ennek és az eljövendő világnak közepe

és vége és semmilyen munka nem kerülheti ki őt. "Krisztusban - reményesség a viláért" ahogy hangzott 1984-ben Budapesten a Lutheránus Világszövetség 7. nagygyűlésének témája. Isten "nagy akciója" abban áll, hogy Krisztust láthatóvá tegye, mint a világ üdvözítője és megváltója /Fil 2,10kk/. A mi cselekedetünk csak ennek felelhet meg. Ezért, ami részünkről a legfontosabb, hogy ennek az országnak az ízét hirdessük, ami Jézus személyében megjelent. Nos, ahol a mi legkisebb cselekedetünknek ez a középpontja, az ügyet szolgáljuk. Szeretetet hirdetni, bűnököt megbocsátani, áldást osztani, szabadulást proklamálni. Meg kell éreznem, hogy rólam is szó van, amikor Isten velem és rajtam keresztül cselekszik. A kegyelem minden csodája csak az Ige hallgatóin keresztül lesz látható és hihető. Isten uralkodásának hirdetése nélkül a keresztyének társadalmi felelőssége néma marad. Társadalmi felelősség nélkül a keresztyén igehirdetés üres és képmutató marad.

Innen adódnak a társadalmi felelősség következő vezérfonalai:

2.4.1 Ha Isten minden mindenkben, akkor a befejezés embere is, akiben reménykedünk. Ezért nem haszontalanság, ha keresztyének felelősségüket abban látják, hogy fáradozzanak embertársainak üdvén és jólétén. Tőle függ, hogyan oszlik meg a világban a jó. Harcolnak az éhség, szegénység, kizsákmányolás, munkanélküliség ellen. Egyre nagyobb nyomattal állnak ki azért, hogy mozgásba jöjjön egy új felosztás és a gazdag népek valódi áldozatot hozzanak.

2.4.2 Isten útjának végén az ember Isten előtt áll, a kinek visszaadja méltóságát. Ezért áll ki a keresztyén már most az igazságosságért és az emberi méltóságért. Ezért fordul szembe a leigázás minden formájával. Harcol a faji megkülönböztetés, terror, szexizmus és kizsákmányolás ellen.

2.4.3 Isten útjának végén áll az ember, aki Isten felhatalmazását, a föld uraként, teljesítette. Ezért a gazdaság és technika nem lehetett "automatizmus"-sá. Egy atomvég veszélyének és lehetőségének a láttán, a keresztyének nem maradhatnak semlegesek vagy néma nézők, hanem formálódnak ellenálló mozgalommá, akik ellene vannak a teremtés halálos ellenségeinek és pártjára állnak egyértelműen a béke híveinek.

2.4.4 Isten útjának végén áll az ember, aki az Isten-nel lévő partneri kapcsolatban megtalálta az élet értelmét. Ezért a feladatunk, hogy segítsünk az embereken, hogy megtalálják a választ arra, amikor keresik a feleletet életük értelmének kérdésére. Mit használ a gazdagság és technikai haladás, ha egyre gyarapodik az üresség és unalom, alkoholizmus és kábítószerzés, válás és öngyilkosság?

Ezzel megneveztünk néhány területet, amelyen a keresztyének társadalmi felelőssége konkrét lehet. Ennyi most bizonyára elég is. De kérem önöket, hogy folytassanak élénk eszmecserét körülükben.

Dr. Hans Berthold

Németből fordította: Káposzta Lajos

Egyházunk útján

Gondolatok a megújulásról

Amint arról evangélikus egyházunk minden lelkésze hallhatott, 1986. április 9-én egy tizenkilenc lelkész és világi egyháztag munkája nyomán született iratot - Testvéri szó a Magyarországi Evangélikus Egyház minden tagjához - adtunk át /e sorok egyik írója, Dr.Frenkl Róbert Rózse Iztván lelkésszel/ a vezetői teendőket ellátó Dr. Nagy Gyula püspöknek. Az irat további sorsával, fogadtatásával, a benne szereplő elképzeléseket vizsgáló baráti beszélgetésekkel nem kívánunk foglalkozni. Írásunkban a Testvéri szó néhány megállapításának értelmezését kívánjuk adni. A szelekció alapját egyrészt a hozánk közvetlen beszélgetésekben érkezett reflexiók adták, másrészt az az igény, hogy - főként politikai vonatkozások esetében - zárjuk ki az esetleges félreértéseket, tegyük a megfogalmazást egyértelműbbé. Az itt közölt gondolatok természetesen kettőnk álláspontját tükrözik, és reméljük, másokat is továbbgondolkodásra serkentenek.

Nem érintjük a sajátosan teológiai szakkérdéseket fölvető első pontot, de az a reménységünk, hogy hamarosan lehetőség nyílik arra, hogy a diakóniai teológiát, s általában az időszerű teológiai kérdéseket igazi vitában elemezhesék a lelkészek, teológusok.

Idézzük a Testvéri szó második pontját: "Valljuk, hogy az egyház alapvetően a gyülekezetekben él. Ennek megfelelően - minden közegyházi tevékenységet a gyülekezeti munka felől kell értelmezni és kialakítani; - törekedni kell arra, hogy a gyülekezetek az igével és a szentségekkel élő, eleven testvéri közösségek legyenek; - keresni kell a bomló népegyházi keretektől új életformák felé vezető utakat; - újra át kell gondolni egyházunk szervezeti felépítését. Szükségesnek tartjuk a jogi szervezet egyszerűsítését és decentralizálását, valamint azt, hogy az előljárók megválasztása minden fokon egyháztól idegen szempontok befolyása nélkül, meghatározott időre és visszahívhatóan történjék."

"Az egyház alapvetően a gyülekezetekben él": meggyőződésünk szerint jelenti ez elsősorban azt, hogy a gyülekezet a Krisztus-testet, az egyházat a maga teljességében hordozza, megtestesíti. A gyülekezet egyház: olyan közössége a Krisztushoz tartozóknak, akiket az ige és a szentségek jelenléte fog egybe. A gyülekezet térhez és időhöz kötöttségében realizálódik számunkra a téren és időn átívelő egyház. "Az egyház alapvetően a gyülekezetekben él": jelenti ez azt is, hogy az egyházi élet elevensége, mozgékonyága, ereje, illetve mozdulatlansága, erőtlensége legjobban - gyakran életbe vágó módon - a gyülekezetekben érzékelhető. Isten evangéliuma, ereje /Rm 1,16/, amely az ige és a szentségek által jelenvaló, teremtő energia az egyházban, teheti belsőleg is elevenné és ugyanakkor expanzívá a gyülekezetet. Ha a gyülekezet nem az igével és szentségekkel - vagyis az igéből és a szentségekből - élő közösség, ha nem Isten erejére támaszkodik, akkor valódi dinamizmus helyett legfőleg pótselekvések és látszattervekényeségek leszerelő, elaltató sorozatában merül ki lendülete. A népegyház "születési adottság" keresztyénységével szemben tudatos - ha tetszik, hitvalló - Krisztus-követőkre kellene tá-

maszkodnia gyülekezet életének.

A gyülekezet-centrikusság hangsúlyozásával természetesen nem azt akarjuk mondani, hogy nincs meg a sajátos szerepe és jelentősége a közegyháznak is. Éppen az, hogy bizonyos lényeges és közös funkciók főlvállalásával /lelkészképzés, sajtómunka stb./ megteremtí a hatékony gyülekezeti élet, illetve gyülekezeti struktúra kiépítésének föltételeit. Ma, úgy véljük, a Magyarországi Evangélikus Egyházban az a sajátos helyzet alakult ki, hogy jól működő közegyházi munkaterületek mellett nagyszabású - bár önmagukban feltétlenül pozitív - közegyházi megmozdulásokkal is találkozunk: LVSZ-nagygyűlés, Nemeskéri Nap, Berzsenyi ünnepség stb. Mindez viszont csak akkor lehet igazán öröm és az élet jele, ha nem elfeledtetni és elfedni akarja a meglévő hiányosságokat, hanem az eleven gyülekezeti életre és az átgondoltan megszervezett közegyházi munkaágakra támaszkodva adja az ünnep különleges fényét és át-fogó erejét.

Egyházi közgondolkodásunkban sajnálatosan jelentkezik a felmentő, de a jövővel szemben felelőtlen "mi még átadtuk" gondolat. Hitünk szerint a jövőnek a gyülekezeti munkát lendületesen és rugalmasan támogató közegyházra és dinamikus, belső elevenségű, ugyanakkor kifelé is hatékony gyülekezeti közösségekre van szüksége. Ez felelőssége a jelennek is.

Úgy véljük, egyházunk szervezete még - minden korszerűsítés ellenére - a korábbi népegyházi kereteket tükrözi. Naponta tapasztaljuk, hogy ezek a keretek szükségszerűen bomló keretek, hiszen a múltat jelentik. Így tehát határozottabban kell keresni az "új életformák" felé vezető utakat. Ez ebben az összefüggésben elsősorban magára az egyházra és a gyülekezetekre vonatkozik, de valójában a gyülekezeti tagokra is. Hiszen annak, hogy ma egyháztag valaki, új életformát is jelentenie kell. Legtágabb értelemben az "új életforma" kifejezés arra is utal, hogy az egyháznak és tagjainak is meg kell felelniük annak a kihívásnak, amelyet a természeti és társadalmi környezet változása jelent. Az egyház tagjai természetesen igénylik az útmutatást. Ez akkor is igaz, ha az "új életformák" - nagyon leegyszerűsítve - elsősorban nagyobb aktivitást, részvételt, felelősséget, tudatosságot igényelnek mindnyájunktól. Erre kell buzdítanunk egymást, de meg is kell teremtenünk ennek medrét és lehetőségeit az egyházi életben.

Több félreértést okozott az "újra át kell gondolni egyházunk szervezeti felépítését" mondat. Az előbbi gondolatmenet után talán már nem érthető félre a javaslat lényege. A tartalmi korszerűsítés törvényszerűen igényel szervezeti változtatásokat is. Amennyire hiba volna úgy vélni, hogy a tartalmi kérdések strukturális változtatásokkal megoldhatók, annyira hiba mereven ragaszkodni elavult struktúrákhoz. Figyelembe kell venni a hazai közélet és gazdasági élet tendenciáit, hiszen az egyházra sem lehet hatástalan a világ változása. A jogi szervezet egyszerűsítése, a decentralizálás, az előljárók meghatározott idejű és visszahívható megválasztása jelzik ezeket a társadalmi életben időszerű tendenciákat. Kérdés természetesen, mennyiben alkalmazhatók és alkalmazandók ezek a szervezeti elgondolások az egyházban, annak sajátos viszonyai között. Például a meghatározott idejű megválasztás és visszahívhatóság milyen tisztségekre vonatkoznék? Néhány lehetőség: 1./ egyáltalán ne alkalmazzuk; 2./ mindenkire al-

kalmazzuk; 3./ csak világi tisztségviselőkre /felügyelők, presbiterek/ alkalmazzuk stb. Úgy véljük, a kérdés megfontolásra ajánlása önmagában nem minősíthető negatívnak, hiszen jelenleg is vannak egyházunkban meghatározott időre szóló, választott tisztségek.

Határozott félreértést okozott az "egyházról idegen szempontok befolyása nélkül" kifejezés. Mindig vannak, akik érvek helyett vagy éppen érvek hiányában a vitát egyházon kívüli erőkkel kívánják eldönteni. Sajátos értelmezéssel megpróbálják az egyházi kérdésekbe belevonni az államot, veszélyeztetettnek kijelenteni az egyház és állam jó kapcsolatát még akkor is, ha ez nem így van. Az egyház múltbeli és századunkbeli története elég példát ad arra, hogy jónéhányszor nem az egyházi szempontok voltak döntőek az előjárók megválasztásában. Különösen jellemző volt ez a világi tisztségviselők esetében. Az említett mondatban tehát nincs szó az 1957. évi 22. törvénycikk megkérdőjelezéséről. Ez a kérdés leginkább rendezett oldala. Nem az állami jóváhagyás vitatott, hanem a megfelelő szelekció kívánatos, illetve kap hangsúlyt. Talán szerencsésebb lett volna úgy fogalmazni, hogy az egyházi előjárók, tisztségviselők megválasztása minden szinten az egyház érdekének, megújulásának, az egyház népe kívánságának megfelelően, vagy egyszerűbben: egyházi szempontok szerint történjék. Ez végeredményben azonban ugyanaz. Mi választjuk meg előjáróinkat, ránk vonatkozik ez a gondolat. Ismételt hangsúlyozzuk, hogy a szervezeti kérdéseknél különösen is igaz, hogy ezek fölvetése szeretne vitát kezdeményezni, de semmiképpen sem kívánt deklaratív kijelentés lenni.

Idézzük az irat harmadik pontját: "Egyházunk jelene és jövője szempontjából rendkívül fontosnak tartjuk - a szekularizáció elvi és gyakorlati vizsgálatát. Ezzel a világjelen-séggel, amely hazánkban sajátosan fonódik össze az ideológiai ateizmussal, szembe kell néznünk, hogy az eddig elmulasztott segítséget megadassuk egyházunk népének. Egyházunknak ragaszkodnia kell ahhoz, hogy a keresztyének részt vehessenek a világ megismerésének egyetemes emberi törekvésében; - annak vizsgálatát, hogy a keresztyének hogyan küzdhetnek hitelesen a háború és az erőszak ellen; - lelkesképzésünk lelki és tudományos színvonalának emelését, a teológiát végzett nők és a levelező tanfolyamot végzettek szolgálatának rendezését; - a misszió, az evangelizáció és az ökumené mai feladatainak vizsgálatát és helyes megoldását; - a nem-lelkészek felelős szolgálatának kiszélesítését a gyülekezetek és a közegyház életében; - a testvéri kapcsolatok minden irányú megújulását egyházunkban. Olyan légkört kell kialakítanunk, amelyben az őszinte testvéri bírálat természetes jelenség. Törekednünk kell, hogy növekedjék közöttünk a kölcsönös tisztelet és testvéri szeretet a Lélek szabadságában. Egymás pásztoraivá kell lennünk, hogy senki ne maradjon magára; - egyházunk jogának újbóli realizálását, hogy más felekezetekhez hasonlóan legyen saját közpiskolája."

A szociológiai irodalom folyamatábrái és statisztikai az elegeháztalanodásnak, elvallástalanodásnak, a keresztyénségtől való elfordulásnak, elistentelenedésnek /a szekularizáció szó tulajdonképpen mindezeket a fogalmakat fedheti/ nagy térhódítását rajzolják meg; itt Európában tanúi lehetünk a keresztyénség visszaszorulásának. Az is meggyőződésünk azon-

ban, hogy a szekularizáció jelenségét vizsgálva körül kell járnunk azt a kérdést is, hogy miként munkált, hatott a világi környezet az egyházban, miként azonosult a keresztyénség - gyakran küldetésének lényeges részeit feláldozva - a világgal, s ugyanakkor milyen értékekkel ajándékozta meg az egyházat világi környezete, hogy küldetését jobban betölthesse. Csak ennek a kettős vonulatnak a komolyan vételével remélheti az egyház, hogy a szekularizáció évszázados jelenléte kultúránkban nem vezet a világnézeti ateizmussal együtt jelentkező vulgáris istennélküliségnek, a szekularizmusnak a kiteljesedéséhez.

Az egyház aggasztó visszaszorulásával szembenézve feladat, hogy a létszámfogyás és szétszóródás mellett megvizsgáljuk a gyülekezetek funkcióképességének csökkenését is. De legalább ilyen fontosnak tartjuk, hogy az egyház az evangélium továbbadásához értelmezni tudja, sőt szükség szerint beépítse mondanivalójába a tudomány és filozófia újfajta tényeit, hogy miközben megőrzi a maga teljes keresztyén identitását, részt vegyen a világ anyagi és szellemi valóságának kutatásában, s teljes jogú partnerként párbeszédet folytasson a tudomány és a nem tudományos szellemi élet különböző területeivel. Ha egyházunk őszintén szembenéz a szekularizációs folyamat gyakran csak leépülésben, bomlásban érzékelhető jelenségeivel, megnő az az esélye is, hogy tagjai a megszokás és félelem által meghatározott életükből az Istenre és a világra való nyitottság irányába mozduljanak el.

Az egyik leglényegesebb pont a "testvéri kapcsolatok" kérdése. Túl minden teológiai vagy egyéb elvi problémán, azért tartottuk szükségesnek ennek megfogalmazását, mert az egyházon belül is sok emberi és közösségi kapcsolatot jellemez rossz légkör. E tekintetben semmiképp sem követhetjük a világban erősödő ridegséget, beszűkülést a saját belső körre, az őszinteség hiányát, önzést és cinizmust. A társadalmi életben a nem keresztyén pszichológusok és szociológusok is figyelmeztetnek e jelenségek hallatlanul veszélyes voltára. Az egyházban hitelünket, munkánk eredményét közvetlenül veszélyezteti a testvérietlen magatartás. Nem idealizáljuk az egyházat: tudjuk, benne is emberek szolgálnak. Nem akarjuk azonban dramatizálni és eltúlozni sem a helyzetet. De úgy véljük, az egyházban szolgáló minden lelkész és nem-lelkész érdeke szólal meg ebben a szakaszban. Hiszen mindnyájunknak sütni van testvéri szeretetre, megértésre és őszinte, segíteni akaró, bíráló szóra is. Ennek a szellemnek az érvényesülése érdekében igényeljük a légkör megváltozását.

Az "iskola-kérdés" a Testvéri szóban mint az evangélikus középiskola hiányának gondja jelentkezett. Az "egyház iskolájának" fogalma azonban elsősorban főiskolánkat, a Teológiai Akadémiát jelenti. Szívügyünk a Teológiai Akadémia. Az iskolaügy fölvetésének egyik fő oka éppen az egyházi középiskola és a megfelelő teológus-utánpótlás nem vitatható összefüggése. Nem követelés, hanem javaslat a "Fasor" kérdésének fölvetése. Tudjuk, hazánkban az állam az iskolafenntartó hatóság, az egyházi iskolák kivételt jelentenek. De e kivétel mellett evangélikus vonatkozásban is számos érv sorakoztatható fel. Most terjedelmi és egyéb okokból tekintünk el ezektől! Csak annyit hangsúlyozunk, hogy mondanivalónk lényege ez esetben is a kérdés fölvetése, s annak az igénynek a meg-

fogalmazása, hogy a teológiai főiskola mellett az evangélikus középiskola ügyét is érdemben vizsgálják meg.

Végül idézzük a negyedik pontot: "Valljuk, hogy az egyház Istentől nyert felelősséget hordoz az egész teremtett világról és benne azért a népért, amelynek politikai keretei között él. Politikai felelősségét az egyház Isten igéjének hirdetésével, intézményeinek tevékenységével, valamint az egyes keresztyének társadalmi, közéleti szolgálatán keresztül gyakorolja. Az egyház identitását sértőnek tartunk minden olyan törekvést bárhol a világon, amely az egyházat és annak hivatalos képviselőit az aktív politikai életbe, a hatalom gyakorlásába közvetlenül akarja belekényszeríteni, s politikai döntésekre, állásfoglalásokra készteti. A politikai életben való részvétel minden keresztyéneknek - beleértve az egyház tisztségviselőit - mint állampolgárnak egyéni szabadsága és felelőssége." Talán ez a pont váltotta ki a legtöbb kritikát és kérdést. Ne legyen titok, hogy sok vitát hozott a megfogalmazás folyamata maga is. Nem tekinthető tehát véletlennek, hogy ez az eleve kompromisszumot kereső megfogalmazás félreérthető. Ezért is szükséges értelmezése, természetesen tisztázást kereső szándékkal és ismét nem döntőbírói szereppel.

A vita egyrészt teológiai jellegű. Ennek leszűrődését jelzi az első két mondat. Úgy véljük, ezek fenntartás nélkül elfogadhatók. Vitát okoztak azonban az egyház identitásának veszélyeztetéséről szóló mondatok. Ez a rész azt a veszélyt jelzi, amelyre számos példa van az egyházak történetében. Ez a veszély ma is létezik mindenütt a világon, minden országban, ahol az egyházak társadalmi tényezőt jelentenek. Aligha vitatható, hogy veszélyezteti az egyház identitását, ha nem a saját elhatározásából és önálló - akár az uralkodó állásponttól eltérő - nézettel vesz részt a politikai életben. Az igazi, az aláírók között is nyílt vitát a szakasz utolsó mondata mutatja. Azért is fogadtuk el ezt a mondatot, mert - úgy véljük - ez a megfogalmazás, amely a keresztyének szabadságát és felelősségét emeli ki, megállja a helyét. De el kell mondani, hogy emögött a megfogalmazás mögött meghúzódik elsősorban lelkészeknek az a felfogása is, hogy lelkészeknek és világiaknak /laikusoknak/, akik egyébként aktív egyháztagok vagy egyházi tisztségviselők, a politikai struktúrában való megjelenése kizárólag egyéni döntésük kérdése, azaz ott nem képviselhetik az egyházat, véleményük csak személyes álláspontjukként nyilvánulhat meg.

Mi azt az értelmezést tartjuk helyesnek, hogy a torzulás, a kényszer jelenti a valódi veszélyt, s nem általában az egyháznak mint intézménynek, illetve tisztségviselőinek a politikai tevékenysége. Úgy véljük - vállalva minden irányban a vitát -, hogy az egyháznak mint intézménynek is részt kell vennie, állást kell foglalnia a maga sajátos módján a társadalmi-politikai életben, ezt joggal igényelhetik a hívek is. Mindez nemcsak az egyház vezetésére vonatkozik, hanem a maga területén minden lelkészre és világi egyháztagra is. A kor égető politikai és társadalmi kérdéseiben tehát igen fontos a személyes felelősség hangsúlyozása, de alapvető az egyház felelőssége.

Jegyzetek:

1. Dr. Nagy Gyula püspök megbízásából két teológiai professzor és két esperes, valamint négyen az aláírók közül /két lelkes és két világi/ 1986 júniusától novemberig baráti beszélgetéseken foglalkoztak a Testvéri szó javaslataival.
2. Az 1986. november 20-án tartott Országos Közgyűlés hattagú szakértői bizottságot küldött ki az evangélikus gimnázium kérdésének minden irányú megvizsgálására, azzal a kötelezettséggel, hogy munkájáról jelentésben számoljon be.

/Az itt ismertetett "gondolatokhoz" vegyük figyelembe az Evangélikus Életben 1987. január 18-án "Egyházunk belső megújulásáért" címen megjelent cikket. Nem vitát indítunk ezzel a most megjelent cikkel, inkább kiegészíteni szándékoztam az Evangélikus Életben megjelenteket.

Szerkesztő/

Ábrahám mi vagyunk. Gazdánk kilődít még esetenkénti hitbéli komfortjainkból is; a meghitt földről idegenbe, kockázatba, csontropogtató változásokba, az érlelődéssel és sokrétű áldással kecsegtető meredek jövőbe küld. Az exodus sem annyi, hogy hajdan Izráel kivonult Egyiptomból, bár még korábban az Egyiptomba költözés életmentő akció volt. A legszükségesebb és leghasznosabb egyéni vagy közösségi beállítottság, "letelepedés", attitűd, berendezkedés is meghaladottá válik egyszer, "új király" támad: megváltozik az élet logikájának belső dominanciája. De a nagy változást megelőzően még Mózesnek is ki kellett kerülnie csecsemőként a halál vizeire, nagy happy end-del királylány fia lett, hogy aztán superművelt hercegből nagy hirtelen földönfutóvá legyen. Majd amikor már rég nem vágott nagy tettekre, akkor kellett - bizony nagyon túlkorosan - odahagynia szerény, de szolid egzisztenciáját. Persze, hogy nem akart kötélnek állni. Jónás is "rühellé a prófétafogót" /Babits/. Mi is. Ez "kisüzemi" méretekben sem vonzó perspektíva. Bennünk a "FÉK": a Félelem, az Érdek és a Kényelem, mikor milyen hangsúllyal, talán átfogalmazással álcázva, és esetenként változó helyzetekben. Nem hagyjuk magunkat kipiszkálni megszokott odúinkból.

Pedig a Hang szólt, zsigereinkből is. Ha nem dugjuk be a fülünket, kiderül, hogy az exodus garantáltan több felvonásos. /Eredetileg is az volt./ Sohasem lehet végleg le tudni. Ami jó volt ifjúkori magatartásunknak, hitünknek, az elég hamar módosulásra, kiegészülésre szorul. Az a felfogás mód és viselkedésforma, amellyel elboldogultunk életünk deléig, "délutánra" megromlik, mint a tegnapi manna. Am különös-képp az öregkor előterepén van szükségünk új látásra, érzületre, ismételt exodusra. Ennek horizontja tárul elénk Johannes Kuhn lelkész közvetlen gondolataiban, ahogyan minden pöz nélkül közelebb segít az öregedés értelmének felfedezéséhez Aufbruch in ein neues Land című könyvében /Kreuz Verlag Stuttgart Zürich 1986/. Tisztes veteránok és veteránjelöltek, mozgátsátok csontjaitokat, kényes lejtmenet következik: Das Alter als Aufgabe, ahogy az alcím mondja.

1980 nyarán a Feketeerdőben a pár perces rádiós reggeli áhítatra felkaptam a fejemet. A tartalom, a forma és maga a hang /a tónus! annyira megragadott, hogy kíváncsian lestem: ki volt a "tettes". Kuhn volt az. Ajánlom azok figyelmébe is, akiknek napja még delel. /Fritz Riemann Az öregedés művészete c. könyvében - mely könyvnapra valószínűleg megjelenik magyarul - azt mondja, hogy az öregedésre való felkészülést legkésőbb 40 táján kell elkezdeni./

Heilung oder Hindernis - gyógyít vagy árt a vallás? Erre a kérdésre keresi őt meglehetősen különböző mentalitású mélypszichológus választát a teológiai és pedagógiai végzettségű dr. Christoph Kolbe. Természetesen a legkiválóbbakkal kezd párbeszédet: Freud, Adler, Fromm, Jung és Frankl az "interjúalanyai". Viszonylag röviden vázolja életrajzukat /ami a legkevésbé sem közömbös/, ismerteti a vallásról alkotott véleményüket, jellemzi valláspszichológiájukat, majd összefoglalja álláspontjukat. A záró fejezet a dialógus jegyében azt

vizsgálja: mire jutott vagy juthat velük a teológia. Ehhez csak annyit hadd fűzzek hozzá, hogy néha a legkényelmetlenebb tételek vagy kérdések végiggondolása, vagyis a kihívás elfogadása /apologetikus görcs nélkül/ teszi lehetővé kisebb-nagyobb személyes, ill. közösségi exodusunkat, s ezzel érlelődésünket. /Kreuz Verlag, 1986/

Angela Waiblinger és Theodor Seifert dr. már nem ismeretlen számunkra: szerkesztésükben most olyan kötet jelent meg Therapie und Selbsterfahrung címmel /Kreuz, 1986/, amely a pszichikus egyensúly javítását, ill. helyreállítását célzó legfontosabb módszereket ismerteti szótárszerűen, felszáz cím-szóban, 412 nagyobb formátumú oldalon Merész, de sikeres vállalkozás ez, mellyel iránytűt adnak a kezünkbe: el ne tévedjünk a "pszichodzsungel" kanyargós és olykor csalóka útjain. A számunkra kevésbé szokott irányzatok közül csak néhányat: légzés-, beszéd-, zene- és táncterápia, meditáció, autogén tréning, gyógybőjtölés, témaközpontú interakció. Mindegyik cikket olyan szakember írta, akinek megfelelő gyakorlata is van a szóbanforgó módszerben.

A Symbole sorozat tagjaként jelent meg Wolfgang Teichertnek, a hamburgi Evangelische Akademie tanulmányi vezetőjének könyve: Gärten. Kertben olyasmit érthetünk jelképesen, amit az emberi vagy valamiképp isteni művelés elkülönített, kivont a vadonból. Minden kert szimbolikusan annak a kárpék felel meg, amelyet az ember saját lelkéről kap belülről, s amely a vágyott tökéletes világ képmása is lehet: szeretet, szerelem, békeesség, élet, halál, változás és feltámadás "helye". Egy-egy külön fejezet szól például az evangéliumok, Mária, illetve Avilai Teréz kertjeiről. - Azt hiszem, a Bibliát is mélyebb látó szemmel olvasnánk, ha a szimbólumokról mélyebb ismereteink és benyomásaink volnának.

A mesék bölcsessége sorozat is sikeresen fut tovább a Kreuz Kiadónál, melynek csupa 1986-os könyvét ismertetjük most. Dr. Ursula Eschenbach, aki igen fontos szerepet tölt be a stuttgarti Jung Intézetben, s első renden gyerekeket és fiatalokat kezel, az alighanem legközismertebb Grimm mesét elemzi: Hänsel und Gretel. Az alcím: "A gyermekek titkos tudása." Ők akárhányszor szédületesen megérik, mi lakik valójában a felnőttben, s ez szerint is viselkednek. Az aranyos néni milyen szépen mosolyog rájuk, ők meg csak némán odébb húzódnak. Ilyenkor én nekik jobban hiszek, mint a negédes néni tüntető kedvességének.

Dr. Hans Dieckmann a jungi lélektan egyik legkiválóbb reprezentánsa, Der blaue Vogel a témája. Hőseinek az érlelődés hosszú útját kell megjárniuk, míg a boszorkány praktikai ellenére egymásra találhatnak. Sárkány, varázsló, boszorkány, gonosz király vagy királynő - mindezek bennünk lakó dominanciák, sőtét lehetőségek. Ezeknek áldozatául a legkönnyebben az esik, aki csak önmagán kívül fedezi fel őket. Egy-egy mese mélyebb megértésében igen komoly belátásokra juthatunk.

Uwe Steffen dómprépost Die zwei Brüder címmel "egzegtálja" az ikrek meséjét, akik tulajdonképpen egymásnak arnyékszemélyiségei. "Mindenkinek van egy másik énje is" - mondja az alcím. Az egyik fiú a föld, a másik a menny felé fordul, ám ezen a földön együtt képeznek "állóképes" egységet. - Minél hamarabb ajánlatos becsületes tárgyalásokba bocsátkozni saját alteregónkkal, főként ha eddig még tudni sem óhajtottunk

róla!

"Halál apó" a témája a lelkesz-pszichoterapeuta Helmut Hark könyvének: Der Gevatter Tod. A mese hőseiből úgy lesz csodadoktor, hogy keresztapja nem más, mint a halál, aki ellen orvosként harcolnia kell. Nem akármilyen konfliktus... Vagy lehet a halál barát?

Végezetül derűs, színes könyvet vegyünk: Jörg Zink gyermekeknek írta, Geschichten von Jesus a címe. A szerző a kis Ráhel szemszögéből mutat be alapvető újszövetségi történeteket. A meghitt, de nem édeskés illusztrációk pasztellszínei nagyon szépen illeszkednek a narrátor mértéktartóan értelmező, szemléletes, az isteni léggkört gyermekszerűen, hitelesen hordozó elbeszéléséhez. A könyvecske oly szép kiállítási, hogy gyönyörűség kézbevenni.

Ilyen exodus is van: a gyermekiség dimenziójába. Adassék meg nekünk ennek az öröme.

Dr. Bodrog Miklós

Az Igehirdető műhelye

Virágvasárnap

Zak 9,9-12

Virágvasárnap homiletikuma

Virágvasárnap Nagyhét nyitánya.

Mi a virágvasárnap üzenete? Lényegileg annyi, hogy valaki elindul "utolsó" földi útjára, és ez sokakban mély nyomot hagy. Ő az, akiről később kiderül, hamis vádak alapján elítélik, megölik, és mégis ő a győztes. Tudom, ez nem új, nem modern, már nem meghökkentő. Ezt a sztorit ismerjük. Ismerjük?! Próbálunk meg a textusunk mellett nem rutinnal elmenni, gyakorlott mozdulattal továbblapozni, hanem komolyan elmélyülni. Ha Palmarumról lehámlik a "sztori", másképpen kezd élni az igehirdető szívében is az ige, talán életesebben szólal meg a szószékről is. Bele kell nyugodnunk, mint oly sokszor már, hogy a formális logika, a lineáris gondolatmenet csődöt vall. Isten paradoxonokban adja elének az üdvösségtörténet legfontosabb állomásait is: örvendezés - szenvedés, királyi érkezés - szolgáló formában, győzelem - halál.

A könyvről

Vége a babiloni fogságnak. A rettegett birodalom megbukott. Cyrus, a perzsa hódító-uralkodó, okos ember. A leigázott országban legyen a legkisebb a feszültség, az odahurcoltak mehetnek haza. Miért is ne? Ha hazamennek is Cyrus érdekében maradnak. A felvilágosult uralkodó érdeklődést mutat a politikailag igazán jelentéktelen kis zsidó nép ügye iránt. Engedélyezte, sőt előmozdította, hogy éljék saját speciális kultuszi-vallásos életüket. Nem tudjuk pontosan mi motiválta Cyrus döntését. Talán befolyásos zsidók sugallmazták neki, vagy mert Palesztina az egyiptomi határ közelében fekk, és megbízható alattvalókat akart itt tudni...?

A hazatérés azonban sokkal lanyhább volt, mint gondolnánk. Sokan biztos egzisztenciát alakítottak ki az idegen földön, talán már itt születtek, nekik nem volt sürgős. Csak egy kis fanatikusságot csapattal indul útnak sok tervvel, vággyal... Elkezdik építeni a templomot... A nép nagyobb része lassanként hazatért, de szép számmal maradtak azért a diaszpórában is: a Földközi-tenger vidékén, Egyiptomban, Babilonban. A hazatérteket egyik csalódás a másik után éri. Rossz időjárás, rossz termés, kevés föld, mindent előlről kezdeni, idegenként otthon élni, csupa keserűség. Pedig nem ezt jövendölte Deutero-Ézsaiás... Ki csodálkozik ezután, hogy levertység, rezignáció, kiábrándultság jellemzi ezeket az éveket. Múlnak az esztendők és a templomépítés megrekedt az alapozásnál. A politikai élet is zavaros. Egyik hatalmasság után jön a másik: Cyrus, Kambüzés, Dárius. Mégis fölcsillan egy reménység! Hátha a széthullani látszó perzsa birodalomban úgy fordul majd, hogy eljön Jahve uralma. Talán. Az óvatos reménység ideje ez. Még a templomot befejezni is van erő. Zakariás ennek a határmezsgyének a prófétája. Nem ígért könnyű kibontakozást, de komoly bátortást adott. Jön a dávidi sarj, lesz új uralkodó. Talán mondani se kell, a hangoztatott remények nem váltak valóra. Ott és akkor!

Az igehirdetés textusa

Az optimista, szívvel-lelket gyűjtő, vagy gyűjtani akaró vonulatba tartozik a kijelölt textusunk. Tulajdonképpen az egész kibontakozási program benne van. "Örvendj, királyod jön, legyőzi Efraimot, békét hoz, amnesztiát hirdet, a foglyok visszatérhetnek a fellegrvába, sőt kétszeres kárpótlást hoz!" Nem lehet másként az igénk fölé hajolni, mint tudom, ez itt csupán kegyes ábrándozás. Hiába, a tények, az akkori tények kérérlhetetlenek.

Másrészt csak úgy tudjuk olvasni a perikópánkat, hogy tudjuk: ez egy beteljesedett üdvprófécia, Jézusról szól. A két állítás egyszerre igaz. Isten már fél évezreddel Jézus előtt élesztgette a reményt, lesz, aki kétszeres kárpótlást hoz, aki királyként jön. Mikor? Amikor Isten jönak látja. Nemzedékek sora nem kapott mást csak biztatást. Majd jön... A hosszú várakozás színezi a próféta prognózist. Árnyalódnak a Messiás-váró elképzelések. Milyen lesz? Milyennek szeretném látni? Mit gondolnak róla mások? Palmarum vasárnapján megvalósul az ígélet. 1987-ben halljuk az időszámítás előtt 500 évvel elhangzott próféciát, a Jeruzsálembé bevonult Királyról.

Milyennek látom - milyennek várom?

A virágvasárnapi király, így mutatja be Zakariás, meglehetősen furcsa. Nem elit alakulat, vagy díszszázad kíséri, hanem szürke számár hátán érkezik. Semmiképpen nem olyan, hogy a vele kapcsolatos elvárásoknak eleget tenne. Az elképzelések, klisék itt csődöt mondanak. Isten nem engedi meg azt a könnyebbé-
séget, hogy magától értetődően nagynak lássuk, hatalmasnak érezzük. Mátyás király a paraszti gúnyában is király, mégsem ismernek rá. Ez itt nem népmese, nem is legenda. Az üdvösségtörténet epizódja. Pillanatsfelvétel arról, aki úton van. Meghalni megy, nem kisebb igénnyel, minthogy mindannyiunkért vállalja a helyettes szenvedést és halált. Dolga van. Istennel akar megbékéltetni bennünket. "A halálba menők tanítják az élőket". Valóban, halálba mentében is tanít. Az abszolút igaz nem igényel talmi csillogást. Neki elég egy számár is, ő számárháton is Messiás. Nem igényel tartalom nélküli hivalkodó protokollt. Meghagyja azoknak, akiknek szükségük van rá.

Ő jön, "érkezik hozzád".

Kihívás az igehirdető számára is. Van keresnivalója nálam is Jézusnak? Talán sokévi rutin prédikálás "babiloni fogsága" után nem tudok kitérni előle, "érkezik". Csak úgy keresetlenül jön, szinte észrevétlen, mégis megakad rajta a tekintet, a gondolat, az érzés... Ilyennek hirdettük őt, hitelesen tanúskoztunk mellette? Bizony másmilyen, mint a fantáziánk színezte Jézus-kép. Igaz, diadalmas, alázatos, ... mindhalálig. Személyének titka ez. Az ellentétpárok nála harmóniában vannak. A "józan ész" számára elrejtett, a hit számára megérthető. Legyőz békétlenséget, háborút, fogságot, kilátástalan helyzetet. Kárpótlást ad, kétszerest. Az ő érkezése nemcsak azt jelenti, hogy az elveszített értékeimet visszakapom, hanem még kárpótlást is ad. Isten kegyelméből táplálkozó mindennapi élet, és elhívás az örök életre. Ezt kínálja és adja Jézus. A szegényes király gazdagsága itt lesz nyilvánvaló. Óerte van szabadság mindenféle fogságból, miatta lehet visszatérni a fellegrvába, templomba, Jézus szavával az "atyai házba". Új út, új

dimenzió nyílik meg Jézussal. Meddig látható előre az út?
Egészen a keresztig? Vagy már azon túl is? A kétszeres kár-
pótlás csodája. Bátran hirdessük: a prófécia beteljesedett,
"Jézus miénk, nekünk elég Ő, Benne bízva miénk a jövő..."

"Be szép: pálmák napja holnap

S e vén legenda megderül:

Tán kerül

Ezután is szamaras ember

Másokért küzdő szerelemmel.

Hiszen úgy kell, kell a szamárság.

Jézus, Tavasz és Jeruzsálem:

Be régi történet ez,

Amen, ámen.

/Ady Endre: A szamaras ember/

Varsányi Ferenc

Dsida Jenő

OLVADÓ JÉGVIRÁG

Valami nagy, elérhetetlen szerelem
kődlik a mezők felett,
elnyújtott, fájó, végtelen kiáltás
a boldogság után.

Kicsi galambok kimerészkednek
fehérlő szárnyaikkal
a feslő márciusba s lábuk elé
olvadt patakok csörgedeznek.

Jégvirág, jégvirág, jégvirág,
sok megbámolt cigarettafüst...
Jaj, be jó lenne már
egy kis feltámadás!

Mozdonyok dohognak,
gyors lábak forognak,
égből lenyúló hosszú karok
kavarják a tavasz életét.

Valaha el lehet-e érni
a bús elérhetlent?
Vagy elfojtott vágygal elfüggönyözni
minden ablakot?

Ébredő, fanyar boroszlánok
símulnak a nagy sziklasírra
s bent fekszik Lázár némán, hidegen.
Harmadnapos halott.

Nagypéntek

4Mózes 21,4-9

Aldás, hogy nem "megszokott" ígéről kell bizonyóságot tennünk ezen a jeles ünnepen. Annak különösen is hasznos, aki passiót olvas délelőtt. Ha az volt a "szokás", hogy a passió hangzott csupán, akkor különösen is jó a szenvedés, megosztás és keresztrefeszítés után Jézus dicsőségéről beszélni. Ahol eddig nem volt igehirdetés, csak valamelyik régi "kézikönyv"-ből hangzott a szenvedéstörténet, ott javaslom, hogy igehirdetés is legyen. Hisz nagypénteken nem a keresztrekerülés a borzalmas, hanem maga az ember. Az elégedetlen, a zúgó-lódó és a "rég, szép idők" visszasíró ember.

A rézkígyó

Kultikus tisztelet tárgya volt Kánaánban is. Ezt az ásatások is bizonyítják. Sőt, csodatevő és gyógyító erőt is tulajdonítottak neki. Később, Ezékiás király volt az, aki a Jahve kultuszhoz való ragaszkodását abban mutatja meg, hogy a szent helyről eltávolítja a rézkígyót és összetöri azt, amit Mózes készített /2Kir 18,4/. Ugyancsak kiteszi a többi pogány kultikus eszközöket is; szent oszlopokat és fákat.

Igénkről

Leegyszerűsítve annak gondolatmenetét, előttünk a rézkígyó története áll, annak előzménye és eredete. Ha Ezékiás fent jelzett cselekedetére gondolunk és annak mozgatóit mostani igénk mellé tesszük, feltűnik egy változás, pogány eszközzé vált az, ami eredetében nem indult annak. Az érckígyó sohasem volt önálló istenség, hanem később kapott pogány tartalmat. Eredetében olyan jel, ami Isten kegyelmére mutatott.

Innen érthető, ill. értem, hogy miért lett e mózesi textus nagypéntek alapigéjévé!

A rézkígyó és a keresztrefeszített Jézus az őskeresztyén ábrázolásokon gyakran fordul elő együtt, vagy párhuzamosan. Maga Jézus is használja a rézkígyó történetét annak megvilágítására "ahogyan Mózes felemelte a kígyót a pusztában, úgy kell az Emberfiának is felemeltetnie, hogy aki hisz, annak örök élete legyen őbenne" - Jn 3,14-15. Ezt pedig Nikodémusnak mondja el.

Viszont hiba lenne mindenféle allegorizálás. Feladatunk mégis annak megkeresése, hogy ez a történet mennyire nyújt segítséget ahhoz, hogy felismerjük a kereszt titkát és közelebb kerüljünk a kereszt tartalmához.

Összefüggések

A rézkígyó mózesi értelme és Jézus keresztje mögött ugyanaz az Isten áll. Mindkettő az ő kegyelmét mutatja meg. Mindkettő az életéről beszél. Annak lehetőségét kínálja fel. Egyik sem kötelező, nem kényszer, de a legnagyobb és egyetlen lehetőség. Mindkettővel és mindkettőben maga az Isten a cselekvő. Nem Mózes és nem a keresztrevivők, hanem egyedül Isten.

A másik összefüggés - emberi. A történelemben haladó ember sokszor gondolta már azt, hogy "itt van már a Kánaán"! Földrajzilag és átvitt értelemben egyaránt. Ez a tévhit legelőndő volt ahhoz, hogy újra bűnbé essék, elfogyatkozzék a

türelme, lázadóvá válják, Isten és ember ellen forduljon. Köny-nyen említi az elveszített "jólétet" és indokolja is azt, hogy csak a szépre emlékezzék! Ez is hazugság, mert elhallgat minden nyomorúságot.

Ha ószövetségi szókinccset használok, akkor így folytatnám, elmaradhatatlan a büntetés, hisz megjelennek a mérges kígyók. Jézus után csak így fogalmazhatok: a halál, a pusztulás és a katasztrófa annak a jele, sőt olyan figyelmeztetés, hogy nem természetes a megmaradás, de nem is magától értetődő. Nem 40 éven át a pusztában, de nem magától értetődő a megmaradás a civilizációban sem.

Hit és engedelmesség. Nem egyszerűen valaminek a belátása szükséges hozzá. E kettő nem annak a függvénye, hogy valaminek az igazára rájövök. A kérdések abban az emberi gyakorlatban fogalmazódnak meg, amelyek ebben az igében is előttünk állnak. Miért fordulnak a kortársak éppen Mózeshez? Miért kérik éppen őt, hogy imádkozzék Istenhez? Úgy érzem, hogy örök tanítás és figyelmeztetés ez arra, hogy az ember mindig ahhoz fordult és fordul később is a történelemben, akitől eddig is segítséget kapott.

Nagypéntek témája nem a halál, hanem az élet.

Tisztázni kell, hogy mit jelent megtartottnak lenni.

Nem az az ember, aki megél 90 esztendőt, mert az is lehet megtartott, aki - a mi értékelésünk szerint - hamar meghalt. Izrá-elt arra tartotta meg Isten a pusztában, hogy eljusson Kánaánba, nem évekre, nem hosszú életre, hanem ennek a megtartásnak célja volt. Az eljutás az ígért földjére.

Ez a cél nem azonos az emberi vágyakkal, s célokkal. A nép egészen más dimenzióban gondolkodott. Ennek biztos jele, hogy elszakadnak Istentől. Türelmüknek vége. Tarthatatlanná válik helyzetük. Beszélni kezdenek. De ennek a beszédnek hegye Isten és Mózes ellen irányul. Hasonló a helyzet a bűnesetéhez. Az Isten a hibás, a másik a hibás, van bűnbak. Jogos a "mocr-gás". Így Izráel eleven, élő kígyók között él, amelyek állandó-an marnak. Isten azt parancsolja Mózesnek, hogy tegyen fel egy anyagot, egy mozdulatlan, holt fémet. Az embernek kell mozdulnia. Nem azt mondja, hogy váltsatok ruhát, cseréljete helyet, nem a külsőnek kell változnia, hanem az eddig lerázó mozdulato-kat tevő népnek vissza kell fordulnia. Bizalommal kell feltekin-tenie. A "marás" nem változik. Nem a kígyók változnak meg. Azok-nak nemcsak a nevük, hanem faji sajátosságuk is marad. A bűn is megmarad annak. Azóta is, s ezután is. A rézkígyóra feltekintő megmarten is életben marad. Hogy mitől gyógyultak meg a felte-kintés által, azt nem tudjuk, mert ígénk nem tárja fel annak titkát.

Az életpárti Isten

Különben nem értenék az Isten adta lehetőséget, ha nem tudnánk Istennek ezt az egyértelmű szándékát: életpárti. Istent ettől nem térítheti el az ember engedetlensége, önfajúsága, áll-hatatlansága, reményiségének korlátoltsága, emberi feltételekhez szabása, hűtlensége. Isten felelete nem a "hadd forogjon a föld keserű levében", hanem az életért élőket tesz a fára. Nem mozdulatlant, tehetlent, mozdulatlan és szótlan anyagot, hanem É-lőt, Fiát, Aki lelát a fáról, szembenéz, Aki az egyetlen aktív szereplő a kereszten. Akinek ott is, onnan is szava van a vilá-g-hoz, az emberhez. Aki elmondja, hogy semmi akadálya nincs an-nak, hogy élete legyen az embernek, mert "elvégeztetett!" Nincs

nagyobb életpártiság annál, mint ha valaki életét adja a vilá-
gért, a felebarátért, az emberért, a kortársért.

Innen nézem az embert. Mennyi minden marja az embert.
Hogy nyüzsg körülvettünk a baj. Nem a technika, nem a pszicho-
lógia, nem a fejlődés, hanem a keresztben levő segít. A követ-
kező mondatban rögtön hozzá kell tennem, nehogy tudományelle-
nességgel vádoljanak, vagy azt a látszatot keltsük; nem vagyunk
sem technika, sem tudomány, sem fejlődésellenesek, hanem együtt
valljuk Selye Jánossal, hogy "vannak élethelyzetek, amelyekben
nem az a fontos, hogy hány műbolygó kering az űrben, hanem az,
hogy mi lesz velem?!" A keresztben levő útja visz messzebbre, no-
ha nem a mi találmányunk, noha nem az emberi elképzelésbe illik
bele, hanem túl van azon. "Nem akarja a bűnös halálát, hanem
hogy megtérjen és éljen."

Mózesnél imádság hangzik ezért, amit Isten meghallgat.
Őszinte, bűnbánó imádság. Olyan, amiből ritkán van elég, vagy
alig hangzik el az életünk során.

Ez az igény, az ember élni akarása és Isten szándéka,
hogy az ember éljen, találkozik egymással. Ennek a két tengely-
nek a találkozás az origó, azaz az új kezdet és kezdet kiindu-
ló pontja. Ebben a pontban hallgatja meg Isten Mózes imádságát.
Innen megtartott nép Izráel, s innen megtartott ember minden
bűnös, aki Jézus keresztjére feltekint.

Isten ezzel nem teszi semmissé a múltat, hanem új érték-
rendbe állítja az embert. Nem a múlt "szépíti", vagy terheli a
jelent, hanem jövőtől vezéreltté válik a keresztény ember jele-
ne. Ez az Isten kegyelme, ez az Isten jósága. De ez a jóság nem
olyan, amit a német ezzel fejez ki - es gibt, azaz van, létezik,
kéznél, vagy rendelkezésre áll, hanem kritikai jóság. Azért kri-
tikai ez a jóság, hogy a megérkezésig ügyeljünk a részletekre,
mert a bűneset nem befejezett, hanem folyamatos múlt. Ne ennek a
múltnak a jelenében éljünk tovább, hanem az életpárti Isten ke-
gyelme, szeretete és tanítása szerint.

Ez Isten szerint az élet célja és tartalma. Így tartot-
ta meg Isten Izráelt, hogy megérkezzék Kánaánba, de így segíti
a mai embert arra, hogy ne élete végére, hanem egykor a hazaér-
kezésre gondoljon.

Vázlat: Az élet ígérete

- a) elfogadásának eszköze a hit
- b) nem megálmodott, hanem kijelölt út
- c) ezen az úton érhető el a cél

A kereszt értelme

- a) az eljátszott élet is menthető
- b) itt találkozik az ember Istennel
- c) távlata - az örök élet

Káposzta Lajos

Nagyszombat

Ézs 25,8-9

I. Az ünnep

Lelkészi pályafutásom során hat különböző gyülekezetben szolgáltam, egyikben sem volt különösebb hagyománya Nagyszombatnak, nem tartozott a "jeles" ünnepek közé. Sok helyen istentiszteletet sem tartottunk.

Ahol tartják ezt az ünnepet, ott is kevesen lehetnek, főleg ha az előtte, - Nagypéntek - vagy az utána jövő Húsvétra tekintünk.

Az ógyházi evangélium /Mt 27,55-66/ Jézus sírbatételét mondja el. "...elmentek, lepecsételték a követ és őrséggel őriztették a sírt." Jézus ügyét végérvényesen lezárnak tekintették az ellenfelei. Itt már semmilyen meglepetés nem érhet senkit.

Olyan ünnep ez, ahol Jézus nem szól, és nem tesz semmit. Vele próbálnak "jót" tenni "hívei", vagy ellenfelei, a végérvényes leszámolásra visszavonhatatlan pecsétet tenni.

Mindez szánalmas, hiszen ő "az élők és elhunytak Üdvözítője", ahogy az Agendánk fogalmazza meg az ünnep jellegét. Most is Jézusról kell prédikálni, aki magára vette a teljes emberi létet minden kínjával együtt, értünk.

Nem a halálról prédikálunk, de nem felejtethjük, hogy hallgatóink tudatában megjelennek ezen az ünnepen azoknak az embereknek, akiket eltemettek. Megjelenik bennük az a semmihez sem hasonlítható megsemmisítő érzés, amit az ember újra és újra átél, amikor szeretteit temeti. Nem a halál, a temetés az ünnep témája, de ott van akarva akaratlanul a szöszék alatt ülők gondolatában. Sok helyen még az oltárképet is fekete lepel borítja ilyenkor. Ahogy 30-40 évvel ezelőtt a háztól való temetéskor is a halottasházban mindent feketével vontak be.

Ezen az ünnepen lesz igazán nyilvánvaló, hogy mi mennyire nem adhatunk semmit Istennek. A tanítványok "tisztességes" temetése kevés, az ellenfelek "fenekedése" szánalmas. Az ézsaiási textus öröme hívó szava szinte döbbenetesnek tűnik, mégis ez az a hang, amit meg kell szólaltatni.

II. A textusunk

Ézsaiás könyve első 39 fejezetén belül a III. nagyobb egységből való textusunk. Ezen a nagyobb egységen /24-35/ belül a 24-27 fejezetek jól elkülöníthető egységet alkotnak. Ez a rész eszhatológiai jövődöléseket és himnuszokat tartalmaz.

A téma miatt az írásmagyarázók a szöveg korát alig-alig tudják behatárolni; mindezt az igehirdetőnek tudni kell, nehogy minden további nélkül mondanivalóját Ézsaiás korába helyezze.

A kijelölt két vers sem tartozik szorosan össze, a 25,6-8 eszhatológiai jövődölés, a 25,9-12 eszhatológiai ének.

8.v. Olyan reménységet szólaltat meg, mely végigvonul az egész Szentírásron és a Jel 21,4 lezárja, illetve megerősíti azt a reménységet, hogy Isten

- a./ Örökre véget vet a halálnak
- b./ Letörli a könnyet /megszűnik a szenvedés/
- c./ Leveszi a népről a gyalázatot

A három reménységben ott feszül azonban minden ember reménysége és törekvése is.

Én az utolsó reménységet húznám alá most - Isten elveszi a szegyet, - azt az érzést, hogy hiába reménykedtek benne, hiába hívták segítségül az Ő nevét. Az emmausi tanítványok szomorúságának is ez a hiábavaló reménység az oka: "Pedig mi abban reménykedtünk, hogy Ő fogja megváltani Izráelt". /Lk 24,12/

Nem nehéz ebben a reménységben felismerni a választott nép állandó kisebbségi érzését, a nagy világhatalmak között, s benne a mi keresztyén közösségeink reménységét. Isten elveszi a gyalázatot népéről.

9.v. Erre a reménységre válaszolt a 9. verssel kezdődő eszhatológiai ének. "... itt van a mi Istenünk". S mert itt van, lehet örülni neki, - erre az öröme hív Ézsaiás. A versben kétszer fordul elő a "szabadítás" kifejezés. Az eszhatológikus kor jellegzetes kifejezése "azon a napon". Ezért a napért könyörgünk az Úrtól tanult imádságban is: "jöj-jön el a te országod."

III. Textusunk Nagyszombaton

Ézsaiás sorait csak úgy érthetjük meg, ha a kereszt felől nézzük. Ézsaiástól nem biztos, hogy eljutunk Jézusig. Jézus felől azonban lehetséges megérteni ezt a nagyon régi próféciát is.

Nagyszombaton szinte döbbenetesen hangzik az ézsaiási felszólítás: örüljünk, vigadjunk! Hogyan? Az énekünk is azt mondja: "Sírjon ma az ének, mert mély a mi gyászunk". Itt a hitben megalapozott realitásra hív a textus és ez a hitben megalapozott realitás teheti örömmé az ember életét, minden helyzetben.

Ézsaiásra jellemző, hogy nagyon mélyen hitt és nagyon becsületesen elemezte kora katonai, politikai realitásait. A kettő metszéspontjának megtalálása a hit. S aki ezt megtalálja, az tud igazán bibliai értelemben "vigadni" és "örülni". Nagyszombaton ezt az örömet és ezt a vigasztalást kell meghirdetni.

"Itt van a mi Istenünk". Hol, hogyan? Lepecsételt, őrzött sírban? Hogyan veszi el a halált, hogyan törli le a könnyet, hogyan veszi el a gyalázatot?

Úgy, hogy egészen magára vett minden könnyet, minden gyalázatot, hogy egészen emberré lett a sírbatételig, a lepecsételt, őrzött sírig. Most itt nem a visszavonhatatlan tragédia teljeseedik be, hogy nem az emberi gyávaság és gonoszság szerencsétlen találkozása történt, ezt csak a hittel lehet megérteni.

Jézus úgy veszi el a halált, hogy magára veszi, úgy veszi el a szenvedést, hogy helyettünk szenved, úgy veszi el a szegyet, hogy a mi szégyenünket hordozza.

"Ezt ígérte az Úr!" Jézus mindezt megmondta előre. Tiltakoztak ellene a legjobbak is. Nagyszombaton nyilvánvaló lesz Jézus jövendölésének beteljesedése.

Nem szabad úgy prédikálnunk, mintha nem tudnánk, hogy holnap minden fehérbe öltözik, hogy Jézus feltámadt. De az élet reális elemzése és a hit találkozása ma is olyan feladat, amelyet nem tehet meg helyettünk Ézsaiás, sem Máté, vagy bármelyik Evangélium; nekünk kell megkeresni azt a bizonyos metszéspontot.

IV. Textusunk a szószéken

1./ Az Úr ígérete

Jézus mindent megígért az Evangéliumok szerint, ami vele fog történni. A tanítványok nem hitték, ezért állnak hitetlenül, kétségbeesve a sír mellett.

Ezért állunk mi is kétségbeesve sokszor a sír mellett. Mennyire nem hiszi el az ember, hogy meghal. A gyógyíthatatlan betegek nagy része szinte az utolsó pillanatig reménykedik: "vele ez nem történhet meg". Nagyszombat döbbenetes tanítása: m e g t ö r t é n h e t. Veled és velem; sőt Jézussal is megtörtént, hogy eltemették.

Ezzel azonban Jézus végleg letörölte:

- a./ a halált
- b./ a könnyet
- c./ a gyalázatot.

Mindez azonban mindenki számára nyilvánvaló csak "azon a napon" lesz. Itt még nem látjuk biztosan, csak sejtjük merre megy a világ, az egyház, az egyes ember sorsa. Jaj, ha csak a sírig látjuk. Jézust azért temetik el, hogy tényleg elhiggyük: lesz a feltámadásnak is napja.

Örömrre, vigalomra hív Ézsaiás! Ez az öröm a hit öröme, amikor a tények reális látása mellett megtalálom azt a pontot, melyben Isten valóban cselekszik.

El kell indulni mindenkinek a maga útján és megtalálni azt az Istent, aki ígéreteit megtartja. Ez a hit útja. Erre hívja Pál apostol Timóteust is: "Harcold meg a hit nemes harcát, ragadd meg az örök életet..." /II.Tim 6,12/

A halál, könny, gyalázat sokféle formája között élünk, mégis lehet és kell hinni: az Úr megtartja ígéretét.

2./ "Itt van a mi Istenünk, benne reménykedtünk"

Nem gúnyol minket ez a mondat Nagyszombaton? Nem gúnyol minket ez a mondat ezen a "nagyak" mondott szerény ünnepen? Még ott zúg a fülünkben a nagypénteki passióolvasásra összegyűlt népes gyülekezet éneke, szemünk előtt megjelenik a tegnapi úrvacsorát vetek sokasága. És egy nap elég volt és mindent elfelejtettünk? Nem gúny-e ez a mondat a szekularizálódott és szekularizálódó világunkban?

a./ Mondjuk ki szégyenkezve: Itt van a mi Istenünk a lepecsételt sírban.

Bizony úgy éltünk, úgy gondolkodtunk, úgy temettünk, és úgy jajgattunk sokszor, mintha végleg eltemették volna Jézust; mintha elég lett volna két fegyveres a sírnál, hogy mindennek vége legyen.

Ez a nagyon régi prófécia megszégyeníti. Mert ők csak szégyent, megalázást, és könnyet ismertek. És mégis hitték, hogy nem lehet eltemetni, elhallgattatni Isten népét, sem Nabukadonozornak, sem Fáraóknak, senkinek. Isten eljön és megszabadítja az embert, a világot.

b./ Mondjuk örömmel: itt van a mi Istenünk - a lepecsételt sírban.

Értünk, miattunk van ott, hogy megszabadítson minket a halál félelmétől, hogy elvegye gyalázatunkat, hitünk szégyenét, hogy letörölje könnyeinket, azokat melyeket egyházunkért, magunkért, szeretteinkért hullattunk.

c./ Az a nap, melyen ez mindenki előtt nyilvánvaló lesz, még előttünk van. De hitben már most a miénk lehet. S így lesz igazi vigasz:

Itt van a mi Istenünk! Vigasztalásával, szeretetével. A zajos hétköznapiokban, a fényes ünnepekben és a csendes, meghitt istentiszteletekben is.

Igy lesz életünk reménység, öröm. Így nem kell szégyellnünk az értünk sírbatett Jézust. Aki végigjárta a bölcsőtől a koporsóig a teljes emberi életet.

Kertész Géza

Húsvét

Lk 24,1-12.

"Szép termő águnk."

Ahogy a teremtésről, úgy a feltámadásról sem készült riport. A teremtés csodájáról maga a Teremtő és a teremtettségre rácsodálkozó gyülekezet tanuskodik, amely magát is Isten teremtettségéből származtatja.

A feltámadásról pedig maga a Feltámadott tanuskodik, abban a gyülekezetben, ahol az élő Jézus Krisztus tevékenysége letagadhatatlan. Ez a gyülekezet nem irigyen, hanem boldogan él azzal a reménységgel, hogy az élő Jézus Krisztus újjáteremtő ereje messze túllépi a gyülekezet határait. Arról nem is szólva, hogy Jézus Krisztus feltámadása nyomán inkább távlatokról, mintsem határokról kellene beszélnünk.

1/ A lukácsi perikópa is kényszerít bennünket, hogy itt is elmondjuk: sem az asszonyok, sem az apostolok nem úgy festenek, mint akik kitalálhatták volna, kitermelhették volna magukból a feltámadás hitét, megteremthették volna a Feltámadottat. Nem az ő hitükben támadt fel Jézus. A Lukács által emlegetett töprengés, rémület, fecsegésnek minősített, Péter által is nagyon bizonytalan értelműnek tartott "esemény" egyértelműen árulkodik arról, hogy nem belőlük fakadt a hír, hanem valóságául rájuk támadt a tény.

A "kora hajnal" bizonyára mindenekelőtt időjelzés. Kár is lenne csak jelképpé bizonytalanítani. Egy kicsit azonban hasonlít Jn 13,30. kalapácsütés-keményeségű mondatához, amely talán a legrövidebb az ÚT-ban: "éjszaka volt." Kívül is, belül is sötét, amelyben minden ijesztő és kilátástalan. Amelyben az út elveszik és a szem egyetlen lépést sem lát maga előtt. Ne tűnjék hát spiritualizáló túlhajtásnak, se szimbolikába oldó önkényességnek, ha a "kora hajnal" majd nem-éjszakáját időjelzésként túl állapotjelzésnek is sejtjük.

2/ Tehát nem a gyülekezet a feltámadást megtermő ág. Az "esemény" nem benne történik, hanem rajta kívül. De esemény helyett inkább a Feltámadotról kellene beszélnünk, mert ez a perikópa sem arról akar meggyőzni, hogy van feltámadás, hanem hogy van Feltámadott. Él a megfeszített és eltemetett Jézus Krisztus! Olyan "esemény" ez, amihez nincsen analógia. A próbálkozásokat nagyon meg kell becsülnünk, de világosan kell látnunk, hogy mindegyik, még Pálé is, csak arra jó, hogy k ö z e l í t s e azt, amire nincsen példa. Jézus Krisztus feltámadásáról csak dadogva lehet beszélni, még akkor is, ha ez a dadogás a "Halleluja" csodálatos melizmáiba rejtőzik. Innen

nézve egészen egészen fest a híradások különbözőségének sokszor bizonytalanságot szülő ténye. Pedig nem bizonytalanságról, hanem e l e g t e l e n s é g r ől, alkalmatlanságról van szó. Emberi eszközkészletünk csak a próbálkozás szintjét éri el. Hogyan is lehetne szavakba foglalni, amire eddig nem volt szükséges kifejezést keresni? Hogyan lehetne a tényhez méltó közlési módot találni, ha egy eseménynek eddig sem párja, sem előzménye nem akadt?

Tehát a húsvéti igehirdetésben nem azzal kell traktálni a gyülekezetet, hogy mennyire különböznek a híradások, hanem arra rácsodálkoztatni, hogyan tőri át az élő Jézus Krisztus maga azt az elégtelenséget, amely sem remélni nem meri, sem felfogni nem tudja igazán a "termő ág" kipattanását. Nemhogy ő nevelné ki ezt.

Jézus Krisztus reménytelenségünk és élete ténye fel fogásának és teljes befogadásának elégtelensége ellenében is él!

3/ Akárhonnán való is a perikópa, Húsvétkor Jézus Krisztusról, a Feltámadotról kell prédikálnunk. Úgy gondolom, ezt nem szükséges különösebben erősítgetni.

Az idén azonban L u k á c s evangéliuma színével kell a Feltámadotról beszélnünk. Lukácsnak pedig saját hangja van. Önállósága minden valószínűség szerint a jeruzsálemi gyülekezetben, közelebbről Jézus rokonsága körében élő tradícióra épül. /Csak közbevetőleg: ez is jelzi, hogy az ún. önállóság az ÚT-ban mindig egy folyamatos tradíció része./ A perikópa összefüggésben van az emmausi perikópával. Az itt szereplő Kleopás Eusebius szerint testvére volt Józsefnek és atyja annak a Simeonnak, aki Jakobot, az Úr testvérét követte a jeruzsálemi gyülekezet vezetésében. Feltehető, hogy ő az emmausi perikópa névvel nem nevezett második tanítvány.

4/ A lukácsi perikópa jellegzetessége, hogy egyrészt hallatlan erővel hangsúlyozza, hogy nem a gyülekezet "termi meg" a Feltámadottat, még erőteljesebben beszél arról, hogy a Feltámadott a gyülekezetében mutatja meg életét. Sőt, a gyülekezetet még konkretizálja, amikor a valóban összegyülekezett nép, az istentisztelet során tanúskodik életéről. Van, aki a 24. fejezetben szinte istentiszteleti rendet lát, amelynek során az élő Úr tárja fel az írások értelmét, fedi fel élő voltát a kenyér megtörésében és áldással fejeződik be a "hét első napja", illetve kezdődik a gyülekezet új szolgálata.

5./ Homiletikailag mindez körülbelül a következő témához és lehetséges igehirdetési vázlatához segíthet:

A "szép termő ág" nem költői jelző, nem is az ébredő tavasz keresztyén átköltése, hanem a gyülekezet vallomása a Feltámadott Jézus Krisztusról. Aki "megtermi"
a/ azt a hőkkent megrendülést, ami nélkül nem születik hit a Feltámadottban.

Ennek a megrendülésnek, vagy félelemnek nem a hatalmas zárókö otléte vagy elhengerítése, vagy az üres sír, vagy a különös hírnök jelenléte a magyarázata, hanem az, hogy "nincs tovább". Balzsamoznánek, de kit? És ha ott lenne, mit érnének vele? Amit az asszonyok találnak, az nem terem feltámadáshitet, csak a "nincs tovább" döbbenetét. A továbbadott hír is csak feleslegesnek tűnik. Péter pedig tűnőve csodálkozik. Semmivel sem enyhíthetjük ezt a döbbenetet. A legmeghőkkentőbb azonban nem az, hogy egy halottról azt halljuk, hogy él, hanem hogy a r r ől a halottról hallunk, mint élőről.

b/ A "szép termő ág" megtermi, hogy a gyülekezet é r t s e, mit tett Isten Jézus Krisztus feltámasztásával. Különös értés ez, hiszen olyanról van szó, "amit szem nem látott, fül nem hallott és ember szíve meg sem sejtett." /1Kor 2,9./ Arról van szó, amit a h i t ért meg. Nem vakon, hanem az összefüggésekre figyelve. Hiszen nem arról van szó, hogy az Isten ott teremt életet, ahol akar, nem is arról, hogy egy halott feltámadt, hanem hogy az a Jézus támadt fel, akit Isten v a l ó s á g o s a n halálra adott, azt nem vetette el, hanem az új teremtés első hajtásává és egyúttal végrehajtójává is tette. Hogy akire haragja és kárhoztató ítélete szakadt, az a kegyelem és igazság eleven személyben, nem elvben, élő és soha el nem múló személyben é r e t t ü n k és s z á m u n k r a is.

c/ A "szép termő ág" megtermi, hogy a gyülekezet a Feltámadottat ne publikusként hallja, hanem olyan örömmel, amelyben maga is "termő ággá" válik. Ne szűkítsük le a "termést" a szokványos értelemben vett cselekedetekre. Az is termés, amikor a Feltámadott szava ér annyit, hogy továbbadjuk. "Hogyan hihetnének /t.i. a Feltámadottban/ igehirdető nélkül?" - kérdi Pál, aki pedig nem a "megszokott" módon jutott a Feltámadott ismeretére.

A húsvéti öröm az, hogy a Feltámadott nem lecke, tárgy, vagy mondanivaló gyülekezete számára. Él: ezért lehetséges a "nincs tovább" kilátástalanságából a hit megrendültsége, a "fecsegés" és "esemény" három lépés távolságából a páli "tudom, kinek hittem", és az ezzel egyenértékű tamási "én Uram és én Istenem" vallomása.

Él: ezért lehetséges olyan gyülekezet, amelynek az élő Jézus Krisztusért drága a megszokottak szürke csapata és megbecsült a hit kandidátusainak remélt serege.

/G.Voigt: Die grosse Ernte I. 201-208. felhasználásával/

Fehér Károly

Húsvét 2. ünnepe

Lk 24,36-45

Megjegyzések az alapigéhez

Mivel húsvét mindkét ünnepe Lukács evangéliumának 24. részéből való az alapige, tanácsos mindkét alapigének az összefüggésére is figyelni. Lukács evangéliuma Jézus feltámadásának tudósításával ér célhoz. "Három egymásba kapcsolódó történetet beszél el, és így mutatja be a feltámadáshit keletkezését. Először asszonyok találják meg az üres sírt, de nekik senki sem hisz, azután két emmausi tanítványnak jelenik meg Jézus, de feltámadásában csak akkor hisznek, amikor valamennyi tanítványnak megjelenik". /Próhle, Lk.ev.357.lp./ Alapigénk ez utóbbi harmadik történetnek egy része.

Az előző történetből tudjuk, hogy nemcsak a tizenegy tanítvány van együtt, hanem a tanítványok sokkal tágabb köre. Pál apostol is tudósít arról, hogy a Feltámadott egyszer a tanítványok nagy csoportja előtt is megjelent /1Kor 15,6/. A páli híradás a régebbi, a feltámadási történetek a későbbiek. Hans Grass szavaival élve a "masszív feltámadás-realizmus" alkalmas arra, hogy a bibliai húsvéti üzenettel szembeni tanácstalanságunkat leleplezze.

Amit könnyen megérthetünk, az a tanítványoknak a kétkedése abban a tényben, hogy a Megfeszített él. Amiben együtt tudunk velük érezni, az a félelmük, a tehetetlenségük, a csüggedésük és a kétségeik. Akkor értjük meg ezt a történetet és akkor tudjuk üzenetét meghirdetni, ha azonosulni tudunk velük és nem akarjuk görcsösen elfojtani a bennünk és hallgatóinkban felmerülő kétségeket a húsvéti evangéliummal szemben. Hiszen valóban "hihetetlen", ami húsvétkor történt! Kívül esik, sőt elle ne mond tapasztalati világunknak. Ez a történet éppen arra hívja fel figyelmünket, hogy a Feltámadottban való hithez kezdetben hozzá tartozik a kételkedés. Ez a textus éppen a maga sajátos eszközeivel a kételkedésből akar kiragadni és arra a bizonyosságra elsegíteni, hogy Jézus él!

A meggyőzésnek az útja kettős. Egyrészt Jézus a kétkedő tanítványoknak megbizonyítja feltámadásának valóságát, miközben először meggyőzi őket, hogy nem kísértetet, nem pusztán lelket látnak, hanem Jézus feltámadott testét /36-43.v./ Másrészt megnyitja értelmüket az írások értésére /45.v./, amelyek feltámadása által teljesedtek be /44. és 46.v./.

Jézus tanítványainak három "bizonyítékot" ad: kezén és lábán lévő sebhelyek megmutatásával igazolja, hogy ő a Keresztrefeszített, - megtapinthatják, tehát bár feltámadott, de valóságos teste van, - és végül szemük láttára elfogyasztja a tőlük kapott sült halat. A hal említésének Lukácsnál apologetikus értelme van: olyan valóságos a testi feltámadás, hogy a Feltámadott enni is tudott. Ezért kimondottan hangsúlyos: Jézus elvette és szemük láttára megette! Ezzel félreérthetetlenül világossá lesz /minden doketista felfogással szemben/: A Keresztrefeszített és a Feltámadott azonossága: Valóban én vagyok az! /39.vers: egó eimi autos!/
170

Ezeknél a bizonyítékoknál azonban fontosabb az írás bizonyítéka. A meggyőzés tulajdonképpen eszköze az írás szava. Be kellett teljesednie mindannak, amit az írás Óróla előre megmondott. /Mózes törvénye, a próféták könyve és a Zsoltárok a Jézus korabeli zsidóság és a korai keresztyénség Bibliája volt./ Az írásnak a bizonyossága kezeskedik a feltámadás valóságáról.

Magá Jézus!

1. Húsvét után - húsvéti hit nélkül. Így voltak együtt a tanítványok. Hiszen reális emberek voltak. Nem hittek akármi-féle "asszonyi fecsegésnek" /24,11/. Hitték, amit láttak. Jézus meghalt a kereszten. S a halál az halál. Az emmausi tanítványok is meséltek ugyan a feltámadott Úrral való találkozásukról. De még a szemüknek sem hittek igazán, hiszen ismerték a közmondást, hogy amit szeretne az ember, azt szívesen el is hiszi. Mindezek nem voltak nyomós érvek számukra a húsvéti esemény valóságának elhívésére. Az igazi érv és bizonyosság maga Jézus volt számukra.

Ahogy Detlev Block írja "Érvek húsvét mellett" című költeményében /szabad fordításban és prózában/: "Nem az üres sír. Hiszen valahová el lehetett helyezni a csontokat. - Nem a késői textusok. Ezek nem jegyzőkönyvek. - Nem a tanítványi társaság vizsgálatának végeredménye. Ez több kérdést tartalmaz, mint választ. - Nem Berta néni receptje. A kor nem óv meg a balgaságtól. - Hogyha valami: Te magad vagy az, aki a bizalmat felébreszti, és szereteted táplálja. - Hogyha igen: úgy sír, textus és a társaság, sőt Berta néni receptje is elkezdnek beszélni."

Húsvét tényét és valóságát ma sem az üres sír, nem hivatalos vizsgálati jegyzőkönyvek, még csak nem is az emberek vallásos meggyőződése bizonyítja. Ezt még szemünk látása is kétségbe vonná, hiszen maguk a szemtanúk sem akartak hinni a szemüknek. Azt gondolták, hogy valamilyen lelket, szellemet, kísértetet látnak csupán. A feltámadás ténye ellene mond a halál szörnyű valóságát tudomásul vevő, az élet halandó voltával számoló gondolkodásunknak. Mi mai emberek talán még hajlamosabbak vagyunk arra, hogy Jézus feltámadását csupán mesének vagy jobbik esetben hiú vágyalomnak tartsuk.

Mégis amiről ebben a történetben hallottunk, annak a mi életünkre is kiható jelentősége van. Mert hitünk az apostoli igehirdetésre támaszkodik. Arra, ami nem hallgatja el a kétségeket, félelmeket, a bizonytalankodásokat, a hitetlenkedéseket, a csodálkozásokat. Sőt még azt sem, hogy Isten hatalmas tetteinek a meglátásakor még az örömlükben sem merünk hinni. De ez az igehirdetés mégis hiteles bizonyágtételre épül, mert mögötte tényleges valóság áll: a Feltámadott élő Jézus! Magá Jézus az, aki szeretetével meggyőzhet bennünket feltámadásáról, élő voltáról.

2. Jézus hitet teremtő és meggyőző munkájának eszköze ma is az írásnak a szava. Valaki szemléletesen azt mondta, hogy a Feltámadott "bibliai tanfolyamot" tartott kétkezdő tanítványainak. Az volt a fontos, hogy megértsek, mindaz ami történt: szenvedése, halála és feltámadása Isten előre eltervezett megmentő szeretetének a munkája volt. Így kellett beteljesednie az írásoknak. Emellett minden más kérdés, amit az emberi kíváncsiság feltehet, - mellékes. A Szentírás bizonyágtétele kezeskedik a feltámadás mellett. /Az apostolok missziói

igehirdetése is ismételen hangsúlyozza ezt./ És az írás mutatja meg, hogy kicsoda Jézus.

Ahogy az első keresztyének nem jutottak húsvéti hitre a maguk Bibliája, vagyis az Ótestamentum bizonyosságtétele nélkül, ugyanígy mi mai keresztyének sem jutunk bizonyosságra az Újtestamentumban meghirdetett feltámadási híradás nélkül.

A kétségeink felett úgy lehetünk úrrá, ha a feltámadott Jézus kérjük, hogy ajándékozzon meg minket a húsvéti evangélium megértésével. "Jézus tudja, hogy a Szentírás helyes magyarázata nem magától értődik. Az írástudók is foglalkoztak vele és mégis szembekerültek Jézussal. Az Ő magyarázata abból indul ki, hogy az írásban róla van szó. Ezért azt kell meglátni és kiemelni belőle, ami általa beteljesedett" /Pröhle, i.m./

Maga Jézus az írás megértésének a kulcsa, mégpedig a feltámadott Jézus! Jézus segítsége nélkül védtelenek vagyunk a kétségeinkkel szemben. Ma is Ő nyitja meg értelmünket, hogy ne csak ismerjük a Szentírást, hanem értsük is. Hogy értelmünk az írások megértésére megnyílt és megvilágosított értelemmé váljék. Mert csak így születhetik húsvéti hit, a Feltámadottban való hit a szívünkben. Jézus mennyemenetele óta a megígért Szentlélekkel világosítja meg értelmünket és nyitja meg az írások értésére.

3. Ahol szeretet és bizalom ébred a szívekben, ott a Feltámadott munkálkodik. Jézus élő voltát nem az üres sír bizonyítja, nem vallásos szokások továbbadása /"Berta néni receptje"/, hanem ahol bizalom ébred és a szeretet munkálkodik, ott maga a Feltámadott van jelen. Ott elkezdnek "beszélni" az üres sír, s mindazok a jelek, amelyek csak következményei húsvét valóságának. A Szentírást sem az éles elméjük értik helyesen és a legjobban, hanem azok, akik a szívükbe zárják Jézus felkínált szeretetét és viszont szeretik őt.

Jézus "Békesség nektek!" köszönete sem egyszerűen a korabeli köszöntés megismétlése, hanem feltámadása a bizonyoságra, hogy Isten kiengesztelődik, megbékül az ellene lázadó és Tőle elfordult emberrel. Most már semmi sem választhat el az Isten szeretetétől, még a bűn és halál sem. A Feltámadott nemcsak köszönti övéit, de szívükben munkálja is az Istennel és az embertársakkal való megbékülést. Úgy és azért adja mai tanítványainak is békéjét, hogy az terjedjen a gyülekezetben, a családi és egyéb emberi nagyobb közösségekben, sőt az egész földön.

Sárkány Tibor

Húsvét utáni 1. vasárnap

Jn 21,1-14

Alapigénk János evangéliumának "utóirata". A szerzőség körüli nyitott kérdések nem szabad, hogy elbizonytalanítsák az igehirdetést. Akár János, akár egy tanítványa vagy tanítványi köre írta a 21. fejezetet, kezdettől kánoni tekintélye van. A feltámadott Jézust hirdeti, aki "az új élet Teremtője" is.

A nagyobb nehézség nem is ebből, hanem az elbeszélés allegorikus jellegéből adódik. A főbb allegorikus vagy allegorizálható vonások közismertek. Így a 13. vers úrvacsorára

utaló jellege, a titokzatos 153 hal számának magyarázása lehetségei /pl. hogy ennyi volt az ismert halak száma, s ezért ez a szám az egyház egyetemességét szimbolizálja, vagy Isten minden népre kiterjedő igényét/. Ennek a szemléletnek következetes alkalmazása az egész eseményt jelképnek tekinti. Így a halászat itt már az ígéhirdetés képe, amelyik Jézus nélkül hatástalan. Ebben a magyarázatban Péter felöltözése liturgikus cselekmény: a Krisztussal való találkozás ünnep az egyház számára, ezért az egyház liturgiájában a hódolat jelével kell hozzá közeledni. A tanítványok a teli hálót húzva Jézus felé azt az egyházat jelképezik, amelyik a hitben összefogott emberiséget vezet Krisztushoz. A tanítványok száma is jelképes: a hetes szám az egész egyházat képviseli. De jelképpé válik sok egyéb mellett Jézus megjelenése a reggel világosságában is, sőt az is, hogy a hálót a jobb, tehát a szerencsés oldalra kell kivetniük.

Nincsen olyan tanítói tisztem, sem képzettségem, hogy az alapigével kapcsolatos nyitott kérdéseket megoldásokhoz segítsem. Személyes döntésemet a textus feldolgozása, remélem, megéreztetni. Számomra a textus több, mint jelkép, vagy jelképek sora. Valós tanítványi visszaemlékezésből fakad: a Feltámadott egyszer megállt a tóparton, szeretetével közeledve a hozzá hűtlen lett tanítványokhoz. De az esemény egyes részletei a leírások már jelképekké is válhattak, s ez motiválja az elbeszélés módját. Ezért szabad véleményem szerint, legalább egy-egy utalással valamit ebből is megéreztetni.

Egy vázlatos prédikáció:

Valami elkezdődött...

Sokak életében a járművezetés. Ismerjük a jogosítvány megszerzésének a módját valamennyien. A KRESZ tanulását, a műszaki ismeretek megszerzését, a gyakorlást rutinpályákon és a forgalomban hosszú órákon át. Majd a vizsgát sok izgalommal. S végre kezünkben a friss jogosítvány. De még ekkor is csak elkezdődött valami! A döntő lépést megtettük: jogunk van bármikor részt venni a közúti forgalomban. Mégis milyen bizonytalanok az első utak! Mennyi félelem, szorongás kíséri, milyen sok tévedés. Hányszor sodorja az embert veszélyhelyzetbe a tapasztalatlanság! A döntő: túljutni a vizsgán. De sok tízezer kilométer, sok év kell, míg valaki gyakorlott vezetővé válik.

Máskor egy gyógyulás kezdődött el. Túl voltál a betegségen. Már felkelhettél, alábbhagytak a fájdalmak, az étrendre sem kellett úgy vigyázni. A családtagok is fellélegezve mesélhették, hogy túl vagy a veszélyen. De ez is csak egy folyamat kezdete volt. Még sokáig érezted, hogy nem vagy a régi. Nem bírtál annyit, vigyázni kellett. S ha elfelejtetted, roszullét, éles fájdalom figyelmeztetett, hogy még nem vagy teljesen gyógyult. A veszélyhelyzetben túl, - de még nem egészen. Valami elkezdődött...

Valami elkezdődött húsvétkor is a tanítványok életében.

A döntő fordulat megtörtént: Jézus feltámadott. Először hírként hallották. Majd szemben álltak a Feltámadottal, s döntő bizonyítékokat szereztek arról, hogy Jézus él. Látták kezét és oldalát. Hallották hangját, amint békességgel köszönt. Tamás a sebeit tapogatta. És előttük evett.

Azt ember azt hinné, hogy a tanítványok egycsapásra túl vannak a válságon. Egyszerre minden rendben! Vége a félelemnek, a hitetlenségnek. Hiszen örvendeztek is /20,20/. Az

emmasi tanítványok szívük hevüléséről beszéltek egymásnak és ezzel az érzülettel futottak atöbbsihez. Tamás megrendülve szólt: Én Uram, és én Istenem! Az ember azt hinné, hogy teljes lelkük gyógyulása.

Mégis, csak elkezdődött ez is a húsvéti élmény hatására. De sokat hibáznak még, mint a kezdő járművezetők! És sok jele van annak, hogy még mindig csak gyógyulófélben vannak!

Történetünkben sincs jele annak, hogy húsvét után vannak.

Halásznak a tavon. Egyszer onnan már elhívást kaptak. Emberhalászként tette őket Jézus. Akkor otthagyták a partot, a hálót, a foglalkozást. Húsvét után újabb küldést kaptak /20,21/, egyértelmű, hogy mire. Ők a küldésre másfelé indultak.

Lehet talán menteni is őket, hiszen élni is kellett valamiből. Mégis, nyoma sincs itt annak a gondolkozásnak: hiszreszteljük el, hogy Jézus él! Nem olyan ez a jelenet, mintha két prédikáció szünetében teremtenék elő a mindennapit. Inkább unaloműzésnek hat, mintha nem tudnának mit csinálni. Péternek eszébe jut: elmegyek halászni. Hozzátehetné: valamivel agyon kell űtni az időt. A többiek válaszázt is ki lehet egészíteni: mi is elmegyünk veled, - úgyis unatkozunk.

Bizonyára a képzelet játéka ez így. Az tény, hogy halásznak, Ők, a szem- és fültanúk, - húsvét elküldött hírnökei. Jézus pedig úgy áll a parton, mint egy idegen. Ezt sem érti az ember. Már tudták, hogy él, hiszen látták kétszer is. Három vele töltött év nem elég, hogy hallótávolságból felismerjék őt?!

Valami csak elkezdődött életükben. S az ember hajlandó lenne pálcát törni felettük, ha nem ismerném önmagam, önmagunkat. Nálunk is így van ez.

Az új élet szüntelenül teremtdő élet, és nem befejezett.

Döntő volt persze az a kezdet. Amikor egyszer megérintett, hogy Jézus él! Egyszerre örültünk annak a bizonyosságnak is, hogy "vele együtt én is élek". Mienk lett kereszt-halálában szerzett bűnbocsánat ajándéka, az üdvösség bizonyossága.

Ennek a döntő fordulatnak ilyen nevei vannak, mint megtérés, újjászületés, hitrejutás. Nélkülözhetetlen fordulata ez életünknek. De ez a fordulat nem végérvényesen befejezett. A naponkénti megtérésre Luther 95 tétele is felhív, s imádságom egy életen át a beteg gyermek apjának imádsága: "Hiszek, segíts hitetlenségemen!" /Mk 9,24/.

Az új élet elkezdődött. Az új életben való járásnak is sok buktatója, sok mélypontja és nagy hibaszálaléka van. Minden napnak új kezdetnek kell lennie.

Kapjuk a földi kenyér ajándékát. "Jöjjetek, egyetek" - hangzott a tanítványok felé. Terített asztal várta őket, mielőtt kihúzták volna a partra az általuk fogott halakat. De hát azok is Jézus csodájának ajándékai! Szeretetével mindig bőségesen gondoskodott övéiről, Kánától kezdve az ezrek megelégtetéséig. Mi is nap mint nap élünk terített asztaláról, s fel sem tűnik, hogy ez nem természetes. Mint gyermekkorunkban, amikor anyyira magától értődő volt az ebédre hívó szó. Hány-szor fitymáltuk is: megingt ez van?! "Jöjjetek, egyetek" - adja nekünk is Urunk a mindennapi kenyeret. Nélküle mi is tehetetlenül tárnánk szét kezünk, ahogyan a tanítványok is a csónakban: "Nincs". A tanítványok keze üres, Jézus nélkül semmi

sincs, vele minden a mienk /2Kor 6,10/. Szüntelenül megújuló életre van szükségünk, hogy ne kísérje ajándékát hálátlanság, zúgolódás, irigység vagy aggodalmaskodás.

Kapjuk a bűnbocsánat ajándékát, ezt is Jézus asztalának vendégeként. Ahogyan a tanítványok is nagycsütörtökön, Jézus testét és vérét adva nekik. Itt újra rászorulnak a "bűnök bocsánatára". Sok írásmagyarázó az úrvacsora liturgiáját érzi a történet szövegében. Ha ez csak valószínűsíthető is, Jézus itteni szolgálata tanítványai felé ugyanaz. A bűnbocsánat szeretetével közeledik felénk, hiszen szóba áll velük! Velem is mindig előlről kell kezdenie, amikor nem fárad bele mondani: Megbocsáttattak a te bűneid.

Megkaptuk a hit ajándékát. Mienk volt a bizonyosság, az öröm. Mégis, hányszor nem ismerjük fel őt, mint a reggeli pirkadatban a tanítványok. Időnként nekünk sem több, mint közömbös idegen. Rá gondolva már nem gyullad ki öröm bennünk, mint az "első szeretet" idején. Valami egyszer elkezdődött, de nem úgy folytatódik, ahogyan kellene.

Jézus mégis megáll a parton.

Újra megáll, - harmadszor is. Mindig utánunk jön és megkeres. És ránk találva a szeretet melegével szólít meg: Fiaim. Az összetartozás megszólítása ez, Attól, aki bennünk is új életet teremtett, és ezt mindig újjáteremti.

Zászkaliczky Péter

Húsvét utáni 2. vasárnap

1Péter 5,1-5.

I. Bevezető megjegyzések

1. Készülésünk első mozzanataként olvassuk el a következő igeszakaszokat: Lk 22,31-32.; Jn 21,15-17.; /ApCsel 20,28./ Zsid 13,20-21.; 1Pt 2,25.

2. Néhány kifejezés tartalma elmélyül, ha az eredeti szavakra figyelünk. "Ne kényszerből" /mé anagkastós/: ne "nyomás" /pressúra/ alatt. "Önként" /hekousiós/: spontán módon, a Jézus nyájához való tartozás természetességével. "Ne nyereszkedésből" /mé aischrokerdós/: a szó eredeti hangzásában pejoratív árnyalat érződik. /Esetleg: "piszkos" /?/ nyereszkedés./ "Készségesen" /prothymós/: egyszerűséggel, /Czeglédy/ "Mint akik uralkodnak" /hós katakaryieuontes/: Czeglédy: "/önkényesen/ uralkodással tévén szolgálati illetékességüket". Ez az ige szerepel Mt 20,25-ben. /"Tudjátok, hogy a népek fejedelmei uralkodnak rajtuk..." = Mk 10,42./ Figyelemre méltó ApCsel 19,16: "Az az ember, akiben gonosz lélek volt, rájuk ugrott..." Az ige azt a magatartást fejezi ki, amikor valaki saját érdekében kíméletlenül "letiporja" a másikat. "A rájuk bízottak": /tón klérón/: a revidéált Károli a szót "gyülekezetnek" fordítja, de az 1590-es szövegben ezt olvassuk: "az WRnac örökségén". A "kléros" jelentése: sors, hivatás, rész, örökség, sorsvetés útján jutott rész /Daxer-Kiss/. "Példaképei" /typoi/: "típussá" lettek, meglátszik rajtuk valakinek kezenyoma. "Legyetek alázatosak" /egkombosasthe/: a Daxer-Kiss szótár szerint az "egkombomai" jelentése: a rabszolga szalagját felkötni, alázatosságot tanúsítani. Czeglédy ezt írja: Az "egkombosasthe" öltözzétek fel... Gyöke a kombos = göb, csomó, gomb. A "kombos"-szal felvett ru-

hadarabnak "egkomba" a neve. Jelentheti a szolgáló overallját, a nehéz és tisztátalan munkához viselt öltözetet, de jelentheti a fejedelmi felsőruhát, a palástot is. Magyarázatot e két értelem asszociációi adnak. A keresztyén hívó szolgát - mintegy összes erkölcsi erényei felett az alázatosság szolgáló ruháját kell hordania." /Jegyzetek Péter első leveléhez./

3. Szövegünkben külön ki kell emelnünk a "presbyteros" és "neóteros" szavakat. Nyelvtanilag mindkettő melléknév középfoka. Ez azt az értelmezést tehetné kézenfekvővé, hogy szövegünk a gyülekezetben élő öregek és fiatalok ellentétéről szól. Az 5. vers is ebbe az irányba mutat, amelyet úgy értünk, hogy az alázatosság egyenlíti ki azoknak az előnyöknek a feszültségét, amelyek egyrészt az "öregség" /tapasztalat, higgadság, bölcsesség/, másrészt a "fiatalság" /lendület, robbanékonyság, mozgékonyág, aktivitás/ jellemzői. Mindkét élethelyzetnek jellegzetes kísértései vannak, amelyeket vissza kell utasítani úgy, hogy mindenki meglévő "értékeire" felültsi az alázatosság "munkaruháját". Mindezek ellenére szakaszunkban a "presbyteros" olyasvalaki, aki éppen öregsége miatt vezetője a gyülekezetnek. A "legeltetés" vezetést, irányítást, gondoskodást jelent. Olyan magatartást, életstílust, amelyet követni, utánozni érdemes. Azok a presbiterek, akikhez Péter apostol szól, a gyülekezet irányítására és vezetésére kaptak megbízást. Azt kell "ügszeretettel" végezniük, és nem kényszerből. Munkájukhoz tartozik, hogy anyagi ügyeket intézzenek, /"ne nyereszkedésből"/, valamint fegyelmi kérdésekben is kell döntenieük /de "ne úgy, mint akik "letiporják" a rájuk bízottakat"/. Mint vezetőknak minden vonalon tág lehetőségük nyílik visszaélésre!

4. Az újszövetségi presbiter helyére ma a lelkeszt állíthatjuk. Így 1Pt 5,1-5. elsősorban nekünk címzett figyelmeztetés. Feladatunk mégis az, hogy az egész gyülekezethez szóljunk. Úgy kell megszólítanunk a gyülekezetet, hogy elsősorban mi magunk legyünk a megszólítottak.

5. Nagy segítséget jelent ebben Ágendánknak a vasárnap igéit összefoglaló címe: "A pásztorolt gyülekezet". Mondanivalónk mélyen pedig szüntelenül érződjék a vasárnap evangéliuma /Jn 10,11-16 /: Jézus a jó Pásztor. Éreztesse és valljuk meg: egyedül Jézus a jó Pásztor! Döntő fontosságú, hogy gyülekezeteinkben ne szűnjék meg az ő pásztori szolgálata.

II. További gondolatok az igehirdetéshez

1. Miben különbözik a keresztyén gyülekezet más emberi közösségtől? "Jobb" emberek élnek benne? Egyáltalán nem. Ismeretlen itt az emberi gyengeség és esendőség, az önzés és az uralomvágy? Bizony gyakran tapasztaljuk, hogy ezek belőlünk sem, és körülöttünk másokból sem hiányoznak. Mi megfelelő választ tudunk adni az élet kérdéseire, és meg tudjuk oldani a jelentkező problémákat? Ki ne emlékeznék, és kinek ne fájna, hogy megdöbbenően sokszor hoztunk rossz döntéseket, és végzetes következményekkel terhelt módon válaszoltunk meg kérdéseket. Mi hát a különbség? Egyedül az, hogy a keresztyén gyülekezetben olyan emberek vannak együtt, akikhez valamilyen formában eljutott Jézus. Jézushoz tartozunk, vagy ahogyan az evangéliumi bizonygatótelben hangzik: Jézus nyája, az ő népe vagyunk. Ő jár előttünk és velünk: Ő a mi Pásztorunk.

2. Jézus úgy jár előttünk és velünk, hogy miközben egészen más, mint mi, mégis elfogad minket olyannak, amilyenek vagyunk. Keresztje bizonyosága annak, hogy mennyire komolyan vett

minket, életünket és kérdéseinket. És éppen minket, akik annyira félvállról tudunk venni embereket és kérdéseket. Feltámadása hirdeti, hogy az életet juttatta diadalra érettünk, miközben mi tudásunkkal és munkánkkal, kicsinyességünkkel és önzőségünkkel a halál útegyengetőjei vagyunk. Ő mindent odaadott értünk, miközben csak a magunk érdekét figyeljük, és mindent önmagunknak akárunk megkaparintani és megtartani. Hogy értünk cselekszik, az nem azt jelenti, hogy helyesli, amit mi teszünk. Miközben elfogad, munkába vesz és formál, újjáteremt. Eszköze ítéletet és kegyelmet hirdető igéje. Törvényével megöl, hogy evangéliumával új életre támasszon. Leleplezi bűneinket, hogy megszabadíthasson tőlük. Van, amikor pokolra taszít, hogy üdvözíthessen. Így pásztorol. Ilyen módon vezet és irányít az élet, az üdvösség, a vele való zavartalan örök közösség felé.

3. Gondoljunk azokra az emberekre, és adjunk hálát értük, akiket keresztül Jézus pásztorolt minket! A Főpásztor ugyanis embereket választ ki arra és küld el, hogy eszközeivé legyenek. Ezek az ő botja, az ő szava és hívása. Mindnyájunk életében jelentek meg ilyen emberek, különben ma nem lennénk itt és nem lenne gyülekezet. Jussanak ma eszünkbe azok a szülők és lelkészek, testvérek és barátok, akiknek bizonyágtételében Jézus lépett közel hozzánk, és szólított-segített minket nyájának közösségébe!

4. Akinek van pásztorja, az maga is pásztorrá lesz. Ez azt is jelenti, hogy a keresztyén gyülekezetben az elfogadástovábbadás egyensúlya alakul ki. Akit Jézus megajándékozott, az az ajándékot nem tudja csak a maga javára használni. Minél inkább tudatában van az ember annak, hogy mit kapott Jézustól, annál inkább vállalkozik örömmel és kényszerítés nélkül arra, hogy megossa másokkal. Megajándékozott voltunkból következik az az alázatosság is, amely a gyülekezet közösségében nélkülözhetetlen. Péter nem "felülről" adott utasítást, hanem "társaként" figyelmeztetett és kért. Az "idősebbek" csak a "fiatalabbak" társaként jelenhetnek meg, és megfordítva.

5. Jézus Krisztus gyülekezetében még gondolni sem szabad arra, hogy akad valaki, akinek szolgálatára nincsen szükség. Minden szónak és minden mozdulatnak jelentősége van. Ha engem rendelt Isten valamilyen szolgálatnak az elvégzésére, azt helyettem nem végezheti el másvalaki. Különböző erővel, tudással, lehetőséggel és adottságokkal rendelkezünk, és Jézus éppen ebben a különbözőségben tart igényt ránk. Mivel a szolgálatok milyenségének és minőségének mértéke szembeötlő, szükségünk van az apostoli figyelmeztetésre: "egymás iránt... valamennyien legyenek alázatosak."

6. A szolgálatok különbözősége állandó kísértést is jelent. Ez ellen különösen azoknak kell harcolniuk, akik "jelentősebb" szolgálatot végeznek. Náluk szünet nélkül leselkedik az a veszedelem, hogy "felértékelik" magukat, és magától értetődő életformájukká válik az "uralkodás". Ilyenkor csak annak a tudata őrizhet meg, hogy életünk a Főpásztor szemei előtt folyik, és egyszer előtte kell számot adnunk. Ennél a számadásnál csak akkor nem vallunk szégyent, ha nem halványult el szívünkben a felismerés: Jézus pásztori szeretete és szolgálata nélkül elveszettek vagyunk. Ez a meggyőződés elveszi kedvünket mindenfajta "uralkodástól".

Harsányi Lajos

HÚSVÉTHAJNALI VARÁZS

A kert fölött az éj suhog.
A fák, mint örök állnak.
Még itt kísért borzalma a
Nagypénteki halálnak.
De hirtelen egy villanás
Cikáz a kerten végig.
A Getsemaneh bokrai
A villanást megérik.

A hajnal ébred. Annak a
Gyémánt szeme sugárzik?
-Nem, nem! Valaki járt itt!

A kertnek útja még sötét,
De rajta kavics roppan.
Valaki némán átlebeg
S megáll a tar bokorban.
Egy kis madárnak felnyílik
Trillára termett ajka
És füttyögő ezüst sípon
Ijedt dal tör ki rajta.

A hajnalt érzi a madár.
Annak veri trilláit?
-Nem, nem! Valaki járt itt!

Az árnyék mozdul hirtelen,
Az alvó kert felébred.
Szent borzalommal néz körül
A bokrokon az élet.
A fák között valaki áll,
Fehér ruhája lebben.
Angyalsereg gyűl hirtelen
A Getsemaneh-kertben.

Az utat végig térdelik,
A hajnal felsugárzik.
-A Megfeszített járt itt!

Virágvasárnap

Zakariás 9.9-12

Mint egy nagy zenemű nyitánya, úgy csendül fel virágvasárnap a húsvéti ünnep fő motívumaként Isten kijelentése: kétszeres kárpótlást adok neked. A mi szívünkben inkább az rögzítődött, hogy mindenki életében eljön a nap, amikor fizetni kell mindenért; és most azt mondja Isten, hogy nem vasalja be rajtunk bűneinket, hanem kétszeres kárpótlást ad. Fantasztikus evangélium! Isten nem a megtorlás hangján szól hozzánk, nem bűneinket csoportosítja, hanem csak bennünket, a bűnös embereket látja és megesik szíve rajtunk. - Jézus az, akire nézve halljuk a kétszeres kárpótlás evangéliumát. Ő a teljhatalmú Király és az alázatos Szolga, Aki megsemmisíti a harci eszközöket, felszámolja a háborút és megszünteti a háború melletti gondolkodást, hogy emberek egymásban a testvért lássák. Az Ő kiontott véréért nem a bűn és a bűnhődés logikája szerint szól hozzánk Isten, hanem kétszeres kárpótlást ad számunkra nagyhét kettős evangéliumában: a bűnbocsánatban és a feltámadásban. /Balikó Zoltán/

+ + + + +

Máté evangéliumában találjuk meg azt a kommentárt, amit a korai keresztyén gyülekezet Jézus jeruzsálemi bevonulásához adott. Ez a kommentár csupán egyetlen mondat, és mégis óriási jelentőséggel bír: Ez azért történt, hogy beteljesedjék, amit a próféta mondott, itt idézi Zakariás szavait. A Máténál szereplő rövid kommentár világosan bizonyítja, hogy Jézus bevonulása egyáltalán nem egy meghatározott helyhez és történelmi időponthoz kötött jelentéktelen esemény volt, hanem az ŐT-i jövendölések fényében az egész világtörténelem közepére helyezte. - Sokszor emlegetik azt a felfogást, hogy Isten, mint az "örök Lélek", a világon mindenütt megtalálható. Ezzel szemben gyakran esik szó arról is, hogy Isten, aki a mennyekben van, teljesen elszakadt a földi világtól, az emberiségtől. - A Biblia azonban azt az Istent hirdeti meg nekünk, aki a történelemnek nagyon is valóságos eseményeiben találkozik az emberrel; - nem valahol és nem mindenütt, hanem a názáreti Jézus személye által, akiről Zakariás már előre megjövendülte hatalmát és királyságát s ugyanakkor gyengédségét és alázatát is. /Günter Jacob/

+ + + + +

A prófétai szó ma a bizonyosságra tanít minket. Tudhatjuk, hogy kit várunk. Megismerhetjük azt, aki volt, aki van és aki eljövendő. Nem bizonytalanságban várunk, valamilyen katasztrófától rettegve, vagy erőltetett optimizmussal a javulás után vágyva. Mi őt várjuk. A reménységünk őbenne gyökerezik, aki már most a mi Urunk és akihez már most hozzátartozunk. /Otto Weber/

+ + + + +

A Felkent, a Messiás, a Krisztus, akiről textusunk beszél, az EMBER. Jézus a jeruzsálemi bevonulás alkalmával ugyan csak arról tett bizonyosságot, hogy az Isten elérézése nem természetfeletti csoda útján megy végbe, hanem emberséget eredményezve. A követésben éppen itt találhatjuk meg a feladatunkat. Isten hozzánk is mindig emberi formában akar jönni. Az ember az Isten hatalmának előcsarnoka. Olyan emberek által jön el hozzánk Isten, akik Krisztus követése révén hagyják, hogy Isten szolgálatba állítsa őket. Isten hatalma azonban csak olyan emberekben munkálkodik, akik nem lentről, a saját hatalmuk segítségével akarnak munkálkodni, Isten és ember előtt büszkélkedni, hanem akik engedelmesek. Csak az engedelmességre való bátorság lehet teremtő erejű ahhoz, hogy Isten eszközei legyünk. /Alfred Dedo-Müller/

+ + + + +

Jól tesszük, ha a virágvasárnapi prédikációban nem magasztaljuk idő előtt mindenek fölé és ha a bevonuló királlyal nem alapítottunk államot. Ő mindenképpen más, mint az összes róla alkotott kép és elképzelés. Nem olyan, mint valami nagy vagy akár "kis király". Nem valamiféle hős. De ki ő akkor valójában?

Ő az igaz, akit ártatlanul ítélnék el és mégis igazságot szolgáltat. Ő az, akit ítélőszék elé állítanak és mégis mindenkinek meg kell állnia az ő ítélőszéke előtt. Ő az, aki nem kap segítséget, aki saját magán sem akar segíteni s aki mégis sokak megsegítésére jött. Ő a szegény és kiszolgáltatott, akit sokan kinevetnek és kigúnyolnak és mégis sok szegényt meggazdagít, a gazdagokat pedig üres kézzel küldi el. Ő az engedelmes, aki nem parádéval érkezik és aki mégis elhozza az ő országát és annak igazságát. /Reinhold Garbe/

Nagycsütörtök

Jeremiás 31.31-34

Amilyen utópisztikusnak tűnik ez a prófétai szó, olyan utópisztikus a mi keresztyén hitünk, miszerint Isten mindezt éppen Jézus Krisztusban váltotta valóra értünk. Üres és ráadásul beszennyezett kézzel állunk meg Őelőtte és kapjuk ingyen a bűnbocsánat ajándékát.

Nem kellene ennek az új kezdésnek messzemenő következményekkel járnia? Nem kellene az összes megajándékozottnak megtalálni a közös hangot a hálaadás kórusában? Nem kellene-e ennek az ajándéknak egyetlen nagy hálaadó néppé kovácsolnia minket? Sok évszázadon keresztül éles disszonancia uralkodott az egyházak között; most azonban lassan megindultunk egymás hangjának felfedezése és értékelése felé ebben a közös hálakórusban.

Egy ponton egyáltalán nem egyezik a mi keresztyénségünk Jeremiás jóvondolásával: Isten akaratának a bensőnkben kellene lennie, a szívünkben foglaltatnia. Jóllehet mindnyájan az újszövetség polgárai vagyunk, mégis oly nehéz megtenni a jót, míg a rossz csak úgy pereg az ujjaink között. /Carl Heinz Peisker/

+ + + + +

Jeremiás történelmileg a legnehezebb időben élt. Az elpusztult Izráel után a megmaradt kis Judára is közeledett a büntetés. Jeremiásnak abban az időben kellett az igét hirdetni, amikor Isten ítéletes haragjában odadobta az egész népet Babilonnak. Nem papi szóval, hanem a próféta szavával hirdette az igét: a mérhetetlen nyomorúságban élő népnek nem azt hirdette, hogy Isten nem hagyhatja el az ő népét, hanem arra mutatott rá, hogy bűneik büntetéseképpen van rajtuk Isten közeledő haragja, amit Isten csak akkor fordít el tőlük, ha megtérnek. - Hirdette az igét, de nem volt, aki elfogadja. Megverték, csúfot űztek belőle. De ő csak beszélt, szólt a nép múltjáról, amelyet kegyesen ápol, de szívét nem adta oda Istennek. És beszélt a jövőről, amikor nem a törvény iránti engedelmesség, hanem Istennek a szívekkel kötött szövetsége kell hogy meghatározza Isten népét. -

Az Újszövetség a bűnbocsánat evangéliuma. Ahol nincs bűnbocsánat, ott nincs élet. Jézus odaadja testét és vérének minden feltétel és kikötés nélkül. Ez a megoldás. Ahol új szövetség van, ott nem kellene tanítók, mindenki maga ismeri Istent, mindenkinek szíve diktálja azt, amit egyedül tenni érdemes; ez pedig a jézusi magatartás: az ellenszolgálatást nem váró szolgálat. Az Újszövetség a bűnbocsánat evangéliuma: Jézus teste és vére, amelyet nyitott szívvel fogadjunk a kicsi ostyában és a korty borban. /Balikó Zoltán/

+ + + + +

Az új szövetségnek a gondolata, amelyben rendeződik Jeremiás szerint Izráelnek a kapcsolata Istennel, nem egyszerűen Jeremiás találmánya. Ahhoz a régi hagyományhoz és reménységhez kapcsolódik a próféta, hogy a szövetség megújítása megtörténik évenként a nagy szövetségi ünnepen. A hagyományból azonban csak a keretet veszi át a próféta és azt egészen új tartalommal tölti meg. - Nem két egyenrangú félnek a szerződése a szövetség, hanem Isten szuverén, kegyelmes akaratából létesül. Ő vonja közösségbe magát a választott néppel. - Ebben az új szövetségben az lesz az új, hogy már nem kívülről, az emberi szívtől idegen parancsolatként lép az ember elé az isteni akarat és követelés, hanem: "...tanításomat a bensejükbe helyezem, a szívükre írom". Az új és teljes engedelmesség csodája lesz ez. - Ezt az új szövetséget azonban csak akkor lehet megkötni, ha Isten megbocsátja a választott népnek azt a bűnét, hogy a sinai szövetséget megszegte. Ebben az értelemben hirdeti ezt Jézus is. /Pálfy Miklós/

+ + + + +

A teremtett mindenség megújítását a legnehezebb ponton kezdi el Isten, ott ahol a legnagyobb az ellenállás - az ember szívében. - Mindezt szövetségnek nevezi Isten, vagyis olyan tettének, amellyel magához fűzi az embert. Új szövetségnek nevezi, mert a régieket megújítja általa. És új mozzanatot visz bele. A törvényt, eddig kőtáblákra írt akaratát most beleírja az emberek szívébe. - A szövetség tehát az "új" kezdete, forrása, alapja. Isten újat kezd s ezért, ha százszor is elrontottuk, kénytelenek vagyunk mi is újakezdeni.

Az "ismeret" nemcsak tudomásulvétel, hanem szoros kapcsolat. Aki "együttjár" Istennel, az ismeri Őt. /Benczur László/

+ + + + +

Nagypéntek

IV. Mózes 21.4-9

A pusztaság minden halálos veszedelme együttvéve is csak eltörpül amellett a szerencsétlenség mellett, amit a kígyók jelentettek Izráel népe számára. Nem tartott soká, de micsoda órák voltak azok! Isten büntetése ez vajon afőlött a nép fölött, amelyik hálátlan és már a legkisebb próbatételnél is elbukik? Első látásra ez a helyzet áll fenn. A bibliai elbeszélő azonban ennél többet is tud: az ő szeme azt is meglátja, hogy Isten aközben is hazafelé vezeti népét, miközben bünteti.

Az elbeszélés közepén szerepel a nép megbánása, bűntudata és a kígyóktól való megmentés kérése. Vajon ez valódi megbánás, igaz megtérés, vagy az adott helyzetben képtelenek voltak az emberek komolyan gondolkodni és csak utolsó mentésként szaladtak Mózeshez? Mindenfajta megtérés, ébredés, az egyház megújítását célzó mindenféle törekvés ebből a szempontból nagyon problematikusnak tűnik. Ha egy ember vagy egy kis csoport komolyan veszi az Istenhez való visszatérést, annak mindenkéltől abban kell megmutatkoznia, hogy van bátorsága a másokkal szemben elkövetett hibákat belátni és amennyire lehet, jóvá tenni. Az Istenhez visszavezető út itt Mózesen, az emberen keresztül vezet.

Isten meghallotta a segélykiáltást, mert hallgat Mózesre és megsegíti a népet. Azonban másképp segít, mint ahogyan kérték és várták. A kígyók nem tűnnek el és a sivatag sem változik át egyszerre valami szép kertté. A halottak nem térnek vissza. Isten mégis újra a népe mellé áll és csodálatosan segít, mégpedig azáltal, hogy megtanítja őket hinni: ne foglalkozzanak többé a saját bajukkal, hanem tekintsenek arra a jelre, amelyet Mózesrel felállított. /Ch. Barth/

+ + + + +

A kígyó volt elégedetlenségük forrása és miután a kígyó megmarta őket, állapotuk alkalmas volt elégedetlenségük igazi jellemének megmutatására. Ha Isten népe nem akar boldogan és elégedetten az Úrral járni, meg kell ismernie a kígyó borzalmas hatalmát.

Az ember nyomorúsága mindig alkalmas szolgál az isteni kegyelem és könyörület megmutatására. Amikor Izráel elismer-te, hogy vétkezett, a kegyelemnek nem volt többé akadály. - Éppen annak a képmása, ami a szerencsétlenséget hozta, vált a kegyelem csatornájává, amelyen keresztül Isten irgalma gazdagon áramolhatott a szegény, megsebzett bűnösre. Valóban hű és szép előképe ez a keresztre szegzett Krisztusnak! - Általában az Úr Jézusban inkább azt szokták látni, aki Isten haragját elfordította és nem azt, aki Isten szeretetének csatornája. Ez tévedés. Nagyon drága igazság az is, hogy ő elhordozta a bűngyűlölő Isten haragját. De ő azért is jött, ebbe a nyomorult világba, hogy keresztthalála által megnyissa a szegény bűnösök szívét Isten szeretetének örök forrásai előtt. - A bűnöshöz az a felhívás szól, hogy egyszerűen tekintszen fel Jézusra. Egyedül és kizárólag Jézusra kell feltekintenie, akinek halála és

feltámadása a hívők békeségének és reménységének örök alapja. - A megmárt izraelitának egészen személyes pillantást kellett vetnie az érc kígyóra. Mindenkinek önmagáért kellett felnéznie rá, más helyett senki sem végezhetette el ezt a cselekvést. Egészen személyes ügy volt ez. Ma sincs másképpen. /C.H.Mackintosh/

+ + + + +

"A rézkígyó a mentés jelképe volt, mely emlékeztette a népet a Te törvényed parancsolataira; mert aki feléje fordult, nem azért menekült meg, mert látta, hanem Temiattad, aki mindnyájunk megmentője vagy". /id.:J.H.Hertz/

+ + + + +

A soproni evangélikus templom szószéke fölött van egy felállított feszület az egyik oldalon s a másik oldalon ugyancsak egy keresztforma póznára feltekeredő kígyó. Némán is hirdeti: amiképpen felemeltetett a kígyó, úgy emeltetett fel Jézus.

Az egyik kígyó halált, a másik az életet jelentette. - A kígyó mindenkit megmárt. Csak arról van szó, hogy belátjuk-e? /Györi János/

+ + + + +

Hogy mennyire meghatározta Isten népének gondolkodását éppen ez a pusztai esemény, mutatja, hogy amikor Jézus Nikodémussal társalkodott, a saját szolgálatára nézve utalt erre a régi eseményre. - Ez az érc kígyó Istennek egy áldott jele az ószövetség népe számára. Sok jelet adott Isten népének, míg végre a legnagyobb jelben, a golgotai keresztben mutatta meg végtelen szeretetét. - A póznára tűzött érc kígyó a visszaadott életnek a jele. És itt kerül nagyon közel a Golgota keresztjéhez ez az ószövetségi jel. Isten kész megbocsátani a népnek bűnét, ha felemeli Rá tekintetét és megbánja bűnét. - A menekülés egyetlen útja a mai nemzedék számára is csak ez. Mert ahol hit van, ott az elmarasztaló ítéletnél mindig nagyobb a felmentő kegyelem. /Balikó Zoltán/

Nagyszombat

Ézsaiás 25,8-9

Nagyszombat: két nagy ünnep között húzódik meg szerényen, s vagy nagypéntek árnyéka vagy pedig húsvét fénye akadályozza a sajátos nagyszombati üzenet megragadását. Üzenetünk nagyszombati akkor lesz, ha ennek a napnak a nagyheti eseményekben, Krisztus sorsában betöltött szerepére tekintettel a halálra, mégpedig mint elmúlásra és enyészetre kerül a hangsúly. - A halálról vallott nézeteink akaratlanul is formálják életvitelünket. /Cserháti Sándor/

+ + + + +

Ne becsüljük le az év forgásában kerengő egyetlen ünnep jelentőségét sem: Isten szüntelen munkásságára mutatnak rá. Az év leforgásában keringő istentiszteleteknek Isten szüntelen

munkásságához való arrinitása erős, meg AKKOR IS, ha egyszeri esemény megy bennük végbe. - A halál öszövetségi értelmezéséből következik, hogy a halállal kapcsolatos gondolatok nem az elmúlás pillanata felé tekintenek: akik így beszélnek, a múltból ismerik a halált, a halál hatalmát, de már megtapasztalták, hogy Isten erősebb a halálnál és ki tudja az embert a halál karmai közül ragadni. v.ö. Ézs 38.19. Az élet beteljesült, egészséges, szabad, boldog élet; a csupán fizikailag konstatálható létezés még nem élet. /Claus Westermann/

+ + + + +

Tudom, hogy mindnyájatokban - velem együtt - él egy bizonyosság: Abban a bizakodásban, hogy minden szenvedés ellenére nem kell Isten szeretetében és hűségében kételkednünk, hogy mindenek ellenére gyermekei és országának örökösei vagyunk, az a vigasz rejlik, hogy újra meg újra túlsegít a csapásokon. /A. Schweitzer/

+ + + + +

A teljes öröm akadályai között a legnagyobbat és legegységesebbet, a halált említi a próféta. Jogosan állítja a próféta, hogy a teljes öröm legnagyobb ellensége a halál. - Ézsaiás szerint a halotti lepel, szemfedő betakar népeket, nemzeteket. Ez az oka annak, hogy az örökkévaló szavakat nem értjük. De eljön az idő, amikor Isten eltávolítja rólunk a halotti leplet és akkor vége lesz a halál uralmának és nem lesz már könny az emberek szemében. Nekünk hívő szívvel annyira kell ebben bízni, hogy merjünk már most úgy élni, mint akik túllátnak a halál sötétjén. - Jó tudni, hogy minden nappal és minden órával mélyebben és komolyabban e nap felé haladunk. /Balikó Zoltán/

+ + + + +

Miért tudtak a próféták így beszélni? Azért, mert túl a pusztuláson az üdvösséget pillantották meg; mivel az időhöz kötött dolgok elmúlásában az örökkévalónak kinyilatkoztatását látták. Mivel bizonyosak voltak abban, hogy ők egyszerre mindkettőhöz tartoznak: a mulandóhoz és a múlhatatlanhoz. A mi életünkben sok minden csak arra irányuló kísérlet, hogy elfordítsuk tekintetünket a vég-től. Néha sikerül is megfeleledkeznünk erről. Gyakran egész népeknek és kultúráknak is sikerül ez. De utoljára ők is kudarcot vallanak, mert mind életünkben, mind növekedésünkben magukban hordozzák a vég-et. De mi az összeomló világokon át, tekintsünk az örökkévalóság kösziklájára és arra az üdvre, amely nem ér véget. /P.Tillich/

+ + + + +

Isten ígéje az örök életről szóló üzenet. - Ez az élet ott kezdődik el, ahol a Krisztussal való közösség elkezdődik és ahol ez elkezdődik, ott meghátrál a kétely. Amikor Krisztus belép az életbe, távoznia kell onnan a kételynek. Csak Krisztus szabadíthat meg minket a halál félelemétől. És ha ő ezt megteszi, örvendező emberekké tesz minket. Aki megtalálja a Hozzá vezető utat, az megszabadult a kételytől, a félelemtől s még magától a haláltól is. /E. Brunner/

+ + + + +

Minél nagyobb a hit, annál több az öröm és szabadság. Minél kisebb a hit, annál kevesebb az öröm. Lám ez a keresztény embernek s törvény átkától - a bűntől és haláltól - való megváltatása és szabadsága. Nem azt jelenti ez, hogy többé nincs törvény és halál. Hanem azt, hogy a törvény és halál olyan, mintha nem volna. A törvény nem tesz bűnössé, a halál fullánk-ját veszette, mert a hit általmegy közöttük az igazságba, örök életbe. /Luther Márton/

+ + + + +

Húsvét 1. ünnepe

Lukács 24.1-12

Húsvét a meglepetés ünnepe. - Amit az ösgyülekezet az eseményről összeállított, az mind utólagos kísérlet az óriási meglepetés kifejezésére. Akkor értjük helyesen az Újtestamentumot, ha ezeknek a meglepett embereknek a beszédeként halljuk a leírtakat. Húsvét az Isten által okozott meglepetés ünnepi alkalma.

Húsvét a reménység ünnepe is. Az asszonyok, akik a sírhoz mentek, nem reménykedtek. A tanítványok is csak mesének tartották a híradást. Az angyal szava vezet reménységhez: keressétek az élők között az Élőt! /Hansjürgen Schulz/

+ + + + +

A megfeszített sírjánál zajló eseményekből ez hangzik felénk: Krisztus a hitetlenségünknel fog meg minket. Pontosan ott, ahol a tények hatalma elnyom bennünket és minden a Krisztusba vetett hit ellen szól, ahol csupa megválaszolatlan kérdés van; ott áll ő készen arra, hogy hitünket halottaiból feltámassza. /Heinz Blauert/

+ + + + +

Isten kinyilatkoztatja dicsőségét mindazoknak, akik teljes bizalommal fordulnak Fia felé. Az asszonyok ezt azonnal megtették. A tanítványok szemében ők "csak" asszonyok voltak. Mégis őbennük világosodott meg elsőként a feltámadás dicsősége. Ezáltal a nőknek különleges szerep jut a Bibliában. /Ernst Senf/

+ + + + +

"Mit keressetek a holtak között az élőt?" - Van ebben a kérdésben egy kis szemrehányás is. Nem jól és nem jó helyen keressetek Őt. Ha jobban figyeltek volna tanítására és ha a nagy szomorúság nem feledtette volna el velük Uruk szavait, akkor nem kellett volna olyan nagy gyászban és fájdalomban várni a hétnek első napját. De van ebben a kérdésben eligazítás is a Krisztust keresők számára. Ha valaki valóban vágyik a Krisztussal való találkozásra, akkor nem a nagy halottak sorában, nem a sírban, hanem az életben keresi Őt. /Laczkovszki János/

+ + + + +

"Nem hittek nekik". Ez a hitetlenség a legerősebb bizonyíték amellest, hogy itt nincs szó a tanítványok képzelődéséről, üres látomásról vagy kiszámított ravaszságról... hiszen ők maguk lehetetlenségnek tartották a feltámadást. /G.A. Chadwick/

+ + + + +

Ősi keresztyén meggyőződés, hogy Isten feltámasztotta Jézust halottaiból. Ezt a hitet az egyház hitvallásokban vallotta /I.Kor 15 3-4/, az igehirdetésekből hirdette, himnuszokban megénekelte. Megbízható alapját Lukács az üres sírról szóló elbeszéléssel igazolja - minden evangélium ezzel kezdi húsvéti tudósítását -, úgy, hogy minden ellene felhozott kifogásnak el kell múlnia. A húsvéti hit biztos birtokában észrevehető örömmel beszéli el az evangélista, hogyan jutottak el az emberek minden benső gátlás ellenére a Feltámadottba vetett hitre. /A.Stöger/

+ + + + +

Jézus él! - Ez emeljen fel minket is, ha olyan nehézségek jelentkeznek életünkben, melyek úgy elszomorítanak bennünket, mint ahogy Nagypénteken elszomorodtak a tanítványok. Amikor úgy látszik, hogy minden reménység hiábavaló, éppen akkor legyünk a legszilárdabbak ebben a meggyőződésben: Jézus él! /A.Christlieb/

+ + + + +

A feltámadáshit csupán egy szépen és okosan megformált mesén alapozódna? Ha igen, akkor senkit sem vigasztalna és senkit sem bátorítana életre. A feltámadáshit sokkal inkább Jézus szavára alapozódik, tettei által pedig megerősödik. Szavát ma is halljuk és az élő gyülekezet megpróbálja őt tetteiben is követni. Ezáltal erősödnek meg emberek az élő Úr segítségével és nyernek új bizalmat Istenben. /C.Petzold/

+ + + + +

Feltűnő, hogy a Szentírás egyik húsvéti tudósítása sem kezdődik "húsvétiasan". Az Úrhoz legközelebb álló asszonyokat látjuk a sírhoz menni úgy és olyan gondolatokkal, mint ahogy az asszonyok mindmáig teszik. - Különös, hogy míg Jézus elleneségei emlékeznek arra, hogyan beszélt Jézus már előre a feltámadásról, húsvét reggelén Jézus egy tanítványánál sem látjuk semmi nyomát a húsvéti reménységnek, vagy Jézus szavára emlékezésnek. - Ti, akik az igazi húsvéti békességet kerestek, ne térítsen el ettől benneteket semmiféle kétség, sem várakozási idő, sem bűn, sem erény, sem visszaesés, sem kísértés. Ezen a húsvéton ne engedjétek semmi olyannal megelégtetni szíveteket, ami kevesebb a húsvéti békességnél. /W.Lühti/

+ + + + +

Húsvét 2. ünnepe

Lukács 24.36-45

Mit mondhattak volna a tanítványok nagypéntek után, amikor vissza kényszerültek térni eredeti foglalkozásukhoz? Micsoda szégyenletes dologba keveredtek bele! Ilyen és hasonló gondolatokkal terhelten bújtak meg a zárt ajtók mögött, mielőtt elindultak volna a korábbi életükhöz visszavezető keserű úton. És az Úr egyszer csak hozzájuk lépett teljes valóságában, és megszólította őket. Sőt, ennél többet is tett: megmutatta nekik életük tulajdonképpeni feladatát. Nem visszafelé kell menniük, hanem előre, egy teljesen új szolgálatra, aminek az összes eddig történt dolog csak előkészítése volt. El kell indulniuk és az ő nevében hirdetniük kell a bűnbocsánatot minden nép között. Jeruzsálemben kell kezdeniük, de ennek a munkának nincsenek határai, útjuk az egész világon keresztül vezet. /G.Voigt/

+ + + + +

Sehol nincs szó arról, hogy a tanítványok Jézust keresték vagy rátaláltak vagy éppen várták volna. Jézus eljött; Jézus odaszegődött hozzájuk és együtt ment velük. Minden esetben úgy jön, hogy nincs megmagyarázva, hogy honnan és hogyan... teljesen hívatlanul és váratlanul. Csak azáltal válik észrevehetővé, hogy JÖN. /K.Barth/

+ + + + +

Mikor az emmausi tanítványok nem értik a dolgokat, így szólítja meg őket: "... Hát nem ezeket kellett szenvednie a Krisztusnak és úgy menni be az ő dicsőségébe?" És ebben a kell-ben nem a véletlennek vagy a sorsnak a dübörgése érződik, hanem az, hogy az én Atyám kezébe tettem életemet, és ahogy ő igazgatja a dolgokat, azt kell elfogadnom és cselekednem. - Olyan jó lenne, ha tanulgatnánk Jézustól azt is, hogy "kell". Hogy az én életem is Isten kezében van, ő igazgatja sorsomat és ezért sok mindenem kell átmennem. /Farkas József/

+ + + + +

E történet alapján kérdéseinknek az életet adó és a jövőnkét megnyitó találkozásra kell irányulnia; mai világunk mindenféle igényének figyelembe vételével. Sokkal inkább a felismerésre van szükségünk, semmint csak a hit megvallására; nem annyira a Feltámadottba vetett hitet kell hangsúlyoznunk, hanem inkább a Feltámadottból szerzett személyes tapasztalatainkat; nem annyira a húsvéti tanúkról kell beszélnünk, hanem magunkat kell a tanúskodás élő szolgálatába állítani. /D.Haupt/

+ + + + +

Jézus, a halált legyőző, elindul, hogy győzelmet vegyen tanítványai hitetlenségén. Nyomába indul a csüggedt tanítványoknak, keresi azokat, akiknek hite nem tud eljutni a feltámadás bizonyosságáig. - Magasztaljuk örvendő szívvel

az Urat, aki a mai napig rója az utakat, bezörget otthonainkba, munkahelyeinkre, hogy békességet adjon. Az embert kereső Győztes nem mond le senkiről, mert azt akarja, hogy a bűnnek kiszolgáltatott ember eljusson Isten gyermekeinek örömére, szabadságára, az evangéliummal másoknak való szolgáló életre.

A testi megbizonyítás után az írás bizonyítását tárta eléjük, hogy ez igazolja a tényeket, ha majd a személyes tapasztalat elfakul. - Békesség és öröm ennek a megbizonyosodásnak kétségtelen jele, és aki ennek részese, annak hirdetnie kell a megtérést és bűnbocsánatot a Jézus nevében. /Balikó Zoltán/

+ + + + +

Az egész fejezetet a keresztyén gyülekezet istentisztelete felől kell értenünk. Közéjük lépett -, éppen ez történik minden istentiszteleten. Hogy Krisztus jelenvalóságát ma másképpen éljük át, mint abban a 40 napban, lényegében nem változtat a dolgon. Csupán jelenlétének módja változott meg, nem pedig jelenlétének realitása. Ahol és amikor istentiszteletet tartunk, az Úr ott van jelen - valóságosan, Ő szól és Ő cselekszik. /G.Voigt/

+ + + + +

Tudjuk, hogy él, mert ott él valóságosan bennünk. Ha mindez csak mítosz, legenda vagy elképzelés lenne, kétezer év után hogyan lehetne sokak számára valóság? Mindenki, aki találkozott Vele, Jézus Krisztussal, bizonyosságot tesz arról, hogy Ő él, feltámadott! És bizonyosságot tesz a feltámadásról is. /Ungár Aladár/

+ + + + +

Ahová Krisztus elér, élet támad! Ez az Ő "igazolása": élet, győzelem minden nyomorúság felett-, egy új világ. /A. Maurer/

Húsvét utáni 1. vasárnap

János 21.1-14

Amit a tanítványok átélnek, annak nemcsak pillanatnyi jelentősége van. Ez az átélés egész tanítványi hivatásukra vonatkozó prédikáció. Emberek halászaivá kell lenniük, ha Jézus parancsának engedelmeskednek; ekkor tetteik megszentelődnek. Talán az el nem szakadó háló is a későbbi egyház képét mutatja, amelyben ezt a szolgálatot kell folytatniuk, amit maga az Úr kezdett el. Ez az egyik, amit Jézus az élményük útján akart mondani nekik. A másik: szintén kimondatlanul, de mégis érthetően adja tudtukra, hogy velük kíván maradni, ezt mutatja az étkezés közössége. Jézus velük marad, és megáldja őket és szolgálatukat, a jövőben is. /W.Schütz/

+ + + + +

Jól ismerjük Péter temperamentumát -, többször is előfordult vele, hogy minden meggondoltság nélkül vagy cselekedett. Itt azonban úgy tűnik, nagyon is megfontolta, amit mond: elmegyek halászni. Más szavakkal: megpróbálja felújítani

régi életét. Szerinte mindenke vége, most már ideje, hogy a hétköznapiak valóságos dolgaival törődjön. Folytatni akarja a Jézussal való találkozás előtti életét: úgy, mintha mi sem történt volna; mert Jézussal továbbmenni: ez számára lehetetlennek és értelmetlennek tűnt.

Péter elmegy halászni és újra megtapasztalja Jézus dicsőségének jelét egy olyan fogásban, ami mindaddig elképzelhetetlennek tűnt. Éppen ez vezet rá Pétert, hogy képtelen a Jézus előtti időbe visszatérni azért, hogy felvegye korábbi életmódját. Történt valami fontos, ami után az Úr nem engedi el tanítványait és nem bontja fel a velük való közösséget, hanem megerősíti azt. /J.Adler/.

+ + + + +

Krisztus feltámadott és megjelent tanítványainak. Ez az üzenet, amely újra szól hozzánk ezekben a húsvéti fejezetekben, ez most is érvényes. Jézus feltámadása érvényben lévő erő és esemény. Olyan világban érvényes ez, amelyben az ember valójában nem veszi észre, hogy benne és érette támadt fel a Krisztus. Olyan világban érvényes ez, amely világ a halálnak van eljegyezve, a halál jegyében áll. A halál defenzívába került ugyan, de azért tevékenyen munkálkodik. - Abban a világban élünk, amelyikért feltámadott az Úr, és ez mégis húsvét-nélküli, húsvét-ellenes világ. - Mi hálásak lehetünk az evangélistáknak, főleg pedig Jánosnak, hogy az első húsvéti tanúkat úgy mutatja be nekünk, amilyenek ők valóban voltak. Igen halkszavúak ezek az első húsvéti tanúk. Tanácstalanok és tájékozatlanok. Húsvéti küldöttek-, és halászni akarnak!

Péter és társai halászni mentek -, és mégis van húsvét. Az ember mehet csákányolni és lapátolni, és mégis lehet húsvéti küldött. - E történetben is kíméletlenül tárul elénk a tanítványok tehetetlensége, erőtelensége és nyomorúsága. Ez a mindenkori egyházi helyzet is, de ebben akarja most is kijelenteni magát a Feltámadott. - A tanítványoknak ez a halfogás újabb prédikáció, szavak nélküli. Felejthetetlen igehirdetés. A húsvéti halfogás hatalmas prédikációja ekképp hangzik: Semmit sem cselekedhettek. Még halászni sem tudtok nélkülem. - Egyáltalán nem is a halászás fontos itt; emberekről, emberhalászatról van szó itt, mint a Lk 5.-ben. - Most látták a tele hálót s az erre való örvendetes emlékezés követi majd őket a népek országútján, mint áldás és ígélet. Tele a háló, szakadozásig, és mégsem szakad el! - Jézus megvendégeli tanítványait, ezzel jelzi minden időre: megerősítésre van szükségük. Ez emberhalász abból a tűzből él, amelyik számára is felgyulladt a parton, s abból az ételből, melyet az Úr maga készít neki. /W.Lühti/

+ + + + +

A reggeli órát, melyben e találkozás lejátszódik, értethetjük az éberségre és illúziómentességre való utalásként is. A feltámadásnak nincs köze a sötétséghez, a zavarossághoz vagy akár az okkultizmushoz. A történet azt mutatja, hogy Isten valóságát csak akkor ismerhetjük meg, ha ezt ő maga megnyitja előttünk. Az ilyen találkozás csak akkor jön létre, ha azt az Úr kezdeményezi. Senki sem juthat más úton Krisztus megismeréséhez. /G.Voigt/

+ + + + +

Minden titokzatossága és megfoghatatlansága mellett is egy dolog világosan kitűnik ebből a tudósításból is: Jézus szenvedése, halála és feltámadása az ő isteni tulajdonságait nem változtatta meg. Midőn megjelent tanítványainak, éppoly gyöngédséggel és résztvevő szeretettel volt irántuk, mint annak előtte. Úgy beszélt velük, mint barátaival és fiainak szólította őket. - Nem hagyta magára kétségeivel és aggodalmaival tanítványait. Megkönyörült rajtuk, Péteren is. Ezért jelent meg a tó partján. /J.Hadorn/

Húsvét utáni 2. vasárnap

T Péter 5 1-5

Három dolgot említ Péter, ami a gyülekezet szolgálatában állók tisztaságához szükséges: mentesnek kell lenniük a kényszerítől, a nyereségvágytól és a hatalomvágytól. Felmérhetetlen szükség van ezekre a látszólag természetesnek tűnő feltetelekre, hiszen e három dolog bármelyike megmérgezi az egyházi munkát. A keresztényen közösség alapszabálya az, hogy a munka szeretetből fakadjon. Szeretni pedig nem lehet másként, csak alázattal és őszintén. /A.Schlatter/

* * * * *

Úgy tűnik, hogy az apostol ebben az öt versben egy bizonyos embercsoportot tart szem előtt. Mindenekelőtt a presbiterek azok, akiknek szívére különleges szolgálatot helyez. De ilyen presbiter csak kevés van. Mi az üzenete tehát mindnyájunknak? A sorok nézőpontját kell megtalálni, akkor érthetővé válik az, hogy "legeltessétek az Isten nyáját". A presbitereknek szóló üzenetet az egész gyülekezetnek kell meghallania! Az egész gyülekezet felelős ebben a fontos szolgálatban. Felszólítás ez a levél az együttes felelősségre.

Ezt minden csoportnak újra fel kell fedeznie: az egészszel szembeni felelősséget. Az apostol ezért a gyülekezet lényegének a meglátásához segít. Az intelmek alapjául egy kép szolgál. Ezek a képek az ÚSZ-ben sohasem esetlegesek. Van határozott értelműk és tartalmuk. Krisztus nyája, itt ez a kép. - A nyájnak mindig van tulajdonosa. Ennek a nyájnak egy tulajdonosa van: Isten! A gyülekezet nem emberi produktum, nem cél-egyesület, nem is érdekközösség, nem is a lelkész nyája. - A nyájnak szüksége van egy pásztorra, aki igazgatja, vezeti. A nyáj nem önálló valami. Független a pásztortól. Egyedül ő tudja, mire van szüksége a nyájnak. - A nyáj: mindig több juh együtt. Sokak együvértartozása. Tudják, érzik, hogy összetartoznak. Tudjuk ezt mi is? Erről a végső összetartozásról mi gyakran megfeledkezünk.

Ebből a háttérből érthetőek helyesen az apostoli intelmek. Ezek a bizonyosságok arra nézve, hogy a nagy egészen belül rend legyen. Nem a maximális agyonszervezettség, hanem: a rend! - Először a presbitereket szólítja meg az ige. Nem ők a pásztorok, csak a Főpásztor segéd munkásai. De a nyáj meghatározott részeiért különleges felelősséggel tartoznak. Ügyelniük kell arra, mely irányból jön a veszedelem. És a gyengékre különösen is tekintettel kell lenniük. - Említi az alázatosságot is, melyre egyaránt szüksége van vezetőknek és vezetetteknek.

/W. Pfendsack/

+ + + + +

A "vének": éltesebb emberek voltak, a helyi gyülekezetek elöljáróinak hivatalos neve lett. Péter presbiter-társnak nevezi magát, vagyis nem kívánt első lenni! Az "ifjabbak": voltak az akkori világban is ifjúsági szervezetek. Ezt átvették a gyülekezetek is. A megjelölés nem egyes fiatalokra vonatkozik, hanem a szervezetre. /Peter S. Wuest/

+ + + + +

Egy gyülekezet presbiterének lenni ma: választás útján történik és szolgálatot igényel. Nem a legnagyobbak lesznek, hanem a legkisebbek. A gyülekezeti tagok és az elöljárók között Isten előtt nincs különbség. Krisztus biztosítja az összetartozást közte és övéi között, így senki nincs egyedül. Ez a legbensőbb kapcsolat a gyülekezet ismertetőjele. - Egy ember sohasem képes a másikat annyira tisztelni, mint amennyire Isten tisztelte meg az embert a Jézus Krisztusban kiírástott kegyelmével. /E.Senf/

+ + + + +

Nem generációs kérdés áll előttünk az igében, hanem a "szolgálati rend" kérdése. Minél inkább tevékenykedik valaki a gyülekezetben Krisztusért, annál nagyobb a tekintélye. Nem törvényszerű, hogy az idősebbek nagyobb tapasztalattal rendelkeznek a szolgálat területén, mint az ifjabbak. Sokszor éppen fordított a helyzet.

Semmiképp nem kerülhetjük meg az igazságot, hogy a nyáj legeltetésének felhívása együttjár a Jó Pásztor kérdésével: szeretsz-é engem? A gyülekezet minden egyes tagján múlik, hogy mi lesz a gyülekezetből. Vállaljuk ezt a felelősséget? A Jó Pásztor keresi a gyülekezetet. Mégsem nélkülünk teszi ezt, hanem minket is bele akar vonni segítőként a gyülekezet megtartásának szolgálatába. - A gyülekezetnek az a feladata, hogy mások kérdéseit, problémáit, kétségeit meghallja és segítsen. Sokan várnak a Jó Pásztor hangjára. /Er ist unser Friede c. kötetből/

+ + + + +

Az alázatos ember semmivel sem dicsekedhet, mert tudja, hogy minden, amivel rendelkezik, Isten ajándéka. Éppen ez tesz bennünket a nyáj tagjává, hogy mindent az Ő kezéből veszünk. Csak az alázat hoz győzelmet. /Balikó Zoltán/

Húsvét utáni 3. vasárnap

I. Péter 1.3-9

Új életünk ismertetőjele a reménység. Az ember természetes tulajdona, az élete, nem örök célként tűnik fel, amellyel a halált is át lehet hidalni. Az erre irányuló emberi gondolatok csupán labilis vágyak és homályos elképzelések maradnak. Isten azonban nekünk adta Krisztust, aki a kereszten át dicsőségre vezette az igazi életet és most az Atyával együtt

él és uralkodik. Ezáltal vált felismerhetővé számunkra is a cél, amely Istenhez vezet. A cél és reménység nélküli élet néhez terhet Isten levette ezáltal a gyülekezetéről. A mi korábbi állapotunkat nem is nevezzük életnek, csupán halott létnek, a sötétségben való vándorlásnak. Természetesen, amit Jézus felátadásában kaptunk, az még nem az az életforma, amelyben most vagyunk és amelyet magunkon észlelünk -, mert a Jézus által mutatott cél magasan a földi, jelenlegi állapotunk fölött van. Reménységünk azonban Isten művéből adódik s ezért az elérendő cél számunkra máris élő valóság.

A tűz a szenvedést jelenti, a kipróbált arany pedig a hitünket. Ez a hasonlat azonban egyáltalán nem oldja föl azt, hogy a keresztyénység a szenvedéséből adódó nyereség összehasonlíthatatlanul nagyobb értéku, mint az arany. Mert ugyan az aranyat nem égeti meg a tűz, mégis azok közé a mulandóságok közé tartozik, melyek eltűnnek, mikor Isten dicsősége új eget és új földet teremt. /A.Schlatter/

+ + + + +

Az üdvösség, amibe reménységünket vetjük, nem természeti vagy történeti fejlődés törvényszerűen bekövetkező eredménye. Amit mi kapunk majd, az Isten jóságos szívéből ered, mert Ő nem nézheti tovább, hogy úgy éljünk, mint eddig. Mi a kegyelmes Isten hozzánk hajló jóságából élünk. /G.Voigt/

+ + + + +

A görög "megszentelés" szó elkülönítést jelent. A kiválasztást ez követi. A bűnöst elkülöníti saját hitetlenségétől. A hitnek elfogadása az engedelmesség. - A kegyelem és békesség igen gazdag fogalmak. A békesség itt az Igében a szívnek a békessége, melyet a Szentlélek hoz létre. /K.S.Wuest/

+ + + + +

A "menny" az Újszövetségben minden esetben hasonlat, mely az Isten láthatatlan világát érzékelteti. Ezért a "mennyeben" vagy "Istennél" -, teljesen azonos megjelölés.

A mi számunkra a jövő üdvösségből származó fény szélesebb pásztában, sávban hull az életünkre, mint a levél olvasói helyzetében. Az őket, mint keresztyéneket érő megpróbáltatásokban ez a reménység vigasztalást és hitük erősítését jelentette. A "különféle kísértések" megjelölés nem erkölcsi értelmű, hanem az adott helyzetükben a hitük elfogyásának a veszélyére vonatkozott. A levél írója figyelmüket a helyzetükben rejlt áldás felé is fordította: körümenyeink elosegíthetik, hogy hitük edződjék, valódinak bizonyuljon. Mi más egyháztörténeti helyzetben vagyunk s ezért nem áll középpontban a szenvedés kérdése úgy, mint Péter első levelében. /Veöreös Imre/

+ + + + +

Ez a levél végig vigasztaló levél. Az egyik legkorábbi irat s így visszatükröz sok mindent azokból a súlyos és nagy problémákból, melyekkel az első idők keresztyéneinek meg kellett küzdeniük. - 30 esztendő van a levél és a Lk 22.31-32 között, s a kettő mégis összetartozik. A levél Jézus szavainak

beteljesedése. Most Péter fog ahhoz, hogy megtért szívének teljes tekintélyével erősítse az atyafiákat. A tanítványok új helyzetbe kerültek: hitük és magatartásuk által idegenek lettek környezetük számára. Sokan vannak ma is ilyen helyzetben!

Az Úr beszél velünk e levélen keresztül. Péter csak toll az Úr kezében. Jézus az, aki erősít. Megerősítésükre szól a gál az eleve elrendelésről mondott ige. Isten az, aki a kezdet élén áll. Ez a kiválasztás mindenkinek szól, aki kész ezt elfogadni. Kiválasztott jövevények! Ez az ok az örömré. A kiválasztásban való bizonyosság: egy hatalmas belső indulás kezdete! Ezzel a Szentlélek rendelkező hatalommá lesz életünkben. Világosságot és útmutatást ad naponként. Így vesz munkába. Ezzel vezet engedelmességre. Erre vagyunk kiválasztva. Nem kegyes érzelmekre, nem épületes hangulatokra, hanem engedelmes-ségre. Hogy állsz te engedelmes-ség dolgában? Engedelmes vagy-e a cselekvésig? Tudnod kell, hogy kiválasztott vagy az engedel-mességre. /W. Pfendsack/

+ + + + +

Aki hiszi az Igét, hogy Krisztus az ő javára halt meg s támadt fel, azon Krisztus feltámadása megmutatja ere-jét. Újjászületik tőle, azaz Isten képmása szerinti új terem-tmény lesz belőle. Szentlelket vesz, megismeri Isten kegyelmes akaratát s tudja, amit a képmutató cselekedet-szent nem tud-hat, hogy az ember nem a törvény cselekedetéből, még kevésbé a maga igazáért igazul meg s üdvözü. /Luther Márton/

Győr Sándor

Zügn Tamás